

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

PAUL KLEE VE BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU'NUN DERS
NOTLARININ KARŞILAŞTIRILARAK SANAT EĞİTİMİ
BOYUTUNDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Emre ALTINDAĞ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Alpaslan UÇAR

BOLU, TEMMUZ-2018

Etik İlkelere Uyulduğuna İlişkin Beyan

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Ders Notlarının Karşılaştırılarak Sanat Eğitimi Boyutunda Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. ..../..../2018

İmza
Emre Altındağ

Aileme

TEŞEKKÜR

Bu tezin ortaya çıkmasında ve tım aşamalarında bana yol gosteren, samimiyetiyle, geniş bilgi birikimini benimle paylaŐan, danıŐmanım Prof. Dr. Alpaslan UÇAR'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tım eğitim hayatım boyunca benden maddi, manevi desteğini esirgemeyen başta ailem olmak üzere, tım öğretmenlerim ve arkadaşlarıma saygılarımla minnetkarlağımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

1. Giriş.....	1
1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Alt Problemler.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	11
1.6. Varsayımlar.....	11

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür.....	12
2.1. Eğitimci-Sanatçı Tanımı.....	12
2.2. Usta-Çırak Ekolünden Üniversite ve Özel Atölyelere Sanat Eğitimi.....	14
2.3. Bauhaus Ekolü.....	16
2.4. Köy Enstitüleri.....	20
2.5. Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları.....	24
2.6. D Grubu.....	28
2.7. Mavi Süvari Grubu.....	32
2.8. Paul Klee'nin Yaşam Öyküsü, Sanatı ve Eğitimi.....	35
2.9. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Yaşam Öyküsü, Sanatı ve Eğitimi.....	38
2.10. Akademik Ders Notlarının Eğitimdeki Yeri ve Önemi.....	41
2.11. Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun, Ders Notları ve Makaleleri Üzerinden İncelenmesi.....	42
2.11.1. Yaratıcılık.....	46
2.11.2. Renk.....	48
2.11.3. Kompozisyon.....	53
2.11.4. Biçim.....	59
2.11.5. Çizgi.....	63
2.11.6. Işık ve gölge.....	67
2.11.7. Sanat Eğitimi.....	72

III. BÖLÜM

3.Yöntem.....	75
3.1. Araştırmanın Modeli.....	75
3.2. Evren ve Örneklem.....	76
3.3. Verilerin Toplanması.....	76
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	79

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum.....	80
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	80
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	82
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	84
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	86
4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	88
4.6. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	90
4.7. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	92
4.8. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	94
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	96
4.10. Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	98
4.11. On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	100
4.12. On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	102
4.13. On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	104
4.14. On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	106
4.15. On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	108
4.16. On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	110
4.17. On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	112
4.18. On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	114
4.19. On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	116
4.20. Yirminci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	118

4.21. Yirmi Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	120
4.22. Yirmi İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	122
4.23. Yirmi Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	124
4.24. Yirmi Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	125
4.25. Yirmi Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	127
4.26. Yirmi Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	129
4.27. Yirmi Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	131
4.28. Yirmi Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	132
4.29. Yirmi Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	134
4.30. Otuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	136
4.31. Otuz Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	137
4.32. Otuz İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	139
4.33. Otuz Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	141
4.34. Otuz Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	142
4.35. Otuz Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	144
4.36. Otuz Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	146
4.37. Otuz Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	148
4.38. Otuz Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	150
4.39. Otuz Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	152
4.40. Kırkıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	154
4.41. Kırk Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	155
4.42. Kırk İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	157
4.43. Kırk Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	159
4.44. Kırk Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	161
4.45. Kırk Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	163
4.46. Kırk Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	165
4.47. Kırk Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	167
4.48. Kırk Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	169
4.49. Kırk Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	171
4.50. Ellinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	173
4.51. Elli Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	175
4.52. Elli İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	177

4.53. Elli Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	179
4.54. Elli Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	181
4.55. Elli Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	183
4.56. Elli Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	184
4.57. Elli Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	186
4.58. Elli Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	188
4.59. Elli Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	190
4.60. Altmışınçı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	192
4.61. Altmış Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	194
4.62. Altmış İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	196
4.63. Altmış Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	198
4.64. Altmış Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	200
4.65. Altmış Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	202
4.66. Altmış Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	205
4.67. Altmış Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	207
4.68. Altmış Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	210
4.69. Altmış Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	212
4.70. Yetmişinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	214
4.71. Yetmiş Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	216
4.72. Yetmiş İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum.....	219

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	221
5.1. Sonuç.....	221
5.2. Öneriler.....	226

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	80
Tablo 4.2. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	81
Tablo 4.3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	83
Tablo 4.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	83
Tablo 4.5. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	85
Tablo 4.6. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	85
Tablo 4.7. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	87
Tablo 4.8. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	87
Tablo 4.9. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.....	89
Tablo 4.10. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	89
Tablo 4.11. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.....	91

Tablo 4.12. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	91
Tablo 4.13. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.....	93
Tablo 4.14. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	93
Tablo 4.15. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.....	95
Tablo 4.16. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	95
Tablo 4.17. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili yanıtlarının tablo şeklindeki gösterimi.....	97
Tablo 4.18. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	97
Tablo 4.19. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	99
Tablo 4.20. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	99
Tablo 4.21. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	101
Tablo 4.22. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	101
Tablo 4.23. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	103

- Tablo 4.24.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....103
- Tablo 4.25.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....105
- Tablo 4.26.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....105
- Tablo 4.27.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....107
- Tablo 4.28.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....107
- Tablo 4.29.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....109
- Tablo 4.30.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....109
- Tablo 4.31.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....111
- Tablo 4.32.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....111
- Tablo 4.33.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede

öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	113
Tablo 4.34. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	113
Tablo 4.35. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	115
Tablo 4.36. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	115
Tablo 4.37. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	117
Tablo 4.38. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	117
Tablo 4.39. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	119
Tablo 4.40. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	119
Tablo 4.41. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	121
Tablo 4.42. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	121
Tablo 4.43. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	122
Tablo 4.44. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	123

Tablo 4.45. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	124
Tablo 4.46. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	124
Tablo 4.47. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	126
Tablo 4.48. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	126
Tablo 4.49. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	127
Tablo 4.50. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	128
Tablo 4.51. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	129
Tablo 4.52. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	130
Tablo 4.53. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	131
Tablo 4.54. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	131
Tablo 4.55. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	133
Tablo 4.56. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	133
Tablo 4.57. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	134

Tablo 4.58. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	135
Tablo 4.59. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	136
Tablo 4.60. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri....	136
Tablo 4.61. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	137
Tablo 4.62. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	138
Tablo 4.63. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	139
Tablo 4.64. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	140
Tablo 4.65. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	141
Tablo 4.66. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	141
Tablo 4.67. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	143
Tablo 4.68. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	143
Tablo 4.69. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	145

Tablo 4.70. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	145
Tablo 4.71. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	147
Tablo 4.72. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	147
Tablo 4.73. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	149
Tablo 4.74. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	149
Tablo 4.75. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	150
Tablo 4.76. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	151
Tablo 4.77. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	152
Tablo 4.78. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	152
Tablo 4.79. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	154
Tablo 4.80. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	154
Tablo 4.81. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	156
Tablo 4.82. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	156
Tablo 4.83. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	158

Tablo 4.84. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	158
Tablo 4.85. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	160
Tablo 4.86. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	160
Tablo 4.87. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	162
Tablo 4.88. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	162
Tablo 4.89. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	164
Tablo 4.90. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	164
Tablo 4.91. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	166
Tablo 4.92. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare test kullanılarak elde edilen değerleri.....	166
Tablo 4.93. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	168
Tablo 4.94. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare test kullanılarak elde edilen değerleri.....	168
Tablo 4.95. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	170
Tablo 4.96. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	170

Tablo 4.97. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	172
Tablo 4.98. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	172
Tablo 4.99. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	174
Tablo 4.100. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	174
Tablo 4.101. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	176
Tablo 4.102. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	176
Tablo 4.103. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	178
Tablo 4.104. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	178
Tablo 4.105. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	180
Tablo 4.106. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	180
Tablo 4.107. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	181

Tablo 4.108. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	182
Tablo 4.109. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	183
Tablo 4.110. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	183
Tablo 4.111. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	185
Tablo 4.112. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	185
Tablo 4.113. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	187
Tablo 4.114. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	187
Tablo 4.115. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	189
Tablo 4.116. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	189
Tablo 4.117. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	191
Tablo 4.118. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	191
Tablo 4.119. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	193

Tablo 4.120. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	193
Tablo 4.121. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	195
Tablo 4.122. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	195
Tablo 4.123. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	197
Tablo 4.124. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	197
Tablo 4.125. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	199
Tablo 4.126. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	199
Tablo 4.127. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	201
Tablo 4.128. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	201
Tablo 4.129. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	203

Tablo 4.130. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	204
Tablo 4.131. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	205
Tablo 4.132. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	206
Tablo 4.133. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	208
Tablo 4.134. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	209
Tablo 4.135. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	210
Tablo 4.136. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	211
Tablo 4.137. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	212
Tablo 4.138. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	213
Tablo 4.139. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	214
Tablo 4.140. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....	215

- Tablo 4.141.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....217
- Tablo 4.142.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....218
- Tablo 4.143.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....219
- Tablo 4.144.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.....220

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Kısıtlanma, ileri atılış ve özgürleşme alanına ulaşma.....	48
Şekil 2.2. Paul Klee'nin renkle ilgili bir araştırma çalışması.....	53
Şekil 2.3. Klee'nin kompozisyon konusunun başlıca temelleri arasında yer aldığını savunduğu karşıtlık, zıtlık kavramını vurguladığı bir çalışması.....	57
Şekil 2.4. Bütünüyle pasif etki ya da aktif boşluk olarak nitelendirilen biçimler.....	59
Şekil 2.5. Dik bir çizgiden yan tarafa doğru uzanan sık çizgilerin oluşturduğu, kare biçimi.....	59
Şekil 2.6. Bir çizginin söz gelimi kendi alanında döndürülmesiyle oluşan dairesel bir biçim.....	60
Şekil 2.7. Hedefi olmadan serbet bir hareket halinde olan çizgi.....	64
Şekil 2.8. Bir çizginin kendisine eklenen tamamlayıcı unsurlarla birlikte gösterimi.....	64
Şekil 2.9. Başka bir çizginin kendisine eklenen tamamlayıcı unsurlarla birlikte gösterimi.....	64
Şekil 2.10. Kendi içinde kıvrımlar oluşturan bir çizgiye örnek.....	65
Şekil 2.11. Bir düzlemsel alanın çizgisel bir hareketle başlayan oluşum süreci.....	65
Şekil 2.12. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunun içinde, dört değerden oluşan açık ve koyu ton geçişlerini incelediği bir çalışması.....	69
Şekil 2.13. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunun içinde, ton kavramını incelerken oluşturduğu, açıktan koyuya, ton geçişlerini incelediği bir çalışması.....	70

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2.1. Bauhaus, Weimar Binası, 1911.....	17
Resim 2.2. 1924 yılı, Bauhaus'un Weimar binasındaki Max Krehan'ın yönetimindeki seramik işliğı.....	19
Resim 2.3. Hasanoğlan Köy Enstitüsü, Ankara, 1948.....	22
Resim 2.4. Aşık Veysel ve öğrencileri, Ladik Köy Enstitüsü, Samsun, 1947.....	23
Resim 2.5. Abdülmecid Efendi, "Haremde Goethe", 1917, tuval üzerine yağlıboya, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.....	25
Resim 2.6. Sabri Berkel, "Balıkçılar", 1955, tuval üzerine yağlıboya, Hacettepe Sanat Müzesi.....	27
Resim 2.7. Nurullah Berk, "Nargile İçen Adam", 1958, karton üzerine guaj, özel koleksiyon.....	28
Resim 2.8. Cemal Tollu, "Alfabe Okuyan Köylüler", 1933, tuval üzerine yağlıboya, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi.....	30
Resim 2.9. Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Saz Çalan", 1953, karton üzerine yağlıboya, Antik Müzayede.....	31
Resim 2.10. Wassily Kandinsky, "Mavi Süvari" (Der Blaue Reiter), 1903, tuval üzerine yağlıboya, özel koleksiyon.....	33
Resim 2.11. Franz Marc, "Büyük Mavi Atlar" (Big Blue Horses), 1911, tuval üzerine yağlıboya, Walker Art Center.....	34
Resim 2.12. Paul Klee ve atölyesi, 1924, Weimar.....	37
Resim 2.13. Bedri Rahmi Eyüboğlu ve atölyesi, 1950'li yıllar, İstanbul.....	41
Resim 2.14. Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Resme Başlarken.....	43
Resim 2.15. Paul Klee, "Notebooks, Volume 1, The Thinking Eye" (Ders Notları, Cilt 1, Düşünen Göz).....	45
Resim 2.16. Paul Klee, "Notebooks, Volume 2, The Nature of Nature" (Ders Notları, Cilt 2, Doğanın Doğası).....	46
Resim 2.17. Paul Klee, "Akşamüzeri Ayrışma" (Seperation in the Evening), 1922, kağıt üzerine suluboya, özel koleksiyon.....	50
Resim 2.18. Bir Anadolu halk kilimi örneğı, Balıkesir, 1940'lı yıllar.....	52

Resim 2.19. Klee'nin kompozisyon konusunu vurguladığı bir çalışması.....	55
Resim 2.20. Paul Klee'nin ders notları arasında bulunan kompozisyon konusuna örnek oluşturabilecek bir kaç çalışması.....	56
Resim 2.21. Paul Klee'nin ders notları içinde biçimlerin farklı etkilerini, kompozisyon konusuyla iç içe incelediği bir çalışması.....	61
Resim 2.22. Qian Xuanton (1887-1939), kağıt üzerine mürekkep, özel koleksiyon....	63
Resim 2.23. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunu incelerken kullandığı bir çalışması.....	68
Resim 2.24. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusu içinde, ton kavramını incelerken kullandığı bir çalışması.....	68

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	82
Grafik 4.2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	84
Grafik 4.3. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	86
Grafik 4.4. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	88
Grafik 4.5. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	90
Grafik 4.6. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	92
Grafik 4.7. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	94
Grafik 4.8. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	96
Grafik 4.9. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	98
Grafik 4.10. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.....	100

- Grafik 4.11.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....102
- Grafik 4.12.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....104
- Grafik 4.13.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....106
- Grafik 4.14.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....108
- Grafik 4.15.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....110
- Grafik 4.16.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....112
- Grafik 4.17.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....114
- Grafik 4.18.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....116
- Grafik 4.19.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....118
- Grafik 4.20.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....120
- Grafik 4.21.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....122

- Grafik 4.22.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....123
- Grafik 4.23.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....125
- Grafik 4.24.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....127
- Grafik 4.25.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....129
- Grafik 4.26.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....130
- Grafik 4.27.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....132
- Grafik 4.28.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....134
- Grafik 4.29.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....135
- Grafik 4.30.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....137
- Grafik 4.31.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....139
- Grafik 4.32.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....140
- Grafik 4.33.** Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....142
- Grafik 4.34.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....144

Grafik 4.35. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	146
Grafik 4.36. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	148
Grafik 4.37. Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	150
Grafik 4.38. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	151
Grafik 4.39. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	153
Grafik 4.40. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	155
Grafik 4.41. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	157
Grafik 4.42. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	159
Grafik 4.43. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	161
Grafik 4.44. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	163
Grafik 4.45. Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	165
Grafik 4.46. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	167
Grafik 4.47. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	169
Grafik 4.48. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	171

Grafik 4.49. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	173
Grafik 4.50. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu 'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	175
Grafik 4.51. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu 'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	177
Grafik 4.52. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu 'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	179
Grafik 4.53. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	181
Grafik 4.54. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	182
Grafik 4.55. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	184
Grafik 4.56. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	186
Grafik 4.57. Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	188
Grafik 4.58. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	190
Grafik 4.59. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	192
Grafik 4.60. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....	194

- Grafik 4.61.** Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....196
- Grafik 4.62.** Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....198
- Grafik 4.63.** Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....200
- Grafik 4.64.** Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.....202

ÖZET**PAUL KLEE VE BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU’NUN DERS NOTLARININ
KARŞILAŞTIRILARAK SANAT EĞİTİMİ BOYUTUNDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Altındağ, Emre

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Alpaslan UÇAR

Temmuz – 2018, 274 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun resim eğitiminde temel konulardan olan; renk, kompozisyon, biçim, çizgi, ışık ve gölge başlıkları altında ders notları, makale, gazete ve dergi yazıları gibi kaynaklardan elde edilen görüşleri doğrultusunda yaratıcılık ve sanat eğitimciliği konusunda fikirleri incelenerek, birbirleriyle karşılaştırarak yorumlamaktır. Bu çalışma kapsamında, 2018 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi Bölümü, 1. ve 4. sınıf öğrencilerine bu konuyla alakalı bir anket çalışması uygulanmıştır.

Araştırma öncelikli olarak üniversite düzeyinde resim eğitime yönelik, hem öğretmen, hem de öğrencilere atölye, sanat tarihi, temel sanat eğitimi gibi derslerde özellikle faydalanılması gerektiği düşünülen Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun çalışmaları, bu araştırmayla elde edilen veriler doğrultusunda referans bir kaynak oluşturmayı amaçlamaktadır. İki farklı coğrafyada etkinliğini sürdürmüş olan Klee ve Eyüboğlu, birbirine oldukça benzer görüşleri savunurken, günümüz ve geleceğin resim ve genel sanat eğitimciliğinin gelişimi açısından değerli fikirleri bulunmaktadır.

Araştırmanın öğrencilere uygulanan anket kısmında belirlenen sorular aracılığıyla, öğrencilerin en başta genel sanat eğitimi ve eğitimciliği, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun fikir çerçevesi içerisinde ortaya çıkarılan diğer kuramsal başlıklar doğrultusunda, öğrencilerin bu konu hakkındaki bilgi seviyeleri ve ilgileri, cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma durumları ve öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, aralarında anlamlı ilişkiler bulunup bulunmadığı araştırılmış, ardından bilgisayar ortamında analizi yapılarak sonuçları elde edilmiştir. Alınan bu somut sonuçlar doğrultusunda, başta akademik düzeyde olmak üzere, sanat eğitimi veren kurumlar içerisindeki eğitimci ve öğrencilere yönelik öneriler hazırlanmış ve sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimciliği, Paul Klee, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Resim Eğitimi

ABSTRACT**THE COMPARISON OF PAUL KLEE AND BEDRI RAHMI EYUBOGLU'S
LECTURE NOTES IN THE ART EDUCATION ASPECT**

Altindag, Emre

M. Sc. Thesis

Institute of Educational Sciences

Department of Fine Arts Education

Branch of Painting Education

Supervisor: Prof. Dr. Alpaslan UÇAR

July - 2018, 274 pages

The aim of this research is to understand and compare the basic issues in painting education by Paul Klee and Bedri Rahmi Eyüboğlu's ideas. This research analyzes the ideas about under the headings of creativity, color, composition, form, line, light and shadow and art education by using their lecture notes, articles, newspapers and magazine writings. From this perspective, a relevant questionnaire study was applied to 1st and 4th grade students who were attending as a full time at Abant İzzet Baysal University, Faculty of Education in Painting.

Paul Klee and Bedri Rahmi Eyüboğlu's ideas aimed to form a reference source in the direction of the data obtained with this research, especially for the art students and educators. Klee and Eyüboğlu, who continued their activities in two different geographical regions, their opinions are very similar to each other. There are valuable ideas for the development of today's and future art and art education.

Through the questions in the survey, in line with the theoretical backgrounds of the students in the general art education, Paul Klee and Bedri Rahmi Eyüboğlu's ideas, the students' knowledge levels and related information about this subject, gender, age, according to the art education they have taken before and the level of education they

have studied, and then the results were analyzed by computer analysis. Through with these results, proposals for educators and students in institutions providing art education, especially at academic level, have been prepared.

Keywords: Art, Art Education, Paul Klee, Bedri Rahmi Eyuboglu, Painting Education

I. BÖLÜM

1. Giriş

Sanatın doğuşu ve gelişim sürecinde onun izleyiciyle nasıl bağ kuracağı önemle tartışılan bir konu olmuştur. Sanatın nasıl öğretileceği sorunsalı da buna koşut paralellik göstermiştir. Sanat kendi içinde öznelliğini özgünlüğüyle bulmaya çalışır. Bu öznelliğe giden yol, 15. yüzyıl başlarında usta-çırak ilişkisiyle şekillenmiş, sonrasında akademi kurumlarının içinde yer almıştır. Önceleri sanatçıların bu serüveni, kendi seçtikleri bir ustanın çıraklığını yapmakla başlamakta ve zamanla ustalarından aldıkları teknikleri dönüştürüp, geliştirerek kendi özgünlüklerini bulmaya çalışmıştır. Bazı sanatçılar ise ustasının taklitçi bir izleyicisi olarak üretimlerine devam etmiştir. Ancak, her ne kadar sanatçılar kendi bağımsız üretimlerini bulmaya çalışsalar da, çoğu zaman ustalarının gölgesinin altında kalmışlardır. En özgün işlerde bile sanatçının etkisinde kaldığı ustasının izlerini görmek mümkündür. Örneğin, sanat tarihi içerisinde kilometre taşlarından biri olan Leonardo Da Vinci'nin eserleri incelendiğinde de, ustası Andrea del Verrocchio'nun büyük etkisinde kaldığı görülebilmektedir (Buchholz, 2005).

19. yüzyıl başlarında kendini bir çok sanat dalında hissettirmeye başlayan tam bağımsız ve deneysel düşüncelerin etkisiyle usta-çırak eğitimi zayıflamış ve sanatçılar kendi özel atölyelerinde, kendi deneyim ve görgüleriyle sanat biçimlerini aramaya başlamışlardır (Antmen, 2014).

Sanatçının ve sanat eğitiminin yolculuğu günümüzde de gelişmeye ve değişmeye devam ederken, sanatın nasıl öğretileceği konusu halen belirsiz kalmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde ve Türkiye'de farklı ekollere sahip bir çok özel atölye ve eğitim kurumları mevcuttur. Devrim Erbil, Setenay Alpsoy, Özdemir Altan, Ekrem Kahraman gibi günümüz sanatçılarının atölyeleri, Türkiye'deki özel atölyelerden bazılarıdır. Üniversiteler, halk eğitim vb. kurumlar da resim sanatı üzerine eğitim vermektedir. Günümüz 21. yüzyıl sanatçı adayı kendine en yakın gördüğü kurum ve

hocaya karar vererek eğitimine başlama özgürlüğüne sahiptir. Piyasa ve eğitim kurumlarındaki sanat anlayışı ve onun öğretilişi zaman zaman tartışmalara konu olmuş ve çıkmaza girmiştir.

Bu araştırma kapsamında literatür taranarak konuyla ilintili makaleler ve ders notları incelenmiş sanat tarihinde hem sanatçı hem de eğitim yönüyle örnek olan Paul Klee (1879-1940) ve Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975), etkin oldukları dönem içinde, sanatçının kim olduğu sorusuna yanıt arayarak sanatın nasıl öğretileceği ve bir sanat eğitimcisinin nasıl biri olduğu problemlerine yanıt aramıştır. Klee'nin en üretken olduğu zaman Bauhaus'ta hocalık yaptığı yıllar olsa da, çocukluk yıllarından itibaren gelen araştırma ve yazma yetisi, onun sanatsal üretimini oldukça uzun bir zaman dilimine yaymıştır (Klee, 2005).

Klee, görünmeyenin peşinden gidendir. Eşyanın yani gözle görülür maddenin görünmeyen yüzünü keşfetmek, onun tüm çalışmalarının odağı olmaktadır. Aklın, hayalin ve zamanın ötesine kendini atmak ister. Geçmiş, gelecek ve şimdi (olan, olmakta, yaratımda olan) birbirini tamamlayan bir hareket içinde birbirine bağlıdır. Şimdi kelimesi; olan, oluş içinde olmakta ve yaratımda olan olarak da düşünülebilir. Bu düşünceyle içten içe Klee de geçmiş kültürlerin içindeki yapıcı gücü her zaman çalışmalarının merkezine almıştır. Gockel (2008)'e göre, geçmiş kültürler ve geçmiş zaman onun için şimdi ve geleceğin sürekliliği içinde kendini var eden, gösteren unsurlardır.

Paul Klee'nin düşünceleri ve sanatsal üretimi; resim, şiir, deneme yazıları ve müzik sanatının etkisinde şekillenmiştir (Ertürk, 2012). Onun eğitimcilikte aldığı rol, sanatın tüm branşlarının ona gösterdiği yol ile biçimlenmektedir. Klee'nin sanatsal üretiminde, özellikle eğitimci yaklaşımı ve yaşamı algılayışındaki temel nokta, durağan kalmayıp sürekli hareket halinde olmaktır. Warren (2006)' a göre, tuvalin üzerine sürülen ilk leke, gelecekteki hareketleri içinde barındıran müthiş bir enerjidir. Yetiştirilen her öğrenci en başta bir harfin küçük bir noktasıdır. Eğitilen öğrencinin üzerindeki her eylem bir nokta olarak düşünülürse zaman ilerledikçe o noktaların art arda sıralanmasıyla bir çizgi meydana gelir. Bu çizgiler bir ağaç fidanının şekillenip,

boy vermesi gibi uzar ve gelişir. Geliştikçe etrafında gölgelikler meydana getirir. Meyveler, yemişler verir. Böylece hem öğreten, hem öğrenen hayata karışıp, yaşamaya ve yaşanılmaya başlar.

“Mevzuunu, sadece sevmekle kalmayacaksın, mevzuunu yaşayacaksın” (Eyüboğlu, 1986) sözüyle bu araştırmanın odaklandığı bir diğer isim Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ve Paul Klee'nin yaşamdan ve bir insan yetiştirmekten anladıkları, işte bu tarz düşüncenin etrafında şekillenmektedir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu ise, Anadolu topraklarından yetişmiş, Paul Klee ile benzer deneyimlere sahip bir sanat eğitimcisidir. Bedri Rahmi için de sanat eğitimi her şeyden önce gelmektedir. Eyüboğlu (1987)'na göre, öyle bir eğitim yöntemi ve ortamıdır ki, hayattan uzaklaştırmayan, ondan soğutmayan, yaşama daha çok yaklaştıran, sevdiren bir eğitimci ve okul profilinin yaratılmasıyla gerçekleşebilir. Eyüboğlu eğitimci kişiliğini, resmin yanında şiir, nesir ve çeşitli deneme yazılarıyla biçimlendirmiştir (Çelik, 1996). Aslında Klee gibi onun da en büyük ilham kaynağı geçmiş kültürlerdir.

Bedri Rahmi özellikle Anadolu'daki halk kültürüne ayrı bir önem verir. Onun için halk kültürüne bakmak, sanatsal üretimi içinde o kültüre dönmek demek; o çağdaki geleneksel eserleri taklit etmekten ziyade, o dönemden enerji ve hareket kazanmaktır. Bu bakış açısıyla sanatçı, kopya ederek bir geri dönüşten ziyade, geçmişin estetik birikimiyle şimdi ve geleceğe doğru ivme kazanacaktır (Çelik, 1996). Bedri Rahmi için halk sanatı saf ve dokunulmamıştır. Temiz ve berrak bir kaynaktır. Avrupa'da ortaya çıkan Rönesans hareketlerinin dayandığı temel ve sağlam prensipleri olduğu gibi, halk kültürünün geleneksel sanatları da bir o kadar büyük dayanaklara sahiptir. Bu iki önemli periyotta da etkili olan usta-çırak eğitim sistemi, Eyüboğlu'nun da önem verdiği başlıca üzerine düşünülmesi gereken konu olmuştur.

Yaşadığı dönem itibariyle usta-çırak eğitim sistemi, her ne kadar geri planda görünse de, Bedri Rahmi'nin Akademi'deki atölyesinde bu eğitim düzenini sürdürmeye ve korumaya çalıştığı görülmektedir. Usta-çırak eğitimi geçmiş kültürlerin zevkli

eserlerini ortaya çıkarmakta ve günümüze getirmektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun bu yaklaşımla okumaktan ve yazmaktan hiçbir zaman vazgeçmediği bilinmektedir. O araştırmacı ve meraklı kişiliğini korumayı başarabilen nadir isimlerden biridir. Hem kendi zamanında, hem de günümüz Türkiye'sinde bile çok fazla rastlanılmayan sanat ve sanat eğitimciliğine dair eleştiri, inceleme ve notlarıyla büyük bir kararlılık ve çalışkanlıkla yazmayı sürdürdüğü görölmektedir. Yayınları üniversitelerde, belediyelere ait kurslarda ve özel atölyelerdeki resim eğitimi süresince referans alınabilecek yazılı kaynaklardır. Ayrıca bunları ilk kaynaktan Türkçe yazdığı, yer yer doğal ve içten tabirlerle bezediği görölmektedir. Gerçek Anadolu insanına samimiyetiyle benzer, onların içinde boy veren ve evrensel ritmi yakalayabilmiş bir karakter oluşu, ürettiği eserlerinin değerlerine değer katmaktadır.

Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun bu sanatçı-eğitimci kimliği hem yaşadıkları dönem içinde hem de günümüzde çok ayrı bir öneme sahiptir. Bu farklılıkları modern çağın değişmekte olan yeni sanatçı-eğitimci modeline bakışlarında ve bununla alakalı sanat eğitimi üzerine yazdıklarında kendilerini diğer sanat eğitimcilerinden hemen ayrı bir noktaya koymaktadır. Paul Klee'nin; ingilizce basılmış olan "The Thinking Eye" (1961) ve "The Nature of Nature" (1973), Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun; "Resme Başlarken" (2004) isimli yayınları bu araştırmada başlıca faydalanılan kaynaklardır. Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin özellikle eğitimci yönleriyle takındıkları üslup, şimdi ve geleceğe yeni kapıları aralayacak değerli referans noktalarına sahip, uygulanmaya açıktır.

1.1. Problem Cümlesi

Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun bir sanatçı ve eğitimci olarak öznel ders notları ve yayımladıkları makalelerinin, benzerlik ve farklılık gösteren noktalarının, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde resim eğitimi alan öğrencilere sağlayabileceği katkılar nelerdir sorusu, bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, iki farklı coğrafyada yaşamış fakat birbirlerine oldukça benzeyen Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun hem akademik sanat eğitimindeki önemine dikkat çekmek hem de iki eğitimcinin benzer yönlerine vurgu yapmaktır. Bu çalışmada, sanat eğitiminde önemli rol oynayan Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun yayınlanmış makale ve ders notları incelenmiş, birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Yapılan literatür taramasında bu iki sanat eğitimcisi ile ilgili daha önce de çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmalar arasında, Çomak (2015), Ertürk (2012), Işık (2007), Kıvrak (2010), Malcolm (1976), Mangan (2016) ve Önal (2016)'ın çalışmaları incelenmiş, fakat iki farklı coğrafyada birbirine oldukça benzer bu iki sanat eğitimcisinin tek bir çalışmada karşılıklı olarak incelenmemiş olduğu saptanmıştır. Bu araştırma neticesinde sanat eğitimine önemli bir referans kaynağı oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırmanın ardından öğrencilere uygulanan anketin verileriyle konuyla alakalı öneriler geliştirilmiş, sanat eğitimi öğrencilerinin atölye ve sanat tarihi derslerine katkı sağlanmış olacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, yapılan literatür taraması neticesinde, sanat ve sanat eğitimi alanında önemli bir yere sahip olan Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu üzerine yapılmış lisansüstü ve doktora çalışmalarının azlığı fark edilmiştir. Bu çalışmayla Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun düşüncelerini, eğitimcilik uygulamalarını daha geniş bir alana yaymak, değişen ve gelişen evrensel sanat değerlerine ülkemizin eğitim kurumlarının alacağı rollerle de daha iç içe girmesini sağlamak en öncelikli konudur. Yapılan bu çalışmayla üniversitelerde uygulanmakta olan atölye, temel sanat ve sanat tarihi gibi derslerin eğitimci ve öğrencilerine Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat eğitimi alanında yaptığı çalışmaların önemini fark ettirmek amaçlanmıştır. Araştırma bu yaklaşımla güzel sanat eğitimi veren kurumlardaki derslerde faydalanılabilecek ve referans olabilecek bir kaynak özelliği taşıması bakımından da önem taşımaktadır.

1.4. Alt Problemler

- 1) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Öğrencilerin cinsiyetleriyle sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 7) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 8) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 9) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları konusunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 10) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları konusunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 11) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları konusunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 12) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları konusunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

13) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

14) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

15) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

16) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

17) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

18) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

19) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

20) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

21) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

22) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

23) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

24) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 25) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 26) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 27) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 28) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 29) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 30) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 31) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 32) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 33) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 34) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 35) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 36) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 37) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 38) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 39) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 40) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 41) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 42) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 43) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 44) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 45) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 46) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 47) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 48) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 49) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 50) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 51) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 52) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 53) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 54) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 55) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 56) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 57) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 58) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 59) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 60) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 61) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 62) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 63) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 64) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 65) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 66) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 67) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 68) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 69) Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 70) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 71) Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 72) Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanatçı ve eğitimci kişiliklerinden yola çıkarak yalnızca ders notları, makaleleri, gazete ve dergi yazıları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Varsayımlar

Bu çalışmada öğrencilere uygulanan anket kısmında, öğrencilerin soruları objektif ve doğru şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın konusuyla alakalı elde edilen literatürün çerçevesinde oluşturulan kuramsal başlıkların yanında, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makale, gazete, dergi yazıları vb. çalışmalarından elde edilen bilgilerin ışığında, resim eğitiminin temel kuralları hakkındaki görüşleri karşılaştırılarak incelenmiştir.

2.1. Eğitimci-Sanatçı Tanımı

Dünyanın çeşitli coğrafyalarında bir çok farklı topluluk kendi içinde filizlenen öğretici konumundaki bireylere ayrı bir önem vermiştir. İnsanın ilk öğreticisi olan ailesiyle başlayan bu serüven, yaşı olgunlaştıkça başka öğretici görevi alan bireylerle de şekillenmeye devam etmektedir.

İnsan yaşadığı toplum içinde yetişirken, onun gelecekteki yaşamını hazırlayacak olan öğretmenleriyle tanışmaya devam eder. Yetişkinlik dönemine yaklaştığında ise çevresindeki bu öğretmenler onu yetenek ve ilgi alanlarına göre yönlendirirler. Ardından birey kendine seçtiği yol ile bir meslek eğitimi de almaya başlar. Akademik alanda eğitim aldığı eğitimciler onu alanında ustalaşmaya, iyi ve faydalı bir birey olmaya doğru yetiştirmeye çalışırlar. Bunun yanında zanaat ve sanat atölyesi gibi el emeği gerektiren her meslek dalında bireyin onu yönlendirecek, yol gösterecek usta konumunda bir eğiticiye ihtiyacı vardır.

Toplumları geliştiren, medeniyetleri doğuran en büyük etmen, oradaki eğitimcilerin nitelik seviyeleridir. Bir üniversitenin başarısı, bir ülkenin yüksek refah düzeyinde olması, içinde bulunan bireylerin en yetkin biçimde, alanında yetkin

eğitimcilerden aldıkları eğitimle gerçekleşmektedir. Bu sebeple bir birey olarak öğrenciden önce, o öğrenciyi yetiştiren eğitimci kavramının üzerine odaklanılıp, düşünülmesi gerekmektedir. Bu süreç bebeklik ve ilk çocukluk döneminde ailenin eğitiminde bulunmaktan başlayıp, ilköğretim, lise ve yükseköğretim seviyesinde himayesi altına gireceği öğretmenler ve yaşamında tanışacağı diğer bireylerle etkileşiminden de öğreneceği bilgilerle ölümüne değin şekil almaya devam eder (Howe, 2001).

Bu eğitimci rolünün önemi sanatla alakalı bölümler içinde biraz daha farklı boyutta ele alınması gerekmektedir. Resim, müzik, heykel, seramik, sahne sanatları gibi bölümlerde eğitimcilik görevi üstlenen akademisyenler aynı zamanda bir sanatçı kimliğine sahip ve sanatsal üretim yapan kişiler tarafından oluşmaktadır. Bunun paralelinde estetik zevkin korunarak, uygulamanın da öne çıktığı mimarlık gibi branşlardaki akademisyenlerde de bu durum söz konusudur. Hemen hemen tüm branşlardaki eğitimci tanımlamasının içinde bu yorum yapılabilmektedir. Akademik kurumda eğitim veren bir bilim insanının, eğitimcilik becerisinin yanında laboratuvar ya da saha bilgisinin ve deneyiminin bir bütün olarak onda toplanması gerekmektedir. Hiç eline fırça almamış bir kişinin, uygulamalı bir resim atölyesinde alacağı eğitimci rolü pekala aksaklığa uğrayacaktır. Malzeme, renk, kompozisyon vb. konularda ne kadar teorik bilgi sahibi olursa olsun, uygulama aşamasında olan öğrenciyle tam anlamıyla bilgi alışverişine giremeyecek, hem öğrenci eğitimcisi hem de eğitimci öğrencisini içselleştiremeyecek, anlayamayacaktır.

Eğitimci-sanatçı kimliği, hem sanatsal alanında yetkin ve nitelikli üretimler gerçekleştiren, hem de eğitimciliğinde başarılı bir duruş sergileyen kişiler tarafından oluşmaktadır. “Sanat ve Folklor” kitabından yola çıkarak kendisi de bir sanat eğitimcisi olan Aksel (1971)’e göre de usta eğitimciler toplumun her bireyi için en önemli merkez noktasıdır. Sanatsal branşlarda görev yapan alanında yetkin eğitimci-sanatçıların alacağı görevlerin önemi burada çok büyüktür. Öğrenciyi eğitirken, sanatsal üretimine devam etmek, aynı zamanda elinin altındaki öğrencileri de motive edici bir eylem oluşturmaktadır. Böylece eğitimin en zirve noktası olarak kabul edilen üniversite

düzeyine yakışır, yaşadığı topluma, insana, doğaya saygılı ve sorumluluk sahibi yetkin bireylerin tohumları ekilebilecektir.

2.2. Usta-Çırak Ekolünden Üniversite ve Özel Atölyelere Sanat Eğitimi

Ustalık ünvanı insan hayatı süregelirken hep var olmuştur. Usta kişi, alanında danışılan, eğitimi altına girilen ve bir meslek ya da düşünce algısını şekillendiren bir bireydir. Usta ünvanında olan kişinin niteliği; alanında ürettikleriyle, bu üretimlerinin kalitesi, verimliliği ve yaşama olan katkısıyla ölçülebilir. Buna ek olarak bir ustanın ustalığı yetiştirdiği çıraklarla, bu çıraklarının kendinden sonra onun öğretilerini bir adım daha ileri götürerek ustalaşmalarıyla gelişir ve devam eder.

Sosyal medyanın ve internetin yaygın olmadığı zamanlarda ustanın rolü ve önemine daha çok değer verilmiştir. Her alanda ve meslekte bilgiyi elinde tutan kişi o işin ustasıdır. Bir ustanın yanında şekillenmemiş bir kişinin tam anlamıyla işinde yetkin bir konuma ulaşabileceğini düşünmek çok zordur. Bu sebeple geçmiş dönemlerdeki aileler çocuklarını küçük yaştan itibaren bir ustanın himayesi altına göndermiş ve gelecekteki işinin inceliklerini öğrenmesini sağlamışlardır. Fakat değişen dünya düzeni içinde geçmişten beri süregelen bu uygulama farklılaşmaya gitmiştir. Modernizm algısı ve yaşayış biçimi insana kendi bireyselliğinin değerini öğretmek isterken, çoğu kez onu yapayalnız bırakmış ya da kendini beğenmiş, bencil bireyleri ortaya çıkarmıştır.

Usta-çırak eğitiminde, çırak uzun yıllar ustasının himayesi, eğitimi altında kalırken, kendisini ustasına benzetmeye, uyarlamaya çalışır. Bu süregelen zaman içerisinde kendisi de usta konumuna gelen çırak, ancak eğitimi altındaki ustasının izniyle kendi, özgün, bireysel kimliğini uygulamaya başlar. İşin inceliklerini, olmazsa olmazlarını ustasından birebir kopyalayarak öğrenen çırak, artık kendi bireysel düşüncelerinin yönlendirmesine fırsat vererek kendini açar ve birbaşına olduğu mesleğinde öğrendiklerini uygulayarak, alanında gelişimine devam eder.

Zaman ilerledikçe alanında yetkin usta konumundaki bireylerin azaldığı ve paralelinde insanların onlara karşı güveninin eksildiği görülmüştür. Değişime uğrayan sanayi aletleri ve makineleri fabrikasyon düzeni içinde kendine yer bulurken, yetiştirilecek olan bireyin eğitimi de büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Fabrikada ya da bir kurumda görev alacak olan birey sadece kendine yetecek kadar, dar bir çerçeve içerisinde verilen bilgiyle toplumun içinde görev almaya artık hızla atılmaya başlamıştır. Böylece hem usta öğreticilerin rolü, hem de yetiştirilecek olan çırakların yapacakları meslek hakkındaki bilgi seviyesinin önemi sadece belli bir düzeyde kalmıştır.

Sanat alanında geçmişten beri süregelen usta-çırak eğitim sistemi de bu döngü içerisinde kendini farklı şekillere büründürmüştür. Özellikle 20. yüzyıl sonrası biçimlenen eğitim sistemi, bireylere bilgiye çok rahat ve hızla ulaşabilecekleri imkanlar sunmuştur. Olumlu yönden bakıldığında bir toplumun içerisindeki her konumdan pek çok insan, ihtiyaçları olan bilgiye kolaylıkla ulaşabilmekte ve bilgi düzeylerini üst seviyelere çekebilmektedir. Ancak bu hızlı bilgi akışı, özellikle meslek alanında bireylerin çok fazla bilgiye ulaşmanın yanı sıra, daha az deneyime sahip olmalarına sebep vermektedir. Bilginin akla sığamayacak kadar fazla olduğu bir dönem, yaşanmışlığın ve deneyimin oldukça eksik olduğu bir ortamı beraberinde getirmektedir. Konu resim eğitimi üzerinden düşünüldüğünde, Massaccio, Giotto ya da Dürer, Holbein'ı öğrenmeden, incelemeyen, deseni etraflıca özümsemeyen, nasıl sağlam ve güvenilir bir temel form, renk, kompozisyon, espas gibi sanatsal değerler kavranamazsa, diğer alanlar için de önceki ustaların eserleri, uygulamaları üzerinde düşünüp incelemeler yapmak, analiz etmek gerekir. Ancak bu temeller üzerinde şekillenen özellikle güzel sanatlar alanlarının öğrencileri gerçek yaratıcılık ve avant-garde düşüncenin alanlarına ulaşabilirler.

Ustaların atölyelerinde ortaya çıkan sanat eğitimi, günümüzde üniversitelerin çeşitli sanat, zanaat atölyelerinin içerisinde kendine yer bulmaktadır. Sanat eğitimi alan öğrencilerin bir kısmı, eğitimleri süresince yalnızlığa düşebilmekte, toplum içinde ve iş sektöründe bir başına kalmaktadır. Burada akademik eğitim kurumlarının her branşta görev yapan eğitimci ve yöneticilerinin sorumluluğu daha da artmaktadır. Çünkü böyle

bir kurumda eğitim alan her öğrenci bir şekilde mezun olabilmektedir. Bu noktada öğrencinin ve eğitimcilerin kendilerini tanımlayabilecekleri, işlerini sergileyip, piyasada karşılığını bulabilecekleri alanların da oluşturulması, üzerinde durulması gereken konulardandır. Aynı zamanda bu öğrenci ve eğitimcilerin içinde yaşadıkları toplumun deneyim ve görgülerinin seviyesi de önemli olduğundan, toplumla özdeşleşebilen, karşılığını orada da görüp, mesleğini ve eğitimciliğini sürdürebileceği bir ortam yaratılması gerekli görülmektedir. Bu sebeple gerek akademik eğitim kurumlarında, gerekse özel sanat ve zanaat atölyelerinde gerçek bir usta konumuna ulaşmış eğitimcilerin yetiştirilmesi, her topluluk için en öncelikli mesele olarak kendini göstermektedir (Aksel, 1971).

2.3. Bauhaus Ekolü

İnsanlık tarihi boyunca, farklı topluluklar arasında savaşlar her zaman meydana gelmiştir. Her dönemin kendi içinde verdiği büyük savaşlar olmuş, bunların büyük bir çoğunluğu güç hırsı, din ya da milletlerin topraklarını savunma maksadıyla ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın başlarındaki en büyük savaşlardan I. Dünya Savaşı neredeyse tüm ülkeleri etkisi altına alan bir hareketlenmedir. Büyük ölçüde Avrupa içinde şiddetli çarpışmalara sahne olan bu savaş, sonrasında büyük değişimlerin de habercisi olmuştur. Bu savaş dönemi içerisinde halk en çok sıkıntıyı çeken kesimdir. Yiyecek kıtlığı, barınma, temizlik gibi temel ihtiyaçların bir çoğunun eksikliği, savaş dönemleri içerisinde kendini göstermiştir. 1914-1918 yılları arasında süren bu büyük harp, sanatçıları da en çok etkileyen olumsuzluklardandır. Yaratıcı düşünceye ket vuran, insanlığı çoğu zaman geriye götüren savaşlar, bir yanda doğru ve güzelin daha berrak bir şekilde farkedilip, oluşmasına katkıda bulunur. Bu yokluk döneminin, eziyetin ardından hatırı sayılır ölçüde Almanya’da, insanlığı ileri götürecektir değişimlerin temellerinin atılmaya başladığı görülmektedir. Oradaki sanatçılar savaş sonrası ortaya çıkan korkunç manzara üzerine düşünce ve uygulamalar geliştirerek, o süreç sonrasında entellektüel bir gelişim ivmesiyle hayatı yeniden kurmayı, şekillendirmeyi amaçlamışlardır. Tam bu süreç içerisinde Bauhaus adı altında bir okul ve düşünce sisteminin filizlendiği görülmektedir (Siebenbrodt ve Schöbe, 2009).

1919 yılında Alman mimar Walter Gropius tarafından kurulan Bauhaus, Almanya'nın Weimar şehrinde ortaya çıkmıştır. Disiplinlerarası bir eğitimi amaçlayan bu okul, sanat ve zanaatın tek bir çatı altında toplandığı bir merkez haline gelmiştir. Yetiştirilen öğrenciler, mimari, resim, heykel, tekstil gibi sanatlarda ustalaşmış ve bir yandan da hızla gelişen, değişen teknoloji ve sanayi ortamına hazır hale getirilmiştir. Bauhaus'un kurulduğu dönem itibarıyla de eğitimcilikte aldığı bu tavır, başta Almanya ve Avrupa'nın her köşesinde hem bir ilk olmuş hem de etkisini büyük bir hızla göstermiştir. Okul, kendinden önceki dönemleri hararetle tartışırken, değişen dünya düzeni içinse modernizmin temelini atmak üzeredir. Bauhaus'un beslendiği en yakın dönem 19. yüzyıl olduğundan, o dönemin özellikle Avrupalı hümanist üslubla şekillenen tavrı, bu okul için de önemli bir referans kaynağı olmuştur. Bauhaus'taki eğitim, yeni bir tasarım anlayışını yaratmayı amaçlamıştır. Bu anlayışı, 18. ve 19. yüzyıllarda sanayi devrimiyle birlikte iş makinelerinin gelişimini yakından takip etmiş ve bunu sanatsal bakış açısıyla ortak paydada buluşturmayı hedeflemiştir. Yaparken öğrenen öğrenci modeli okulun eğitim metodlarında benimsediği birincil bir sistemdir (Siebenbrodt ve Schöbe, 2009).

Resim 2.1. Bauhaus, Weimar Binası, 1911, Almanya.

Bauhaus öğrenci merkezli bir eğitim kurumu olarak görünse de; bünyesinde barındırdığı yetkin eğitimcilerin oynadıkları usta rolü yadsınamaz niteliktedir. Okulun asıl amaçlarından biri olan “işleyen-üreten okul” misyonu sanayi devriminin içinde etkin bir rol oynamıştır. O zamana değin sadece belirli, seçkin bir kitlenin ulaşabildiği estetik nesnelere, bu okulun etkisiyle toplumun bir çok kesimine ulaşabilmiş, yaşamla iç içe girebilmiştir (Stasny, 1999).

Bauhaus'taki pedagojik eğitim sistemi rasyonel akıl ve his üzerinde birlikte şekillenirken, teori ve yöneme dayanmaktadır (Stasny, 1999). Bu eğitim sisteminde öğretmen ve öğrencide ayrıca sürekli bir keşfetme isteği bulunmalıdır. Sanatın ve zanaatın içinde yer alan resim, grafik, moda tasarımı, mimarlık, heykel, mobilyacılık, dekorasyon, el sanatları gibi birçok branş eğitimcilerin üzerinden öğrencilere aktarılır. Bu okulda öğrencinin yaratıcı düşünme gücünü oluştururken, başta basit biçim algısı, renk teorileri, değer ve doku üzerine dersler verilmiştir. Buna paralel olarak okuldaki her öğrenci seçtiği branşta ustalaşmaya çalışıp, bireyselliklerini keşfetmeye adım adım yaklaşmışlardır. Öğrencilerin malzeme bilgisi, kullandıkları araç gereçleri en yetkin

şekilde kullanma yetilerinin gelişmesi hedeflenmiştir. Aldıkları temel prensiplerin izinde deneme yanılma metoduyla işe yarar, ufuk açan ve estetik değerler taşıyan üretimler gerçekleştirme uğraşında olmuşlardır. Okulun içindeki bu dinamik yapı aynı zamanda çevresindeki, içinde bulunduğu topluma da uyum sağlama uğraşında kendini göstermektedir.

Resim 2.2. 1924 yılı, Bauhaus'un Weimar binasındaki Max Krehan'ın yönetimindeki seramik işliğı.

Walter Gropius'un önderliğinde şekillenen okul, dönemin pek çok büyük sanat eğitimcisini de içinde barındırır. Bu eğitimciler arasında başlıca, Paul Klee, László Moholy-Nagy, Johannes Itten, Ludwig Hirschfeld-Mack, Josef Albers ve Wassily Kandinsky yer alır. Prager (2014)'in belirttiğine göre, 1921 ve 1931 yılları arasında Bauhaus'ta ders veren Paul Klee, derslerinde özellikle biçim konusuna yoğunlaşırken, 1919 ve 1922 yılları arasında görevini sürdüren Johannes Itten ise renk konusunda daha aktif görev almıştır. Kurumun bir diğer önemli isimlerinden Wassily Kandinsky de özellikle okulun hazırlık sınıfındaki derslerinde, biçim ve rengi ayrı bir düzlem içine

koyarak, bu iki konu arasındaki ilişkiler üzerine odaklanırken, öğrencileriyle birlikte uygulama ve araştırmalar geliştirdiği görülmektedir.

Bauhaus varlığını sürdürdüğü yıllar boyunca (1919-1933), sıkıntılı politik ve ekonomik konularla yüzleşmiştir. Bu politik olaylar, kimi zaman maddi yetersizliklerden dolayı okuldaki eğitimi sekteye uğratmıştır. Okul Avrupa’da Nazi yönetiminin hüküm sürdüğü yıllar boyunca, başından sonuna kadar “yozlaşmış-bozuk sanat” olarak etiketlenmiştir (Siebenbrodt ve Schöbe, 2009).

1919’da Weimar’da açılan ilk Bauhaus binası, 1925 yılına kadar burada eğitimine devam etmiş, atölyelerin yetersizlikleri ve daha geniş bir mekan arayışı sebebiyle, 1925 yılında Dessau şehrine taşınmıştır. Okulun Weimar’daki döneminde pek çok siyasi meseleden dolayı, okula ayrılan yatırımlar kesintiye uğradığı görülmektedir. 1931 yılında Nazi Partisi’nin Almanya’da gücünün artmasıyla, daha öncesinde partinin görüşleriyle uyuşmadığına zaten hüküm verilen Bauhaus okulunun Weimar’da açılan binası tehdit oluşturmaya başlamıştır. Okul, ne kadar kendi üretimlerini piyasada satma imkanı bulsa da, ekonomik açıdan kendine yetebilecek maddi desteği her geçen gün azalmıştır (Siebenbrodt ve Schöbe, 2009).

1932’nin sonlarında Alman mimar ve tasarımcı Ludwig Mies van der Rohe’nin kendi imkanlarıyla Berlin’de tekrar kurduğu Bauhaus, 1933 yılında Nazi üyeleri tarafından kapatılmıştır. Bu yılların ardından ülkeden göç eden Bauhaus bünyesindeki sanatçı, tasarımcı, mimar ve eğitimciler, özellikle Amerika’da Bauhaus ekolünün devamı niteliğinde kurulan okullarda etkinliklerini sürdürmüşlerdir (Spaeth, 1988).

Bauhaus ekolü sanat, zanaat, tasarım ve sanat eğitimciliğini doğaçlamayla duygular üzerinden kurgularken; bilimsel görüşün ve deneylerin gelişimiyle kendi gücünü sürekli tazelemeyi başarmıştır. Dede (2017)’ye göre, okulun özellikle 1935 yılından sonra Avrupa dışına çıkıp, Amerika’nın farklı bölgelerinde; Asheville’de “Black Mountain College” ve Chicago’da “The Art Institute of Chicago” eğitim kurumlarında varlığını sürdürdüğü, günümüz modernist anlayışına da büyük ivmeler kazandırdığı görülmektedir.

2.4. Köy Enstitüleri

Köy Enstitüleri; Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından toplumun özellikle kırsal bölgelerinde yaşayan halkın eğitim seviyesinin artırılması amacıyla 1940 yılında kurulmuştur. Bu eğitim merkezlerinin en önemli amacı; ülkenin maddi ve manevi değerlerini yeniden inşa etmek, savaştan yeni çıkmış halkı eğitmek ve üretken bireyler yetiştirmektir. Köy Enstitüleri'nin eğitim metodu tamamıyla kendine özgü olsa da, okulun kuruluşunda Avrupa'da özellikle Almanya'da ortaya çıkan sanat ve sanat eğitimiyle alakalı en büyük değişim hareketlerinden Bauhaus Okulu'nun etkileri yadsınamaz. Ülkü (2008)'ye göre, Köy Enstitüleri'nin kurucusu ve kuramcısı olarak bilinen İsmail Hakkı Tonguç (1893-1960), bu ekolden aldığı bilgilerle düşüncelerini geliştirmiş ve bu bilgisini pratikte de uygulamayı başarabilmiştir.

Köy Enstitülerinin kurulduğu ilk yıllar güzel bir rüyanın yaşama yansıması gibidir. Okuldaki eğitim üretirken ve yaparken öğrenen bir öğrenci yetiştirmek üzerine kurulmuştur. Uygun (2007)'a göre, okulların inşası için karar verilen köy bölgelerinin, ekilip biçilmeyen, köylünün kullanmadığı bir toprak olmasına önem verilmiştir. Bununla birlikte okulun binasının etrafında öğretmenlerin ve öğrencilerin çalışması için de ekime elverişli araziler ve fidanlıklar oluşturulmuştur. Çoğunlukla bu okulların inşasında köyden eğitim için gelen öğrenciler bir arada çalışmış, kendi dersliklerini, yemekhane ve yatakhanelerini kendi elleriyle yapmışlardır. Bu doğrultuda okul yöneticileri, öğretmen ve öğrenciler hem okulu daha çok içselleştirmiş hem de sahiplenebilmişlerdir.

Resim 2.3. Hasanoğlan Köy Enstitüsü, Ankara, 1948.

Okuldaki dersler arasında uygulamalı dersler, teorik derslerden daha önceliklidir. İnşaat, ziraat ve kültür derslerinin arasında sanatsal derslere de büyük yer ayrıldığı bilinmektedir. Ülkü (2008)'ye göre, bunların arasında tiyatro, dans, resim-iş ve müzik dersleri bulunmaktadır. Bu sanatsal derslerin müfredatı ayrıca, öğrencileri kolektif bir çalışma içinde toplamak üzerine şekillenmektedir. Halk oyunları, beden eğitimi gibi derslerle de öğrencilerin kültürüne bağlı, sağlıklı ve estetik zevk sahibi olmaları amaçlanmıştır. Öğrencilerden okulda öğrendiklerini çevrelerinde deneyimleyerek yaşamaları beklenmiştir. Ziraat ve atölye dersleri zaten okulun içinde ve çevresinde yapılmakta olduğundan, böylece hem öğrenciler hem de köyde yaşayan diğer insanlar okulun atmosferiyle iç içe geçebilmişlerdir.

Resim 2.4. Aşık Veysel ve öğrencileri, Ladik Köy Enstitüsü, Samsun, 1947.

Anadolu'nun bir çok farklı bölgesinde kurulan Köy Enstitüleri, kuruluş yılları itibariyle ekonomik zorluklar arasından büyük ölçüde köylünün gayretiyle ortaya çıkabilmiş ve eğitimini devam ettirebilmiştir. Bu süreç içerisinde dönemin Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) Hasan Ali Yücel (1897-1961) ve aynı zamanda kendisi de bir sanat eğitimcisi olan İsmail Hakkı Tonguç'un çabaları büyüktür.

Bu iki ismin yaygın ilköğretim kurumlarının oluşmasından önce köylünün ve köyün eğitilmesi ve kalkınması doğrultusundaki görüş ve eylemleri Köy Enstitülerinin kurulmasına ön ayak olup, gelişmesini sağlamıştır. Eyüboğlu (1987)'na göre de önce köylerin gelişmesi, köylünün okutulması gereklidir. "Hani şu köylü bizim efendimiz deriz ya, tezek de köylünün efendisidir... Bütün aydınlarımızın yüzüne sürülmüş bir karadır" (Eyüboğlu, 1987, 14). Bu sözyle Eyüboğlu, ülkenin başıboş bırakılan köylerine dikkat çekmek istemiştir. Bir şiirinde de yine köye yüzünü çevirir ve şu dizeleri yazar:

“Köylü yollara düşmeden
 Utanç duvarın aşmadan
 Kondulara bulaşmadan
 İrezil, rüsvay olmadan;
 Haydin köylere gidelim
 Canımızı bölüşelim” (Eyüboğlu, 2003, 324).

Kapanışı 1954 yılına rastlayan Köy Enstitüleri, özellikle kurulduğu ilk yıllarda Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca bu kadar başarılı bir şekilde teori ve pratiği bir araya getirebilen yegane eğitim kurumudur.

İlerleyen yıllarda değişen eğitim programlarıyla kavramsal bilgi, pratiğin yani üretimin önüne geçmiş ve hayata adaptasyonunda zorluklar yaşamıştır. Ülkü (2008)'ye göre, kapatılma kararından birkaç yıl önce öğretmen okullarıyla birleşmiş ve klasik öğretmen okulları halini çoktan almıştır.

Bauhaus Okulu ve Köy Enstitüleri yakın dönem eğitim bilimleri için büyük değişim ve gelişmeler ortaya koymaktadır. Bu okullar özellikle sanat eğitimi ve sanat eğitimciliği konusunda bir sanatçının yetişmesinden önce doğayı gözlemleyebilen, ince bir zevk ve estetik sahibi olan, gerektiğinde yeni bireyler de yetiştirebilecek bir öğretmen ya da usta olabilecek, toplumun içinde faydalı ve üretken bir insan yetiştirmeyi amaçlamışlardır.

Bauhaus Okulu'nda olduğu gibi, Köy Enstitüleri'nde de sanat ve zanaatın resim, yontu, tekstil, ahşap gibi branşları bir arada toplanarak eğitimin endüstriyle bütünleşmesi ve toplumun kalkınması amaçlanmıştır. Her iki okul da kendi çevresindeki halkın büyük çoğunluğuna hitap edebilmiş, kuram ve uygulamayı bir araya getirebilen ender eğitim kurumları arasında yer edinmiştir.

2.5. Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları

Avrupa'dan gelen yeni estetik, sanat ve yaşam anlayışı, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte, Türk toplumunu hızlı ve olumlu etkileyerek şekillendirmeye başlamıştır. Gelenekçi halk sanatı ve kültürünü, kendine has usta-çırak eğitim sistemiyle nesillere aktaran bu dönem, git gide azalmıştır. Atılgan (2009)'a göre, Türkiye toplumu ve sanatçıları, Avrupa üzerinden gelen bu yeni algı ve kuralları tanımaya çalışırken, kendi kültür çerçevesi içinde ona adapte olmaya çalışmıştır.

Resim 2.5. Abdülmecid Efendi, “Haremde Goethe”, 1917, tuval üzerine yağlıboya, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.

Avrupa'ya eğitilmek üzere sanatçı adayı gönderme politikaları Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle geliştirilmiş, devlet tarafından desteklenmiştir. Avrupa'da özellikle Paris'te; André Lhote, Fernand Léger ve Marcel Gromaire atölyelerinde eğitimlerine devam eden Türk sanatçılar, ülkelerine döndüklerinde öğrendikleri bu yeni sanatı hazmetme uğraşı içinde kalmışlardır. Avrupa'da 15. ve 16. yüzyılın öncesinde şekillenmeye başlayan ve Rönesans olarak zirve yapan tarihsel dönem, 19. ve 20. yüzyıla kadar Avrupa'da kendi içindeki çelişkileri, tartışmaları çözümlenmiş ve yaşama

adapte etmiştir. Sonrasında bu tarihsel süreç Avrupa’da Modern Dönemi doğurmuş, yaşam algıları ve koşullarını bu yönde etkilemeye, uyarlamaya başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin son dönemleriyle birlikte genç Türkiye Cumhuriyeti’nin bu yeni yaşam ve sanat algısını tanıma ve kendini ona uyarlamaya çalıştığı bir süreç başlamıştır. Fakat Avrupa Sanatı kendi tarihsel dönemi içerisinde o topraklarda çoktan şekillenmiştir. Anadolu’da ise ona hızla adapte olmaya çalışan bir toplum vardır. Sanat alanında artık yepyeni boya türleri, tuvaler gibi araç gereçler ve Avrupalı sanatçıların isimleri, bu yeni sanat üretimi ve eğitimciliğiyle birlikte Anadolu halkıyla tanışmaya başlamıştır.

Ülkenin bu yeni sanat anlayışına ve metodlarına hızla uyum sağlama çabalarının paralelinde devletin desteğiyle sanat eğitimi veren kurum ve okullara da oldukça kıymetli imkanlar sağlanmaya başladığı görülmektedir. Bu elverişli ortam içinde sanatı anlatacak ve öğretecek nitelikli yerli öğretmenler yetiştirilmesi gerekmiştir. Avrupa’ya devlet bursuyla gönderilen sanatçıların büyük çoğunluğu zorunlu hizmet görevi ile yükümlendirilmiş, döndüklerinde Anadolu’nun öncelikli bölgelerindeki okullar ve yükseköğretim kurumlarında hemen eğitimci olarak görev almaya başlamışlardır. Ayrıca devletin kültür ve sanatla ilgili kurumlarında da yüksek mevkilerdeki idareci kadroları için önemli bir ihtiyacı da karşılamışlardır. Bunun aksine basılı kaynak olarak Türkiye büyük bir sıkıntı içinde kalmıştır. Kitap baskı maliyetlerinin yüksek olması da buna etkindir. Sanat yazıları, gazete mecmualarında yer yer küçük alanlara, yeni kurulmakta olan özel galeri ve sergi salonlarının kataloglarında bir süre sıkışıp kalmış, ancak sonraları sanata ve sanat eğitimciliğine artan taleple birlikte, sanat dergilerinin (Varlık, Ülkü, Güzel Sanatlar, Yeni Adam vb.) kurulmasına ön ayak olmuştur (Özsezgin, 2010). Atılğan (2009)’a göre, bu dönem içinde dergicilik sektörü, sanat ve sanat eğitimi alanında ulaşılabilir basılı kaynaklar arasında en önemlisidir.

Osmanlı Devleti egemenliğinde ve Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde başlıca; Osmanlı Ressamlar Cemiyeti (1909-1919), 1914 Çallı Kuşağı, Sanayi-i Nefise Birliği (1926-1929), Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği (1929), D Grubu (1933-1951), Yeniler Grubu (1941-1952), Tavanarası Ressamları (1953), Onlar Grubu (1947-1955) altında ressam ve heykeltraşlar bir araya gelmişlerdir (Özsezgin, 2010).

50'li yılların ardından, sanatçılar daha çok kendi özel alanlarında bireyselliklerini sergilemeye başlamış, soyut yönelimler ve sonrasında bağımsız çalışmalarla etkinliklerine devam etmişlerdir. Bu soyut eğilimli ve bağımsız sanatçılar arasında; Burhan Doğançay, İhsan Cemal Karaburçak, Malik Aksel, Şefik Bursalı, Cihat Burak, (...) isimleri sayılabilir (Özsezgin, 2010).

Resim 2.6. Sabri Berkel, “Balıkçılar”, 1955, tuval üzerine yağlıboya, Hacettepe Sanat Müzesi.

Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul, Ankara ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde etkin olan sanatçı ve eğitimciler arasında ise, İbrahim Çallı (1882-1960), Feyhaman Duran (1886-1970), Nazmi Ziya Güran (1881-1937), Şeref Akdik (1899-1972), Cevat Dereli (1900-1989), Zeki Kocamemi (1900-1959), Refik Epikman (1902-1974), Ali Avni Çelebi (1904-1993), Mahmut Cuda (1904-1987), Elif Naci (1898-1988), Cemal Tollu (1899-1968), Fahrünnisa Zeyd (1901-1991), Abidin Dino (1913-1993), Zeki Faik İzer (1905-1988), Nurullah Berk (1906-1981), Turgut Zaim (1906-1974), Eren Eyüboğlu (1907-1988), Bedri Rahmi Eyüboğlu (1911-1975), Malik Aksel

(1903-1987), Şefik Bursalı (1903-1990), Sabri Berkel (1907-1993), Erol Akyavaş (1932-1999), Nuri İyem (1915-2005), Selim Turan (1915-1994), Cihat Burak (1915-1994), Neşet Günal (1923-2002), Avni Arbaş (1919-2003), Adnan Varınca (1918-2014), Fikret Otyam (1926-2015), Turan Erol (1927), Orhan Peker (1927-1978), Leyla Gamsız (1921-2010), Adnan Çoker (1927), Burhan Doğançay (1929-2013), Özdemir Altan (1931), (...) gibi isimler yer alır (Özsegin, 2010).

2.6. D Grubu

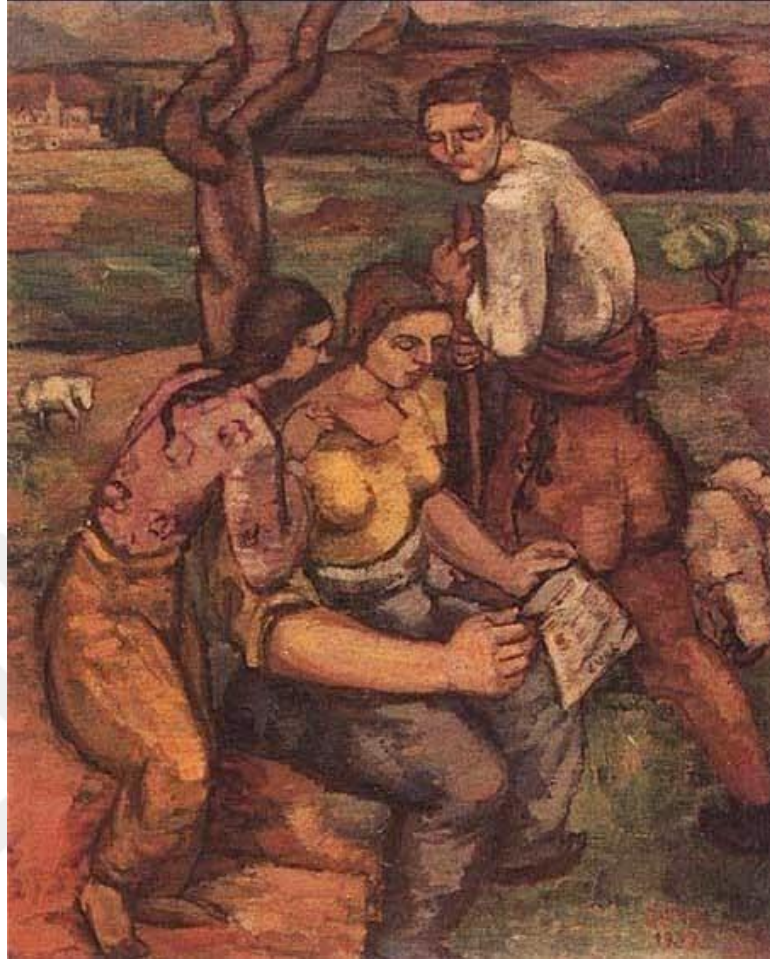
Türk Sanat Tarihi içerisinde önemli bir yer tutan D Grubu, 1933 yılında şekillenmeye başlamıştır. Topluluğun kuruluş yıllarında kendini gösterenler arasında, Elif Naci, Nurullah Berk, Abidin Dino, Cemal Tollu, Zühtü Müritoğlu ve Zeki Faik İzer vardır. Bu öncü ekip arasında heykeltıraş Zühtü Müritoğlu dışında diğer isimler ressamlardan oluşmaktadır. Bu isimler sanatçı kimliklerinin yanında eğitimcilikleriyle de kendini belli ederler. Gerek yükseköğretim kurumlarında, gerek Anadolu'nun çeşitli bölgelerindeki okullarda eğitimci olarak görev almışlardır (Özsegin, 2010).

Resim 2.7. Nurullah Berk, “Nargile İçen Adam”, 1958, karton üzerine guaj, özel koleksiyon.

Grubun ismindeki “d” harfi latin alfabesinin dördüncü harfinden gelmektedir. Nurullah Berk’in ön ayak olduğu bu isim Türk Resim ve Heykel Sanatı Tarihi içerisinde sırasıyla yer alan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Sanayi-i Nefise Birliği, Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar adıyla yer alan grupların dördüncüsü olması sebebiyle “ç” harfi atlanarak belirlenmiştir. İlk sergilerini mekan bulma probleminden dolayı Beyoğlu semtinde bir şapka mağazasında 1933 yılı Ekim ayında gerçekleştirmişlerdir (Özkan, 2012).

D Grubu’nun durduğu yer, Türk Sanatı’nın artık kendi tavrını geliştirmesi ve ülke halkının da benimseyip, anlayabileceği bir sanat anlayışını ortaya çıkarma çabasıdır. Grubun kuruluşunda yer alan ekibin arasına sonradan katılan sanatçılarla, katılımcı sayısı git gide artmıştır. Özsegin (2010)’a göre, bu sanatçılardan bir çoğu eğitiminin bir kısmını yurtdışında gerçekleştirirken, özellikle André Lhote ve Fernand Léger atölyelerinin, kübist ve yapılandırmacı(konstrüktivist) üsluplarından etkilenmişlerdir. Türkiye’ye dönüşlerinde de aldıkları bu sanat tavrını açtıkları sergilerde, eğitimcilik yaptıkları kurumlarda kendi özünü bulma, tanıma arayışları içerisinde yansıtmaya çalışmışlardır. Yaptıkları eserlerin konuları genellikle, köylüler, köy yaşamı ve cumhuriyetçilik anlayışından gelir. Türkiye’nin o dönemki büyük değişimi içerisinde bu sanatçılar, batıdan getirdikleri üslubları harmanlayarak yerli sanat ortamına adapte etme gayretinde olmuşlardır.

Resim 2.8. Cemal Tollu, “Alfabe Okuyan Köylüler”, 1933, tuval üzerine yağlıboya, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi.

Sonraki yıllarda grubun arasına katılan isimlerle D grubunun daha da genişlediği görülmüştür. Eşref Üren, Mustafa Nusret Suman, Arif Kaptan, Fahrünnisa Zeid, Zühtü Müridoğlu, Turgut Zaim, Hakkı Anlı, Eren Eyüboğlu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Zeki Kocamemi, Halil Dikmen, Sabri Berkel, Léopold Lévy ve Salih Urallı gibi isimler D grubu içinde sayılabilir. Araştırmanın konusuyla bağlantılı isimlerden Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun da grupta pek çok sergiye katıldığı ve D grubuyla benzer görüşleri savunduğu bilinmektedir.

Resim 2.9. Bedri Rahmi Eyüboğlu, “Saz Çalan”, 1953, karton üzerine yağlıboya, Antik Müzayede.

D Grubu 1947 yılına değin gerçekleştirdiği etkinliklerde büyük bir dayanışma içerisinde kendini gösterir. Fakat grubun dağılma süreci sanatçıların uç noktalardaki bireyselliklerinin üretimlerinde kendini hissettirmeye başlamasıyla ortaya çıkar. Kimi sanatçılarda daha analitik, bazen dekoratif anlayışa kayan üsluplar gözlenirken, kimi zaman da soyutçu anlayış grupta ayrılıkları meydana getirmiştir. Sonraları sanatçılar üretimlerini kendi kişisel alanlarında gerçekleştirmeye devam etmişlerdir. Unutulmamalıdır ki D Grubu yaklaşık bu yirmi yıllık ömrü içerisinde günümüze ışık tutan önemli noktaları içinde barındırmaktadır. Grubun başından sonuna aktif bir üyesi olan Nurullah Berk’in şu cümleleri (1933) büyük önem teşkil etmektedir: “San’at için san’at = ‘D’ grubu. O çığır açmayacak, Fakat san’ati resmîyetten, nizamnamelerden, maddelerden, dalaverelerden, cehaletten, eblehlikten kurtaracak. O san’atin kalp işi, dimağ işi, kültür işi olduğunu göstermeye çalışacak” (akt. Pelvanoğlu, 2004, 31). Bu araştırmada incelenen isimlerden Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun sanatsal görüşü, Nurullah

Berk'in bu sözleriyle büyük benzerlikler taşımaktadır. Bedri Rahmi de sanatı, kültür ve aklın süzgecinden geçirerek yorumlamakta, şekillendirmektedir.

2.7. Mavi Süvari Grubu

Alman dışavurumculuğunun ortaya çıkıp, şekillenmesinde önemli bir yer teşkil eden Mavi Süvari Grubu (Der Blaue Reiter), 1911 yılında Münih'te ortaya çıkmıştır. Grup, Wassily Kandinsky ve Franz Marc'ın önderliğiyle kurulmuştur. Antmen (2014)'e göre, grubun isminin ilhamı ise Kandinsky'nin bir dönem yaptığı "Mavi Süvari" isimli tablosunun yanında, Marc'ın mavinin ruhsal etkisi üzerine tutkusu, hayvanlar ve özellikle atlarda bulunduğu inandığı gizil güçlerle alakalı görüşlerinden geldiği bilinmektedir.

Gerçekçi, izlenimci ve natüralist tavırlara karşı duran Mavi Süvari Grubu, kendi görüşünü ruhsal, sezgici bir üslup ve algı üzerinde şekillendirmiştir. Kandinsky (2015)'e göre, sanatın güçlü bir ruh ve kuvvetli bir sezgiye sahip insanlar tarafından yaratılacağına inanmışlardır. Bu yönde eksik kalan kişinin sanatının atıl duruma geleceği kanısındadırlar. Bu görüş çerçevesinde Mavi Süvari grubu, kendinden önceki birçok sanat toplulukları gibi kendinden önce gelen akım ve görüşlerin karşısında durarak, yeni bir yaşam ve sanat algısı yakalamaya, üretmeye çalışmıştır. Stoker (2012)'ye göre, Rus asıllı Kandinsky'nin öncesinde üyesi olduğu Neue Künstlervereinigung (Yeni Sanatçılar Birliği) de öncü eğilimleri içinde barındırsa da, grubun çoğunluğunun soyut sanata karşı olan tavrı Kandinsky'yi bu birlikten dışarıya çıkarmıştır.

Resim 2.10. Wassily Kandinsky, “Mavi Süvari” (Der Blaue Reiter), 1903, tuval üzerine yağlıboya, özel koleksiyon.

Dışavurumculuk tanım itibariyle oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Neredeyse her sanatçı duygu ve düşüncelerini dışavurarak üretimini gerçekleştirir. Mavi Süvari grubunun hemen öncesinde kurulan Die Brücke (Köprü), daha öncesinde ise Fovizm, Avrupa’da klasik resimden, izlenimciliğe kadar olan tarihsel dönemin en keskin dönüm noktalarındandır. Antmen (2014)’e göre, Avrupa’nın sömürgecilik anlayışı neticesinde “ilkel” olarak değerlendirilen topluluklarla tanışması, Avrupa sanatını beklenmedik bir şekilde büyük bir hızla değiştirmiştir. Bu hareketlenmelerin Avrupa ekonomisine olan faydasının yanında, sanatçılara ve sanat takipçilerine de yeni kapıları araladığı görülmüştür. Uzakdoğu’nun ve Afrika’nın çeşitli ülkelerinden getirilen masklar, savaş aletleri, kıyafet vb. nesnelere, müze ve müzayedelerde, sergi salonlarında sergilenip satışa sunulurken sanatçıların atölyelerinde de taze bir ilham kaynağı olarak yerlerini almışlardır. Valenti (2006)’ya göre, araştırma kapsamında incelenen Paul Klee’nin atölyesinde de Afrika’dan getirdiği çeşitli obje ve kıyafetler bulunmaktadır. Bu tarih aralığında her sanatçının dışavurumcu üslubu belli manifestolar, görüş ve yargılarla bir çerçeve içine girmeye başlamıştır. Bir yanda I.

Dünya Savaşı'nın etkileri, diğer yanda da yeni toplum ve toprakların keşfedilmesi, Dışavurumculuk akımını besleyen en büyük etmenlerden olmuştur.

Mavi Süvari Grubu ise bu dönem içinde kendini içsel ve duyguya yönelik anlam ve yorumlarla özdeşleştiren yegane gruplardandır. Antmen (2014)'e göre, grubun üyeleri sanatsal üretimlerinin yanında yazın alanında yaptıklarıyla da dönem içinde etkin rol oynamıştır. Sonraları aralarına müzik ve şiirle de alakalı isimlerden Paul Klee, Albert Bloch, Alfred Kubin, Robert Delaunay, August Macke, Arnold Schoenberg gibi sanatçıların katılmasıyla da Mavi Süvari Grubu'nun yelpazesi genişlemiştir. Özellikle müzik ve resim branşını tek bir payede, bütüncül bir şekilde ele alan grubun birçok üyesi dönemin sanatsal görüşünü farklı bir alana taşımıştır.

Resim 2.11. Franz Marc, “Büyük Mavi Atlar” (Big Blue Horses), 1911, tuval üzerine yağlıboya, Walker Art Center.

Tinsellikten gelecek yeni bir çağı müjdeleyen Mavi Süvari Grubu'nun ömrü yaklaşık üç yıl kadar sürebilmiştir. Bu süre içinde açtığı iki sergi ve kendi adıyla yayınladığı almanak ile adını bu kısa sürede Avrupa'ya duyurabilmiştir. Klasik sanattan yana olan Hitler'in karşı durduğu ve “yozlaşmış” olarak nitelendirdiği modern ve dışavurumcu üsluplar içinde yer alan Mavi Süvari Grubu'nun bir çok üyesi de, 1937 yılında “Dejenare Sanat” adıyla açılan sergide eserlerini sergilemişlerdir. Mavi Süvari

Grubu'nun 1914'lü yıllara rastlayan dağılma dönemine en büyük etken, grubun kurucu üyelerinden Franz Marc ve August Macke'nin I. Dünya Savaşı'nda ölümü olmuştur. Bu dağılmanın ardından grubun görüşleri büyük ölçüde Wassily Kandinsky, Paul Klee gibi isimlerin konferansları, yazın ve resim alanındaki üretimleriyle devam ettirilmiş, akademik sanat eğitimi alanında da uyarlanmaya çalışılmıştır (Antmen, 2014).

2.8. Paul Klee'nin Yaşam Öyküsü, Sanatı ve Eğitimciliği

Paul Klee 1879 yılında İsviçre'nin Münchenbuchsee kasabasında doğmuştur. Babası müzik öğretmeni olup annesi de müzikle iç içe olmakla beraber piyano çalmış ve solistlik yapmıştır. Babası Alman, annesi İsviçre doğumlu olan Paul Klee başvuruda bulunsa da hiçbir zaman İsviçre hükümeti tarafından vatandaşlığa kabul edilmemiştir. 1886 baharında eğitimine başlayan Klee, ilk dört sınıfı mahalle ilkokulunda, sonraki dört yılı belediye ortaokulunda, ardından lisede edebiyat bölümüne devam etmiştir. 1898 yılında da genel eğitimini tamamlamıştır. Önünde bir çok seçim hakkı varken o kendini resim çalışıp, yaşamını sanata adanmak istemiştir. Bunun için Almanya'ya Münih'e yerleşmiş ve Franz Stunck'ın atölyesine girmeye hak kazanmıştır. Buradaki üç yılın ardından İtalya'ya gitmiştir. Yıllar geçtikçe öğrendiklerini sindirmek ve bağımsız çalışmalarına başlamak üzere münzevi bir hayat kurmak istemiş ve gençliğinin şehri Bern'e dönmüştür (Malcolm, 1976).

Klee, Münih'te kaldığı süre içerisinde eşi Lily Stumpf ile tanışmıştır. Eşi Münih'te çalıştığı için 1906'da Münih'e geri dönmeye karar vermiş ve aynı zamanda sanatçı olarak da isim yapmaya başlamıştır. Münih şehri sanatsal gelişimi için o dönemin önemli bir sanat merkezi konumundadır. Askerlik dönemi dışında 1920'ye kadar Münih'te yaşayan Klee, her yıl belli aralıklarla Bern'e ailesinin yanına giderek orayla da bağını sürdürmüştür. 1920'de Weimar'da kurulan Bauhaus okulunda ders vermeye başlamış, burada 1926 yılına kadar süren eğitimciliği okulun yeni mekanı Dessau'da da devam etmiştir. 1930'da Düsseldorf'da Prusya Devlet Akademisi'nde resim sınıfının sorumluluğu kendisine verildikten sonra, orada 1931'den 1933'e kadar ders vermiştir. Almanya'nın o dönemki politik çalkantılı dönemi öğretme özgürlüğünü

de kısıtlamış, yaratıcı yeteneğini geliştirme çalışmalarını da sınırlandırmıştır. Bu zamana kadar Paul Klee ressam olarak uluslararası bir üne kavuşmuştur. Sonrasında tüm enerjisini bireysel çalışmalarına yönlendirmeye karar vermiştir (Ertürk, 2012).

Paul Klee ayrıca; Pablo Picasso, Emil Nolde, Wassily Kandinsky ve Franz Marc gibi sanatçılarla birlikte 20. yüzyılın en önemli çalışması olarak değerlendirilen Der Blaue Reiter (Mavi Süvari Grubu) grubunda da yer almıştır. Uluğbay (2013)'e göre, Mavi Süvari Grubu'nun arasında Paul Klee, André Derain, Pablo Picasso ve Emil Nolde gibi yabancı ressamların da bulunması, grubun tanınmasında büyük rol oynamıştır.

1940 yılında ölümünden sonra mimar Renzo Piano tarafından tasarlanan dört binin üzerinde eserinin yer aldığı “Zentrum Paul Klee” adında sanat merkezi ve müzesi İsviçre’de anısına kurulmuştur. Kendisinden sonra yalnızca resim alanında ve eğitiminde değil, felsefecilerin, mimarların, fizikçilerin, matematikçilerin, müzisyenlerin ve hatta çocukların ilgi alanına girmiş, çalışmalarının esin kaynağı olmuştur. Her geçen gün bir çok bilim ve sanat alanındaki etkisi artarak devam etmektedir (Ertürk, 2012).

Klee, üretimini modern sanatın oluşum süreci içinde bir yazın insanı, müzisyen ve ressam olarak sürdürmüştür. Fakat araştırmacı ve öğretmen kişiliği onun en göze çarpan özelliğidir. Ertürk (2012)'ye göre, Leonardo Da Vinci'nin çalışmalarının Rönesans Sanatı'na etkisi neyse, Paul Klee'nin araştırmalarının da Modern Sanat'a olan etkisi aynı düzlemde. Paul Klee, çoğu araştırmasını sanat eğitimi üzerine yönlendirmiştir. Öğrencilerine deneysel aktarım tekniklerini uygulamış ve burdaki denemelerin deneyimleriyle sürekli gelişen ve dönüşen bir eğitim dinamizmi yaratmayı amaçlamıştır.

Paul Klee'nin resim alanının yanında küçüklüğünden beri süregelen müzisyenliği de sanatına şekil veren en önemli etkenlerdendir. Hatta resimlerini adlandırırken de Wassily Kandinsky'nin de yaptığı gibi müzik terimlerini kullanmış, resimlerinde müzikal bir armoni ve etki kurmaya çalışmıştır. Öğrencileriyle birlikte

resim alanında çeşitli deneyler geliştirmiştir. Hatta öğrencilerinden aldığı yorumlarla da kendi tekniğini ve düşüncelerini beslemiştir (Ertürk, 2012).

Resim 2.12. Paul Klee ve atölyesi, 1924, Weimar.

Gerçekleştirdiği seyahatler hayatında ve sanat görüşünde önemli etkiler uyandırmıştır. En önemlisi ise özellikle renkle ilgili keşiflerinde; Tunus, Fas ve Mısır'a gerçekleştirdiği seyahatlerde en büyük aydınlanmalarını yaşamıştır (Valenti, 2006). Kendi ağzından günümüze gelen şu sözü oradaki heyecanını açıkça ifade etmektedir: “Renk beni ele geçirdi. Ben ve renk biriz” (Strickland ve Boswell, 1992). Hatta ordaki seyahatinden ruhsal dünyasında da o kadar etkilenmiştir ki, günlük yaşantısında da uzun bir süre boyunca sakalını uzun tutmuş, oradaki kültüre özgü bir başlıkla dolaşmıştır. Sanatsal üretiminin yanında eğitimci kişiliğinde de buradaki bu heyecanını yetiştirdiği öğrencilerine aktarmayı başarmıştır (Valenti, 2006).

Paul Klee, 29 Haziran 1940'da, arkasında yaklaşık 9 bin sanat eseri bırakarak vefat etmiştir (Parsch, 2015). Mezarı İsviçre'nin Bern şehrinde yer almaktadır.

2.9. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Yaşam Öyküsü, Sanatı ve Eğitimciliği

Bedri Rahmi Eyüboğlu 1911 yılında Giresun'un ilçesi Görele'de doğmuştur. Babası da aynı zamanda o bölgenin kaymakamlığını yapmıştır. Bedri Rahmi çocukluk ve erken gençlik zamanlarında babasının işi sebebiyle bir çok il ve ilçe değiştirerek eğitimine ve yaşantısına devam etmiştir. 1929 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi'nin sınavını kazanmadan önce oldukça çalkantılı bir eğitim süreci geçirmiştir. Türkçe dersi haricinde derslerinde sürekli başarısız sonuçlar almıştır (Çelik, 1996). Lise öğrenimi sırasında Milliyet gazetesinde bir hikayesi, Muhit dergisinde de bir şiiri yayınlanmıştır. Liseyi tamamlamasının ardından Edebiyat Fakültesi'ne girme planları olsa da o Güzel Sanatlar Akademisi'ni tercih etmiştir (Erol, 1984).

Bedri Rahmi'nin Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki hocaları arasında Nazmi Ziya, İbrahim Çallı ve Ahmet Haşim yer almaktadır. Sanatçının bu süre içinde yazdığı şiirler Ahmet Haşim tarafından ayrıca incelenmiştir. Akademi'de estetik ve mitoloji onun en çok ilgisini çeken dersler arasında yer alırken, anatomi ve perspektif dersleri pek ilgisini çekememiştir (Çelik, 1996). Onun Akademi'deki bu öğrenciliği sadece iki yıl sürmüş, diploma sınavını beklemeden Fransa'ya gitmiştir. Yaklaşık bir yıl Dijon ve Lyon'da kalan Bedri Rahmi 1932 yılında Paris'e gitmiştir. Bu süre içinde André Lhote'un atölyesinde bir ay kadar çalışmış ve sonradan İstanbul'da evlendiği Eren Eyüboğlu'yla da Paris'te tanışmıştır. İstanbul'a dönüşü ise 1933 yılına rastlamaktadır (Erol, 1984).

Eyüboğlu 1933-1936 yılları arasında İstanbul'da sanat çevresi içinde kendine yer aramıştır. Bu süre içinde 1933 yılında Nurullah Berk, Abidin Dino, Elif Naci, Cemal Tollu, Zühtü Müridoğlu ve Zeki Faik İzer tarafından kurulan D grubu sanatçıları arasında da yer almaktadır. Çelik (1996)'ya göre, bu yıllar içerisinde ücretli öğretmenlik, tercümanlık ve çeşitli gazetelerde de yazarlık yapmıştır. Fransa'dan dönüşünde katıldığı diploma sınavından aldığı üçüncülük derecesini kabul etmeyen Eyüboğlu, 1936 yılında yeniden girdiği sınavda "Hamam" resmiyle birinciliği kazanıp diplomasını almıştır.

1937’de Léopold Lévy’nin Akademi’ye hoca olarak gelişi, Bedri Rahmi’nin hayatına etki eden en önemli olaylardandır (Çelik, 1996). Lévy’nin gelişinden yaklaşık bir ay sonra Bedri Rahmi Akademi’de asistan olarak görev almaya başlamıştır. Çelik (1996)’ya göre, bu süre zarfında ülkenin çeşitli bölgelerine (özellikle Edirne ve Çorum gezileri ona en büyük kırılma anlarını yaşatmıştır) seyahatlar düzenleyen Eyüboğlu, ülkenin sorunlarına, Anadolu insanı ve kültürüne daha da yakınlaşmıştır.

Bedri Rahmi için en önemli sorunsal eğitimidir. Onun için iyi bir sanatçı olmak, aynı zamanda usta bir eğitimci olmaktan da geçmelidir. İnandığı en büyük değerlerden biri de, usta-çırak ilişkisiyle eğitim yöntemidir. Yaşadığı zaman itibariyle hem Türkiye’de hem de dış devletlerde bu eğitim sisteminin gitgide yok olması bilinen bir gerçektir. Bu “ustasız” eğitim sanatçı adaylarına işin hemen başında bir bağımsızlık ve kuralsızlık vaadinde bulunsa da, ilerleyen zamanlarda bu eğitim sisteminin büyük bir kaosa yol açtığı farkedilmektedir. Eyüboğlu (2004)’nun ifadesiyle, yaşadığı zamana değin, o kadar çok kötü resim yapılmamıştır. O bu sorunun müze gezileriyle ve gelişmekte olan fotoğraf sanatının yardımıyla her eve kolaylıkla ulaşan baskı resimler üzerinden gözlem ve uygulamayla aşılabileceğini düşünse de, özellikle müze fakiri olan ülkemiz için, sanatın ve sanat eğitiminin büyük bir tehdit altında olduğu büyük bir gerçektir. Bunun için bir şeyler yapma gereği onu 1940 yılında resim eğitimi için bir kitap hazırlığı içerisine çekmiştir. Fakat hem maddi yetersizliklerden, hem de kitap için ekleyeceği bir kaç konu daha bulunmasından dolayı bu planı hep askıda kalmıştır. Ancak vefatının birinci yılında oğlu Mehmet Hamdi Eyüboğlu tarafından bu çalışmaları “Resme Başlarken” adı altında bir kitap olarak bastırılır (Eyüboğlu, 2004).

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi’nde 1942-43 öğretim yılından itibaren Bedri Rahmi hoca sıfatına ve kendi atölyesine kavuşmuştur. Çelik (1996)’ya göre, 1950’de ikinci Paris seyahatini yaptığı bilinmektedir. Ülkeye dönüşünde gazetelerde sanat yazıları yazmıştır. İlk önce Yeni Sabah gazetesinde başlayan yazarlığı, gazete yönetimiyle anlaşmazlığı sonucu biter ve 1960 yılına kadar Cumhuriyet gazetesinde sanat yazıları yazmıştır. Ağabeyi olan Sabahattin Eyüboğlu’nun resim ve yazı arasında bir tercih yapması tavsiyesiyle, 1960-70 yılları arasında oldukça az yazılı eser verdiği

görülmektedir. Daha sonra sonra çeşitli dergi ve gazetelerde yazılarını yayınlamaya devam etmiştir (Çelik, 1996).

Bedri Rahmi, eşi Eren Eyüboğlu'yla birlikte 1961 yılında Rockefeller bursuyla Paris ve ardından Amerika'ya gitmiş ve bu seyahatlerinin yaklaşık iki yıl sürdüğü bilinmektedir (Çelik, 1996). Onun için Amerika en motive edici ve verimli çalışılabilecek bir bölgedir. Bu zaman diliminde, Bedri Rahmi; arkadaşı Turan Erol'a bir mektup yazmıştır. Bu mektupta onun Amerika'dan ne kadar etkilendiğini farketmek mümkündür:

“Senin izin çıkarsa, istikamet Paris mi? Ben senin yerinde olsam ne yapardım, doğru Amerika'ya! Şaka değil, eğer dilediğin yere gitme imkanı varsa düşün bunu. Bizim atölyeden yetişmiş çocuklara rastlarsan Amerika'yı koy kafalarına” (Erol, 1984, 124).

Eyüboğlu'nun Akademi'de öğretim üyeliği yaptığı yıllar boyunca yetiştirdiği pek çok öğrencisi olmuştur. Eğitimciliğinde usta-çırak metodunu kullansa da o körü körüne öğrencilerinin onu kopya etmesini de istememiştir. Onun atölyesinde Anadolu halkının geleneksel sanatlarından ilham alan, hazmeden ve bunu batı resminin temelleri üzerine kuran sağlam, planlı bir eğitim sistemi uygulanmıştır. Uygulamaya çalıştığı doğu-batı sentezinden ziyade, öğrencilerinin batı resminden alacakları kurallar çerçevesinde, kendi öz benliklerine, kültürlerine ulaşmalarıdır (Çelik, 1996).

Öğrencileri 1940'lı yıllarda, 10'lar Grubu adı altında Bedri Rahmi'nin de desteklediği bir sanatçı grubu kurmuşlardır. Başlangıçta on kişiden oluşan grubun sayısı sonraları otuzu aşkın üye sayısına ulaşmıştır. Bu sanatçılar arasında; Turan Erol, Leyla Gamsız, Orhan Peker, Fikret Otyam, (...) gibi isimler yer almaktadır. Erol (1984)'e göre, ilk sergilerinin açılışı 1947 yılında Akademi'nin yemekhanesinde gerçekleşir. Grubun sanatçıları serginin afişini hem bir kilim motifi desenini, hem de El Greco'nun bir resminden alınmış figürü bir araya koyarak tasarlarlar. Yıllar geçtikçe grubun üyelerinin kiminin sanat ortamından çekilmesi, kiminin de kendi özel tavırlarını bulma yönündeki kesin görüş ve uygulamaları, grubun dağılmasına yol açar. Yine de grubun

içinden Bedri Rahmi tarafından yetiştirilen pek çok sanatçı, güncelliği ve önemini halen korumaktadır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu hem şiir, nesir, inceleme, hem de resim üretimi ve eğitimciliğiyle geçen, kendi yazdığı gibi “Yaşadım!” (Eyüboğlu, 2003, 57) dediği hayatına, 20 Eylül 1975 günü gözlerini yumar. Çelik (1996)’ya göre, vefatından dört sene öncesinde seçildiği Akademi Resim Bölümü Başkanlığı görevi ülkenin siyasi olarak en gergin olduğu tarihlerden, 12 Mart 1971’in hemen öncesine rastlar. Üç yıl kadar bu görevde kalır fakat ömrünün en yıpratıcı zamanlarını da bu sırada yaşar.

Resim 2.13. Bedri Rahmi Eyüboğlu ve atölyesi, 1950’li yıllar, İstanbul.

2.10. Akademik Ders Notlarının Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Öğrenim süresince not tutmak, her eğitimcinin ve öğrencinin zaman zaman yararlandığı bir eylemdir. Gerek üzerinde çalışılan, öğrenilen konuları akılda tutma, gerekse etrafındaki veya kendinden sonra gelecek olanlara yol göstermesi için çeşitli

notlar alınmaktadır. Üzerinde çalışılan bir konuyu yazıya dökerek daha iyi kavramak, insanların not tutmasına neden olan sebeplerdendir. Çünkü düşünce, anlatılan konu, planlar vb. yazıya döküldüğünde kalıcı hale gelmektedir.

İnsan eğitime başladığı dönem itibariyle okuma ve yazmayı öğrendikçe hafızası genişlemeye, çeşitli bilgi alanlarında derinleşmeye, üzerinde fikir üretmeye başlar. Bir öğrencinin not alarak çalışması, ileriki bir zamanda karşılaçağı sınavlarda yardımcı olması içindir. Bir eğitimcinin not alması ise, öğrencilere aktardığı bilgiyi daha iyi kavrayıp yansıtmak için olabilmektedir. Not tutma, sanat branşlarından biri olan resim eğitiminde de sıklıkla faydalanılan bilgiyi kavrama ve aktarma kaynaklarından biri olarak kendini göstermektedir. Bir resim şövalesinin önünde resim yapan bir öğrenci, bazen atölye hocasının yönlendirmeleriyle, bazense kendi keşiflerinden farkettileriyle, deneyimlerini yazıya dökebilir. Buradaki amaç öğrenileni yazarak tekrar deneyimlemek ve pekiştirmek olsa da, en önemli nedeni bilgiyi unutmamaktadır.

Her eğitimci ve öğrenci eğitim hayatı boyunca, yazdığı ders notlarından hayatının farklı zamanlarında faydalanabilmektedir. Tutulan her ders notu, kaybolmayan, unutulmayan bir bilgi demetini temsil etmektedir. Yazıya dönüştürülen bilgiler ve deneyimler, ancak gerçek anlamda yaşanılıp, anlaşılmaya başlayınca, hitap ettiği insanlar için kalıcı bir hazine haline gelebilmektedir.

2.11. Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun, Ders Notları ve Makaleleri Üzerinden İncelenmesi

Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu sanat hayatları boyunca çok sayıda yazılı kaynak bırakmışlardır. Bu yazılı kaynakların pek çoğu sanat atölyelerinde faydalanılabilecek ders notlarıdır. Hem Klee hem de Eyüboğlu'nun sanat ve sanat eğitimi üzerine görüşleri oldukça benzer olsa da, ders notları ve makalelerindeki üsluplarında farklılıklar söz konusudur.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat ve sanat eğitimi üzerine yazdıkları kendine has bir tarza sahiptir. Bedri Rahmi; halk kültürü ve sanatına yoğun ilgi duymaktadır. Yazın alanındaki çalışmalarında da sanki kendisi halkın içinden gelen bir bireymiş gibi samimiyetini korumaktadır. Kullandığı dil bazen sıcak bir sohbet havasına dönüşürken, bazen de öğrencilerine nasihat eden bilge bir öğretmen gibidir. Anadolu halk kültürünün şekillenme süreci büyük ölçüde sözlü aktarımla bir sonraki kuşaklara geçmiştir. Bu kültürün içinde pek çok büyük yazılı eserler bulunsa da, Anadolu'daki köylü halkın kültürle alışverişi en çok sözlü edebiyat ve şiir üzerinden olmuştur. Eyüboğlu da bu kültürü yazın alanında kullandığı dil üzerinde sıklıkla korumaya çalışmış, düşüncesini bu üslup üzerinden anlatmıştır (Çelik, 1996). Bu araştırmada Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat eğitimi üzerine düşünce, ders notu, makale vb. yazılarına ulaşırken başlıca faydalanılan kaynak, 2004 yılında İş Bankası Kültür Yayınları tarafından "Resme Başlarken" adı altında toplanan yazın çalışmalarıdır (Resim 2.14.).

Resim 2.14. Bedri Rahmi Eyüboğlu, “Resme Başlarken” (Eyüboğlu, 2004).

Paul Klee'nin izlediği metodlar ise biraz daha farklıdır. O düşüncelerini aktarırken Bedri Rahmi'ye göre daha fazla akılcı, sistematik bir yolu seçmiştir. Klee, fikirlerini yazılı bir şekilde aktarırken, çeşitli şematik sistemler oluşturmuştur. Resim eğitimi üzerine düşüncelerini, adeta bir matematik, fizik problemi çözercesine formüllere dökmüş, Bedri Rahmi'ye göre daha keskin bir üslubu yazınsal anlamda benimsemiştir. Aslında Klee ve Bedri Rahmi'nin düşünsel anlamda ne kadar benzerlikleri olsa da; ders notları, makaleleri vb. yazılarındaki tarz olarak bu farklılaşmaları, coğrafi olarak ait ve etkin oldukları bölgeyle de alakalıdır. Bu

araştırmada sanat ve sanat eğitimi konusunun bir yanda Batı, bir yanda da Doğu'ya özgü üslupla şekillenmiş iki fikrin ortak bir paydada buluşturulma çabasıyla incelendiği görülebilir. Bu araştırmada Paul Klee'nin sanat eğitimi üzerine düşünce, ders notu, makale vb. yazılarına ulaşırken başlıca faydalanılan kaynaklar, 1961 yılında Lund Humphires Yayınları tarafından "Notebooks, Volume 1, The Thinking Eye" (Ders Notları, Cilt 1, Düşünen Göz) ve aynı yayın evi tarafından 1973 yılında "Notebooks, Volume 2, The Nature of Nature" (Ders Notları, Cilt 2, Doğanın Doğası) adı altında toplanan çalışmalarıdır (Resim 2.15. ve Resim 2.16.).

Resim 2.15. Paul Klee, "Notebooks, Volume 1, The Thinking Eye" (Ders Notları, Cilt 1, Düşünen Göz) (Klee,1963).

Translated by Heinz Norden

Edited by Jürg Spiller

Paul Klee Notebooks Volume 2 The nature of nature

Lund Humphries, London

Resim 2.16. Paul Klee, “Notebooks, Volume 2, The Nature of Nature”
(Ders Notları, Cilt 2, Doğanın Doğası) (Klee,1973).

2.11.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık; insanın akıl, duyu ve fiziksel becerilerinin yardımıyla, kendisinin farkında olarak, üretimler gerçekleştirmesidir. Yaratıcılık kavramı her sanatsal branşın içinde en önemli konulardan biridir. Benzersiz, daha önce görülmemiş eserler üretmek her sanatçının ulaşmaya çalıştığı bir nokta olmuştur. Eşsiz yaratıcı düşünce ve üretim insanın geçmiş deneyimleri doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Sanatçı, ancak yaşayarak, okuyarak öğrendiği bilgileri üzerinde çeşitli deneyler yaparak, kendinden önce gelen çalışmaların üzerinde bir fikir, bir eser ortaya çıkarılabilmektedir. Her yaratıcı eser ve düşünce kendinden öncekilerden ilham alarak ortaya çıkmaktadır.

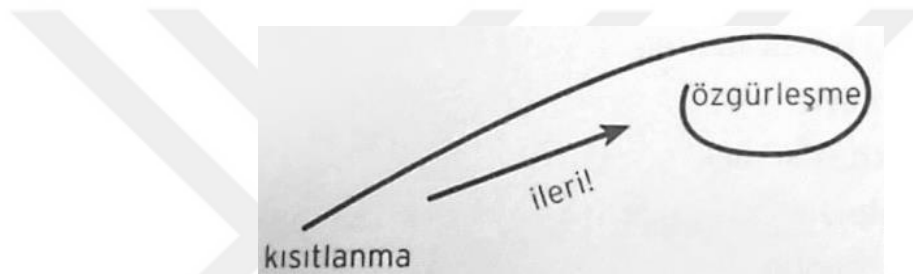
Alman fizikçi Hermann von Helmholtz yaratıcılığın üç aşama üzerinden gerçekleştiğini savunmaktadır. “Hazırlık”, “Kuluçka” ve “Aydınlanma” olarak sınıflandırdığı bu süreç, ilk aşaması olan hazırlık bölümünü; bir konuyu etraflıca inceleme ve verilerin toplandığı aşama olarak belirtir. Kuluçka süreci, incelenen konuyu bir süre kasten göz ardı edip, düşünmemektir. Son aşama olan aydınlanma süreci ise, yaratıcı fikirlerin beklenmedik bir anda, geçmiş deneyimlerin ışığında ortaya çıkması olarak tanımlanabilir (Elden, 2016).

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)’e göre sanatın herhangi bir branşıyla uğraşan bir birey, öncelikle sanatını icra ettiği branşla ilgili araç-gereçleri seçerek üretimini gerçekleştirmeye başlar. Bir ressam, paleti üzerindeki renklerle, bir yazar kelimelerle, bir müzisyen ise enstrümanı ile sanatını icra etmektedir. Fakat sanatçının asıl yaratıcılık gücü onun hayattan edindiği deneyimlerdir. Tanıdığı, beraber çalıştığı ve yaşadığı insanlar onun yaratıcılık gücünü beslemektedir. Bir ressam için geçmiş dönemlerdeki ustaların eserleri onun yaratıcılık kapısı için bir anahtardır. Eski ressamların düşünceleri, duyguları, yapı ve form ile ilgili meseleleri kendinden sonra gelenler için bir yol gösterici kaynaktır. Aynı zamanda günümüz insanının çevresinde gördüğü insan davranışları da çalışmalarına en çok ilham veren ve yaratıcılığını körükleyen bir etmendir. Ayrıca içinde bulunduğu çağın sunduğu teknolojik imkanlar da sanatçının vizyonunu genişletmekte ve ufkunu açmaktadır. Bir fotoğraf makinesi, ilk icat edildiği dönem itibarıyla pek çok ağır eleştiriyi karşılaştıysa da, günümüzde fotoğrafın bir ressamı sunduğu imkan ve kolaylıklar yadsınmamaktadır (Eyüboğlu, 2004).

Paul Klee (2013)’e göre ise yaratıcılık, tüm yaşamın içinden insana doğru akan bir nehir gibidir. Doğanın doğurucu gücüyle sanatçının yaratıcılığı beslenmektedir. İzlenimcilik akımının sanatçıları için, verimsiz ve durağan bir alan içinde kaldıklarını belirtmektedir. Çağdaş bir sanatçının bu görünen görüntünün ötesinde kuracağı hayallerle yaratıcılığın kapısını aralayabileceğini belirtmektedir. Hayatı ve doğayı olduğu gibi sunmaktan ziyade onun saf enerjisine ulaşmak için adımlar atılması gerektiğini söylemektedir. Bu adımlarla ilerlerken, gözlenen alanların olduğu gibi aktarılmasının üstünde, olması gerektiği gibi aktarılması, Paul Klee’nin yoğunlaştığı asıl konudur. Bu düşünce tarzıyla oluşacak yaratıcılık fikri ve eylemi, sanatçıyı faydalı ve

içinde saf yaşamı barındıran eserler üretme noktasına getirebilecektir. İnsanın soyut düşünce dünyasındaki hayalleriyle, bunun karşısında yer alan fiziksel somut dünyanın birbiriyle sürekli bir çatışma hali söz konusudur. Fiziksel alanda hayallerin sıklıkla kısıtlandığı, hareket alanının daraldığı görülmektedir. Bu da sanatçının yaratıcılığını sürekli gölgelemektedir.

Şekil 2.1.'de, Paul Klee'nin ders notlarında sanatçının özgür ve yaratıcı düşüncesinin harekete geçmesiyle alakalı serüvenini ayrıca bir şekilde anlatımı da mevcuttur.

Şekil 2.1. Kısıtlanma, ileri atılış ve özgürleşme alanına ulaşma (Klee, 2016, 65).
Not: Ancak her zaman ileriye doğru hareket halinde olan sanatçının, kısıtlanmanın alanından çıkarak özgür ve yaratıcı düşünceye ulaşabileceği yorumu yapılabilmektedir. Klee, bunu sembolik bir çizimle aktarmaktadır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin bu görüşleri doğrultusunda, yaratıcılık konusunda birbirleriyle yakın düşüncede oldukları söylenebilir; Klee'nin doğada yapılacak olan derinlemesine gözlemler neticesinde, sanatçının yaratıcılık dürtüsünün gelişebileceği sonucu ortaya çıkarken, Eyüboğlu'nda ise insan kavramı üzerine odaklanılmış, doğayı kavramanın ve yaratıcılığı harekete geçirmenin, insanı anlamak ve tanımaktan geçtiği belirtilmektedir.

2.11.2. Renk

Renk; doğada canlı ve cansız varlıkların üzerinden izleyicinin gözüne akseden, çeşitli şiddetlerde frekans dalgalarıdır. Resim sanatının temel prensipleri arasında renk, en çok üzerine tartışılan konulardan biridir. Eski çağlardan günümüze ulaşan, özellikle

Lascaux Mağarası'ndaki resimlerde bile, renk kaygısının olduğu görülebilmektedir. İnsanın, yaşamı boyunca renge oldukça önem verdiği görülmektedir. Üzerine giydiği kıyafetlerinde, çeşitli özel eşyalarında, evinin duvarlarında ve pek çok yerde insan renge ayrı bir değer göstermektedir. Toplumun neredeyse her kesiminden bireyler, az çok rengin insan üzerindeki etkileri üzerine bir şeyler söyleyebilmektedir. Kırmızı rengin şiddet, arzu gibi çarpıcı bir özelliğini vurgulayabilirken, mavi ve yeşilin daha ruhsal bir etkisi olduğu yorumunu kolaylıkla yapabilmektedirler. Fakat Eyüboğlu (2004)'e göre, bir sanatçı için herhangi bir malzeme üzerine yaptığı renk uygulamaları, oldukça kapsamlı ve zor bir sürece kendisini çekebilmektedir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre renk, resmi ayakta tutan, onun oluşmasını sağlayan başlıca nedenlerden biri konumundadır. O, renklerin birbirleriyle kurdukları ilişki üzerinden, rengi anlamlandırmaya çalışmaktadır. Kırmızı ve yeşil gibi iki zıt rengin yan yana sürüldüklerinde her zaman aynı etkiyi vermeyeceğini belirtmektedir. Bu iki rengin birbiriyle uyum sağlaması, kendi içlerindeki ton nüanslarıyla da büyük ölçüde alakalıdır.

Aynı şekilde birbirlerine zıt diğer iki renk, mor ve sarı için de bunun geçerli olduğunu söylemektedir. Bir rengin bir resim üzerinde kendini tamamlaması ve izleyiciye etkili gözükmesi, onun etrafındaki diğer renklerle kurduğu armoni çerçevesinde şekillenmektedir. Bedri Rahmi yan yana sürülen iki zıt rengin, ancak tek bir renkmiş gibi etki bıraktığında gerçekliğine kavuştuğunu vurgulamaktadır. Fakat o iki rengin aralarındaki dengeyi sağlamanın, ressam için uzun bir çalışma ve gözlem isteyen, zorlu bir süreç olduğunu belirtmektedir.

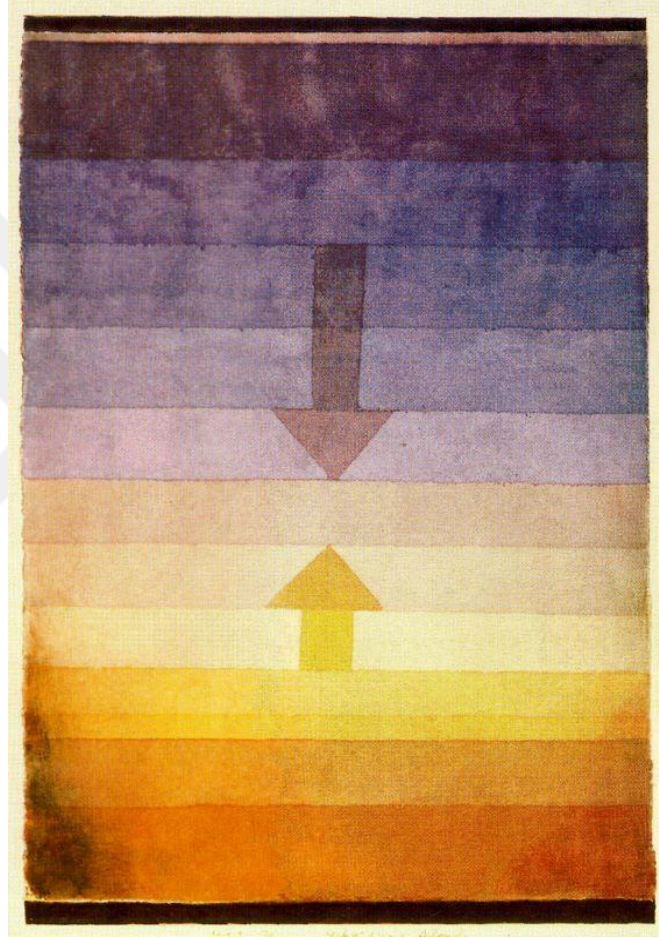

Resim 2.17. Bedri Rahmi Eyüboğlu, “Koç Kahvesi”, 1940, tuval üzerine yağlıboya, özel koleksiyon.

Renklerin kendi aralarında kurdukları iletişim, tek bir rengin yalnız başına verdiği frekanstan daha öncelikli bir konu olmaktadır. Eyüboğlu, Anadolu’daki el işlerindeki renklerin etkileyciliğine vurgu yaparken, o işlerin sadece bir kaç rengin özenle yan yana koyulmasıyla ortaya çıktığını belirtmektedir. Bedri Rahmi, halk sanatının insana sunduğu olgun ve sağlam nitelikteki işlerin, günümüz modern sanatçılara da yol göstereceği inancındadır. Resmin uygulandığı yüzey de ayrıca önemlidir. Mukavva, ahşap plaka, tuval, kağıt vb. malzemeler, farklı karakterlere sahip olduğundan, üzerine uygulanan renklerin de verdikleri tepkiler değişebilmektedir. Yine sanatçının fırça sürüş şekli, kalem nasıl tuttuğu da bir değişken oluşturmakla birlikte, malzemenin üzerine uygulanan boyanın yoğunluk düzeyi de rengi etkileyen nedenlerdendir.

Paul Klee, ders notlarında renk konusunu işlerken çoğunlukla şematik çizimler kullanmakta, ayrıca kendi resimleri üzerinden de bu konuyu incelemektedir. Resim 2.18.’de görüldüğü gibi, 1922 tarihli, “Akşamüzeri Ayrışma” (Seperation in the Evening) isimli suluboya çalışmasında sıcak ve soğuk renklerin etkileşimi üzerine vurgu yapmaktadır. Doğanın içinde gerçekleşen gece ve gündüz döngüsünü gözlemleyen Klee, gün batımı esnasında rengin değişim evrelerine dikkati çekmiştir. Resmin büyük çoğunluğunu kaplayan soğuk renklerden, mor ve mavi; daha az alan

kaplayan sıcak renklerden turuncu ve sarı üzerine doğru uzun bir ok işaretiyle inmekte olduğu görülmektedir. Sıcak renklerin olduğu resmin alt kısmından da daha kısa bir ok, soğuk renklere doğru çıkmaktadır. Soğuk renklerin resimde daha büyük bir alanı kapladığı görülse de, sıcak ve soğuk renklerin insan gözüne dengeli bir şekilde gözüktüğü söylenebilir.

Resim 2.18. Paul Klee, “Akşamüzeri Ayrışma” (Separation in the Evening), 1922, kağıt üzerine suluboya, özel koleksiyon.

Paul Klee (1961)’e göre renkler her zaman doğanın üzerinden incelenmelidir. Bitkiler, hayvanlar, bir dağ manzarası ressamı ihtiyacı olan renk bilgisini en doğal, en doğru şekilde sunabilmektedir. Bunların hepsinin üzerinde ise doğada bulunan en saf renklerin gökkuşağında görüldüğünü söylemektedir.

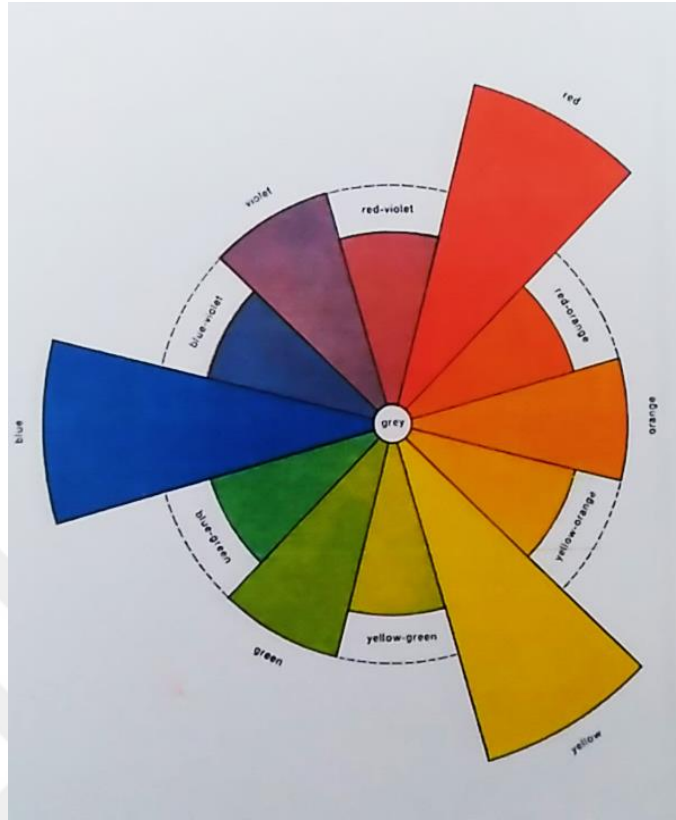
Klee, Şekil 2.2.'de görüleceği üzere renkleri 12 ayrı parçaya bölmektedir. Mavi, kırmızı ve sarıyı, en etkin olan renkler olarak kullanmıştır. Bu renkler resimdeki ana renkleri temsil ederken, renklerin arasında onların karışımıyla oluşan ara renkler belirtilmiş, ana renklerin karşısında kendisiyle zıtlık etkisi taşıyan renkler kullanılmıştır. Tüm renklerin merkezinde ise pasif, nötr bir renk olan gri görülür.

Renk, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun üzerinde durdukları en önemli konulardan biridir. Her iki sanatçının da üzerinde durduğu konu, renkler arasındaki zıtlık, karşıtlık ve birbirleriyle olan uyum problemleridir. Bedri Rahmi (2004)'nin, Anadolu'daki el sanatları üzerinden bu konuyu ele alarak yol göstermeye çalıştığı görülmektedir. Bir kilimin, örtünün üzerine işlenen renklerin yalınlığının, olgunluğunun ve bir kaç renkle yapılan sağlam renk armonilerinin çağdaş ressamlar tarafından da incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Resim 2.19. Bir Anadolu halk kilimi örneği, Balıkesir, 1940'lı yıllar.

Klee'nin ders notlarında da yine doğa üzerinden edinilen bilgiler doğrultusunda rengin anlaşılabilir, tanınabileceği söylenmektedir. Morris (2013)'ün belirttiğine göre, Paul Klee'nin Afrika Kıtası'na yaptığı yolculuklarda da doğayı en yalın haliyle gözlemleme imkanı bulunduğu bilinmektedir. Klee, Şekil 2.2.'de bu konuyu şema oluşturarak; pekiştirmeye ve çözümlenmeye çalışmaktadır. Hem Paul Klee (1961) hem de Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'nin görüşlerinde, rengin izleyicinin üzerinde kurduğu etkinin kuvveti yadsınamayacak derecede büyüktür.

Şekil 2.2. Paul Klee'nin renkle ilgili bir araştırma çalışması (Klee, 1961, 511).

2.11.3. Kompozisyon

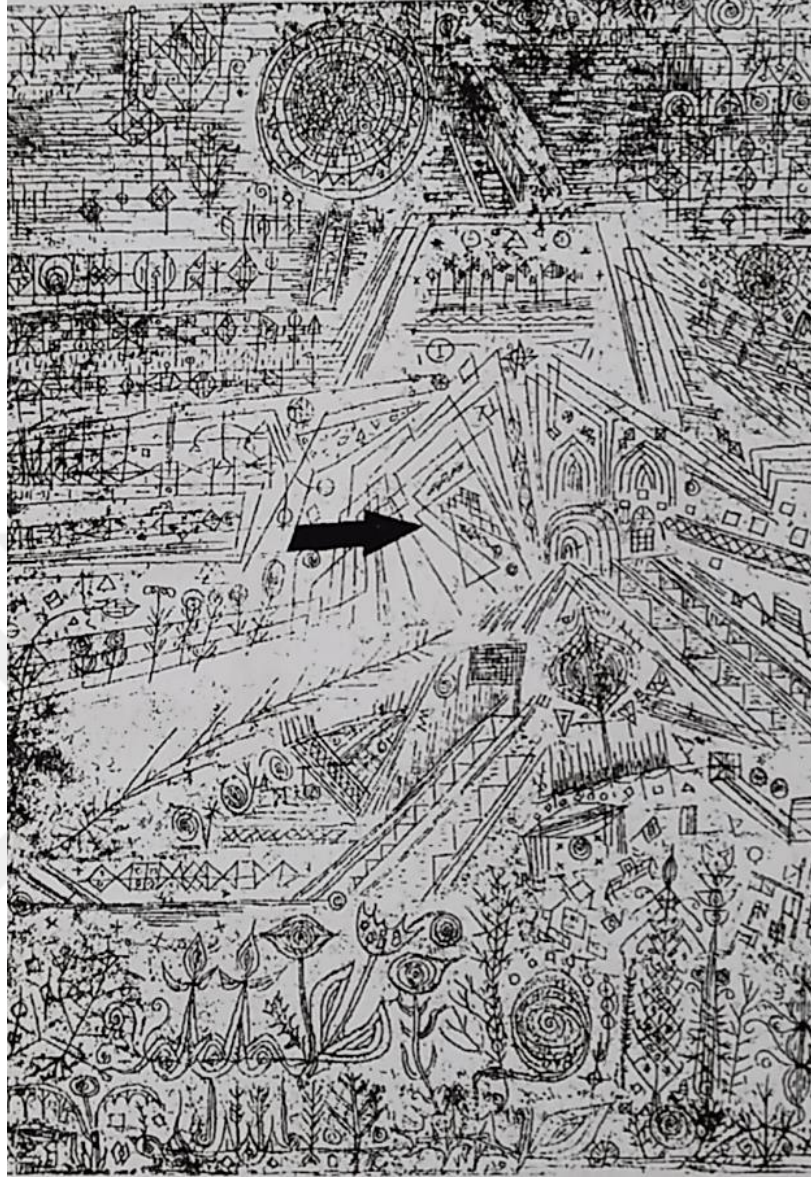
Kompozisyon; belli bir alanın içinde parçaların hem kendi aralarında hem de bir bütün içinde birbirleriyle uyumlu halde yerleştirilmesidir. Sanatın neredeyse tüm branşlarının içinde kompozisyon kaygısı bulunmaktadır. Bir tiyatro oyununda; sahnenin düzenlenmesi, oyuncuların sahnenin üstünde nasıl konumlanacağı, bir müzik eserinde; notaların dizilimi, sesin alçalması, yükselmesi, çeşitli enstrümanların hangi zamanda esere dahil olacakları, heykel sanatında; heykelin boşluk içinde kaplayacağı alan, formların birbiri içindeki oranları ve uyumu gibi, kompozisyon konusu sanatın bir çok alanının vazgeçilmez kuralları arasındadır. Resim sanatında da bir kağıt, tuval gibi malzemelerin üzerinde çizgilerin, formların oluşturduğu yapıların birbirleriyle ve resmin tümündeki uyumları, resimdeki boş ve dolu yüzeylerin dengeli olması gibi kaygılar, kompozisyon konusunun içinde dikkat verilmesi gereken diğer sorunsallardandır (Eyüboğlu, 2004).

Kompozisyon, Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre, küçük ve büyük parçaların hem birbirleriyle, hem de resmin bütünü içinde uyum ve dengeleri kurularak resmin üzerine yerleştirilmeleridir. Bir desen çalışmasında yapılan oran-orantı araştırmasında, modelin vücudundaki uzuvların birbiri arasındaki uzunluk, kısalık, büyüklük, küçüklük, mekanla model arasındaki ilişki, görünen görüntünün hangi ölçülerde nasıl bir malzeme üzerine sığdırılacağı gibi kaygılar, kompozisyon konusunun içinde yer alır. Eyüboğlu (2004), yeni resim eğitimi almaya başlayan öğrencilere kolaylık sağlaması amacıyla, hiçbir boş alan bırakılmayacak şekilde kağıdın ya da tuvalin formlarla doldurulmasını tavsiye etmektedir. Öğrencinin deneyimi arttıktan sonra, resminin içinde boşluklara-doluluklara ayrı bir dikkat vermeye başlaması gerektiğini söylemektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu kompozisyonla alakalı olarak, önce her zaman en büyük parçayı, ardından daha küçük oranlı parçaları adım adım kompozisyonlarına yerleştirmelerini tavsiye etmektedir.

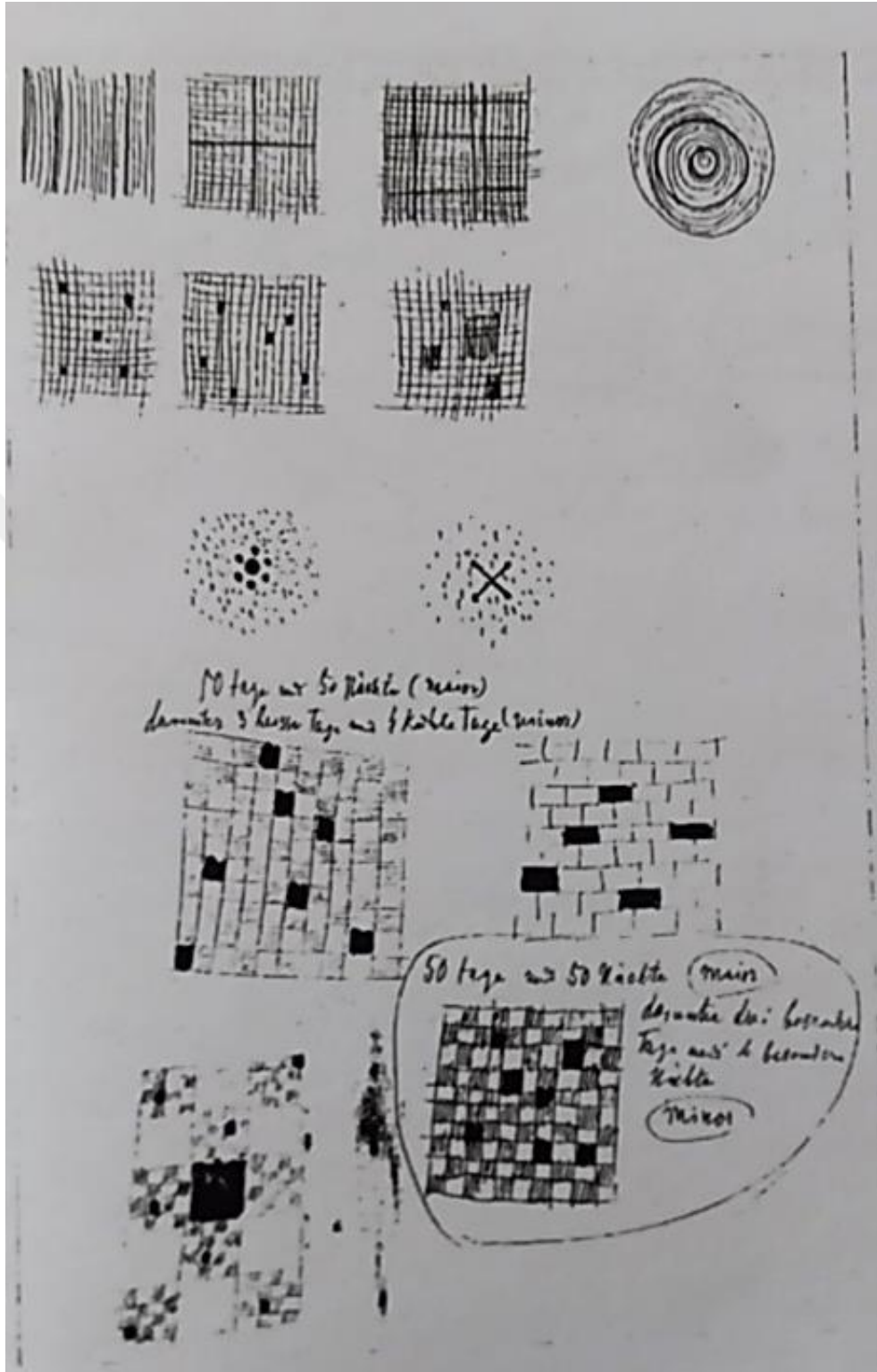
Eyüboğlu (2004), fotoğraf sanatının gelişmesiyle büyük müzelerin içerisindeki eserlerin fotoğraflandırılmasının ardından, bu fotoğraflardaki resimlerin farklı parçalara bölünüp, yakınlaştırılarak, bu koparılan her parçanın kendi içinde de etkili bir kompozisyonu koruduğunun farkedildiğini belirtmektedir. Eyüboğlu, kompozisyonu sağlam bir şekilde oturtulan her resmin ters çevrildiğinde de göze hoş ve uyumlu gözükmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu kompozisyon kalitesinde olan resmin, üzerinde yapılacak herhangi bir kompozisyonla alakalı küçük bir değişimin bile, onu baştan aşağı bozup, mimari yapısının temellerini yıkabileceği uyarısını yapmaktadır.

Paul Klee (1961)'e göre ise kompozisyon, birbirine zıt çizgisel hareket ve formların birbirleri arasındaki iletişimi ortaya çıkararak, bunu bir uyum içerisinde resme yerleştirmektir. Klee'nin 1929 tarihli "Bahçedeki Ok" (Arrow in Garden) adlı çalışmasında (Resim 2.20.), bir kompozisyonun üzerinde oluşturulacak küçük bir kuvvetin izleyicide psikolojik olarak büyük değişimlere yol açabileceğini belirtmektedir.

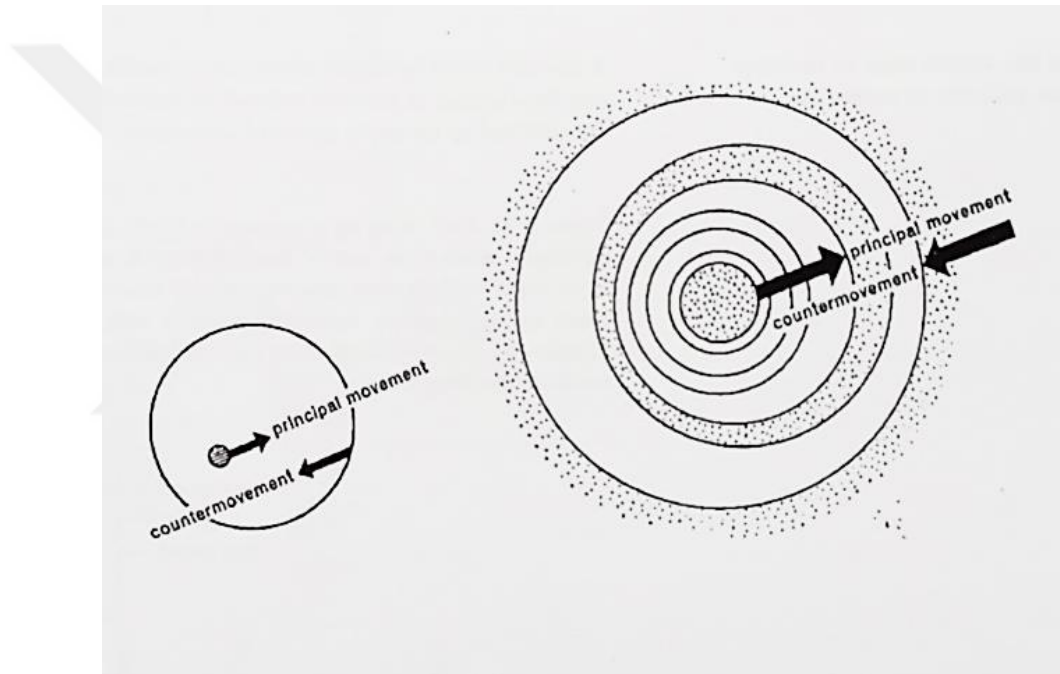
Resim 2.20. Klee'nin kompozisyon konusunu vurguladığı bir çalışması (Klee, 1961, 56).

Paul Klee'nin 1920-1930 yılları arasında tuttuğu ders notları arasında bulunan, bir kaç farklı kompozisyon çalışması Resim 2.21.'de yer almaktadır.

Resim 2.21. Paul Klee'nin ders notları arasında bulunan kompozisyon konusuna örnek oluşturabilecek bir kaç çalışması (Klee, 1961, 58).

Paul Klee kompozisyon konusunu incelerken; karşıtlık, zıtlık kavramları üzerinden de düşüncesini çeşitlendirmektedir. Klee (1961)'e göre, resmin kompozisyonu üzerindeki tüm elemanların birbirlerine karşıtlık oluşturacak şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Büyük bir kompozisyonun içinde bile, bölüm bölüm her alan kendi içinde uyum sağlamalıdır. Bir kuvvetin karşısında her zaman ona karşıt bir kuvvetin oluşturulması gereklidir. Bu, resimdeki kompozisyonun birlik ve bütünlüğünün oluşması için en büyük şartlardan biridir. Şekil 2.3.'de, Paul Klee dairesel bir kompozisyon üzerinden bu konuyu şematik bir şekilde göstermektedir.

Şekil 2.3. Klee'nin kompozisyon konusunun başlıca temelleri arasında yer aldığını savunduğu; karşıtlık, zıtlık kavramını vurguladığı bir çalışması (Klee, 1961, 16).

Görüldüğü üzere hem Bedri Rahmi Eyüboğlu hem de Paul Klee, kompozisyon kurulumunda karşıt güçlerin birbiriyle sağlayacakları bütünlük algısına odaklanmaktadır. Her iki sanatçı da resmin içindeki en küçük birimlerin bile kendi içinde kurduğu iletişimi ve onun da resmin bütünündeki kompozisyonla uyumlu halde olması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.11.4. Biçim

Biçim; doğadaki varlıkların yüzeysel şeklini veren ve gözün, objenin üzerinde ilk önce algıladığı yapıdır. Sanatçı, doğayı gözlemleyen, araştıran ve yaptığı bu incelemeleri eserlerine duygusu ve aklının yorumuyla harmanlayıp aktaran kişidir. Plastik sanatlarla ilgili her bireyin doğayı incelerken karşılaştığı en temel sorun nesnelerin biçimleridir. Sanatçının gözü, öncelikle nesnelerin biçimlerini algılamaya başlar. Bir objenin en temel biçimi, başlarda hemen hemen her sanatçı aday için toplum tarafından algılanmış halini sunar. Ürettikçe ve araştırdıkça deneyimi artan sanatçı, objenin görünen halinin ötesini aramaya başlar. Kübizm akımının ortaya çıkmasında önemli bir yol oynayan Picasso ve Braque'ın, düşüncelerini bu yönde şekillendirdikleri görülmektedir. Antmen (2014)'e göre, usta olarak kabul ettikleri Cézanne da, yine objenin, doğanın göze görünenin ötesinde bir biçime sahip olduğu kanısındadır. Kübistler, doğanın görünen yüzünün arkasında, kendi saf ve gerçek biçiminin olduğuna inanmaktadırlar. Bu sanatçıların biçim konusuyla ilgili görüşleri, resimleri üzerinden gözlemlenebilmektedir. Tuvalleri üzerinde araştırmalar ve deneyler yapmaktadırlar. Ancak resim eğitimi almaya başlayan her öğrenci öncelikle nesnelerin, figürlerin gözle gördüğü biçimi üzerinden inceleme yapmaktadır. Zamanla olgunlaşan temel biçim algıları, ileride yerini farklı üslup ve eğilimlere bırakabilmektedir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre biçim kavramı, renk probleminin ortada olmadığı anda başlamaktadır. Rengin olmadığı yerde biçimler kendilerini daha yalın ve saf bir şekilde sunmaktadır. Bir çok sanat eğitimi kurumunda, özellikle üniversitelerdeki resim eğitiminde de, öğrencilerin ilk önce, temel biçim, oran-orantı gibi konuları kavrayıp, ardından renk uygulamaları yaptığı görülmektedir. Bu nedenle, rengin biçim üzerinde oluşturabileceği baskı sebebiyle, yeni sanatçı adayları renk üzerine fazla önem vermeden öncelikle doğada gördükleri nesnelerin, figürlerin en temel biçimini kavramaya çalışmaktadırlar. Buna ek olarak, Eyüboğlu (2004)'e göre, resimde biçim kavramının çeşitliliğine işaret eder. Bir nesnenin kapladığı alan, girinti ve çıkıntıları, dokusu, ağırlığı yaratılan biçimini oluşturmaktadır. Ayrıca bir nesnenin biçiminin insana aktardığı duygular da bulunmaktadır. Bu, hareketli veya duran bir biçim, gözü rahatsız eden, yoran ya da göze hoş gelen bir biçim olarak karşımıza çıkabilir. Biçim

resim sanatında en zorlu sorunsallardan biridir. Renk gibi biçimin de kendine has önemi, araştırma süreci ve dikkati gerektiren bir unsur olduğu Eyüboğlu tarafından vurgulanmaktadır.

Paul Klee (1961)'e göre ise biçim; aktif etki ve pasif etki konularını kapsar. Klee, biçim konusunu incelerken, onu kompozisyon problemiyle iç içe incelemektedir. Bir kompozisyonun içinde kullanılan biçimler, hem kompozisyonun tümüyle, hem de kendilerine ait kapladıkları alanda biçimsel sorunsalı içinde barındırmaktadır. Bu yaklaşımla Klee (Şekil 2.4.), içi dolu olan kare, üçgen ve daire biçimlerinin pasif biçimsel etkilerini vurgulamaktadır.

Şekil 2.4. Bütünüyle pasif etki ya da aktif boşluk olarak nitelendirilen biçimler (Klee, 1961, 112).

Şekil 2.5. ve Şekil 2.6.'da görülebileceği üzere pasif etki oluşturan biçimlerin çizgisel bir oluşumdan geldiğini Klee şematik bir biçimde ders notlarında belirtmektedir.

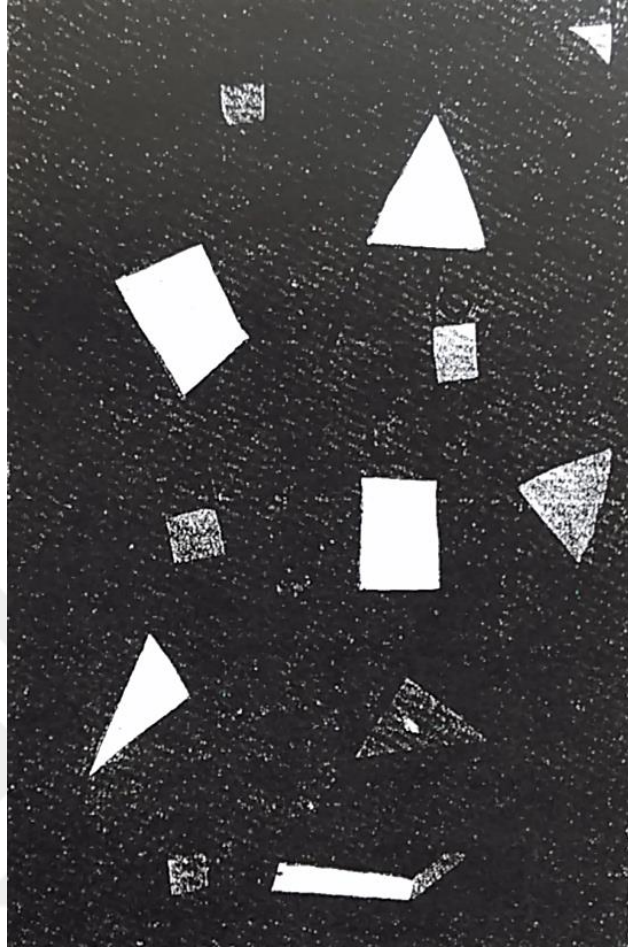

Şekil 2.5. Dik bir çizgiden yan tarafa doğru uzanan sık çizgilerin oluşturduğu, kare biçimi (Klee, 1961, 112).

Şekil. 2.6. Bir çizginin söz gelimi kendi alanında döndürülmesiyle oluşan dairesel bir biçim (Klee, 1961, 112).

Paul Klee, Resim 2.22.'de görülen çalışmasında, bir kompozisyon içindeki farklı biçimsel etkilere sahip olan elemanların etkisini vurgulamaktadır. Bu çalışmasında, koyu bir arka plan içine alınan dikdörtgen, kare ve üçgen biçimleri, kendi içlerinde, aktif ve yarı aktif etkiler oluşturacak şekilde gerçekleştirmiştir. Bu çalışma incelendiğinde, arka plandaki koyu alanın, tamamıyla pasif bir etki oluşturduğu, bu alanın içindeki biçimlerden üzerine en çok ışık alan, en açık tonda olan dikdörtgen ve üçgen biçimleri aktif bir etki oluşturduğu, geriye kalan biçimlerden üzerlerine kısmen ışık alan biçimlerin ise yarı aktif bir etki oluşturduğu söylenebilmektedir (Klee, 1961).

Resim 2.22. Paul Klee'nin ders notları içinde biçimlerin farklı etkilerini, kompozisyon konusunda iç içe incelediği bir çalışması (Klee, 1961, 114).

Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin biçim konusu üzerindeki çalışmaları incelendiğinde, Klee'nin bu konuyu daha çok şematik bir şekilde inceleyip, örneklendirdiği görülmektedir. Eyüboğlu'nda ise biçim konusu, renkle karşılaştırılıp sadece yazılı olarak, şekilsel anlatımlara başvurulmadan incelenmektedir. Bunun yanında Eyüboğlu'nun biçimsel öğelerin duygusal etkileri üzerine söyledikleri, Paul Klee'nin şematik anlatımlarında vurgulamaya çalıştıklarının da bir yorumu olarak düşünülebilir.

2.11.5. Çizgi

Çizgi; resim sanatında formların meydana gelebilmesi için gerekli olan ve noktaların bir araya gelmesiyle oluşan bir unsurdur. Klee (2005) çizgiyi, yürüyüşe çıkmış bir noktaya benzeterek tanımlar. Çizgi, bir resmin oluşum sürecinde en başta kendini gösteren etkenlerden biridir. Ressam resminin tasarımı sürecinde çizgiden fazlaca faydalanabilmektedir. Klasik resim sanatı incelendiğinde çizgiler her ne kadar ön plana çıkmasa da, onların eskiz (taslak) aşamalarında ressamın çizgisel tasarımlar oluşturdukları görülebilmektedir. Rönesans Resim Sanatı incelendiğinde, tamamlanmış çalışmalar büyük ölçüde doğayı olduğu gibi, göze görüldüğü haliyle resmetme çabasında olmaktadır. Bu görüşü besleyen en büyük etken de, o dönemin sanatçılarının doğada çizgilerin bulunmadığı düşüncesidir. Modern düşüncenin gelişimiyle birlikte resim sanatında çizginin öneminin daha çok arttığı görülebilmektedir. Önceleri daha çok resmin hazırlık aşamasında görev alan çizgi, modern resim sanatı içinde kendini saf haliyle de tamamlanmış bir resmin üzerinde izleyeciye sunabilmektedir (Eyüboğlu, 2004).

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre çizgi, aslında doğanın içinde görülebilen bir elemandır. İnsan gözü bir ağaca baktığında onu ilk önce bir kütle olarak seçer ve algılar. Halbuki o ağaç daha detaylı incelendiğinde, onun çizgilerden oluşan bir biçim kütleli olduğu görülmektedir. Bir insanın eli de, ilk bakışta bir küttedir, daha detaylı incelendiğinde ise, avucun içinde ve elin dış yüzeyinde çizgiler olduğu görülür. Eyüboğlu, modern sanat öncesi çizgiye en çok değer veren sanatçıların halk sanatı ile uğraşanlar olduğunu belirtmektedir.

Uzakdoğu'nun resim sanatında kullanılan çizgi aracı, tüm resmi sarıp sarmalaması ve kendini, kendi başına bir kuvvet olarak göstermesiyle, bu sanatlar içinde oldukça fazla etkin konumdadır (Resim 2.23.). Anadolu halk kültürü içinde ortaya çıkan, kilimler, çini vb. sanatlarda da çizginin yeri ve kuvveti hemen görülür. Bir kilimin üstündeki belli bir düzene göre sıralanmış geometrik biçimler, izleyiciye öncelikle çizgisel değerlerini gösterip, vurgulamaktadır. Hat sanatı içinde de bu durum kendini belli etmektedir. Tamamıyla çizginin saf gücü ve etkisi üzerine kurulu olan hat

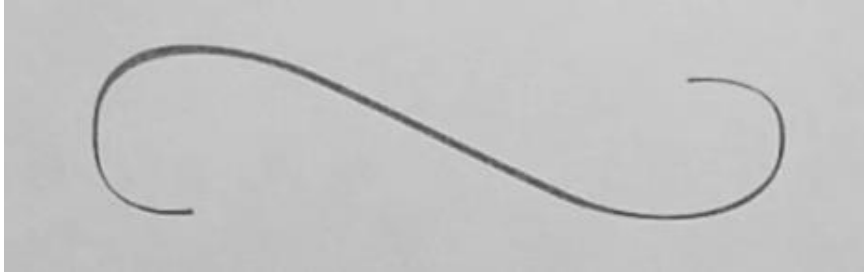
sanatı, bir çizginin kalınlık, incelik, esneklik gibi karakterlerini en yalın haliyle ortaya koyabilen sanat dallarından biridir (Eyüboğlu, 2004).

Resim 2.23. Qian Xuantong (1887-1939), kağıt üzerine mürekkep, özel koleksiyon.

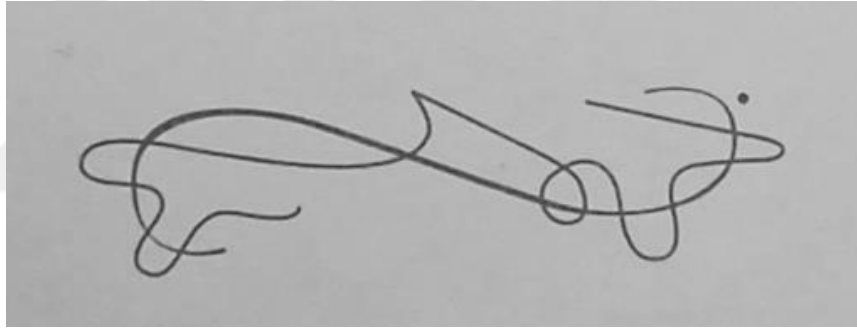
Çizgiyle alakalı incelemelerinde Bedri Rahmi, aslında bir resimsel lekenin de çizgilerden meydana geldiğini belirtmektedir (Eyüboğlu, 2004). Bunu en iyi bir gravür sanatçısının kavrayabildiğini söylemektedir. Bakır bir levha üzerinde bir ton, leke oluşturmaya çalışan sanatçı, çizdiği sık çizgilerle ton ve leke etkisini gravür baskısında elde edebilmektedir.

Çizgi konusu Paul Klee (1961)'nin ders notlarında, yine Bedri Rahmi de olduğu gibi doğa üzerinden yapılan gözlemler doğrultusunda incelenmektedir. Klee, doğada çizgiler kendini belli etsin etmesin, sanatçının doğayı kendi içgörü ve yeteneğiyle yorumlayıp, aktarması gerektiğini vurgulamaktadır. Çizgiyi yapısal olarak oldukça derinlemesine inceleyen Paul Klee, onu kendi içinde farklı türlere de ayırmaktadır. Şekil 2.7.'de görülen çizgi, hedefi olmadan serbest bir şekilde hareket eden çizgiye örnek oluşturmaktadır.

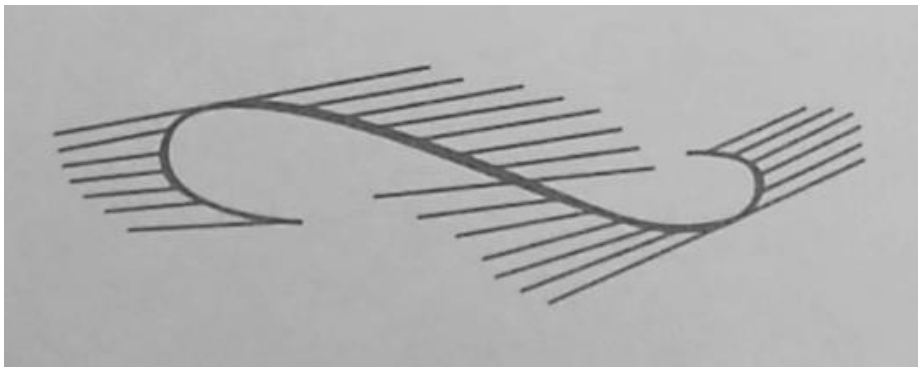

Şekil 2.7. Hedefi olmadan serbet bir hareket halinde olan çizgi (Klee, 2016, 26).

Şekil 2.8. ve Şekil 2.9.'da görülen çizgilerin ise kendilerine tamamlayıcı unsurların eşlik ettiği çizgiler olduğu yorumu yapılabilir. Şekil 2.10.'da görülen çizgi, kendi içinde kıvrımlar oluşturmaktadır. Şekil 2.11.'de ise hareket halindeki bir çizginin, izlediği yol ile oluşturduğu bir düzlem görülebilmektedir. Çizgi bu şekilde kendini düzlemsel bir alana dönüştürebilmektedir (Klee, 2016).

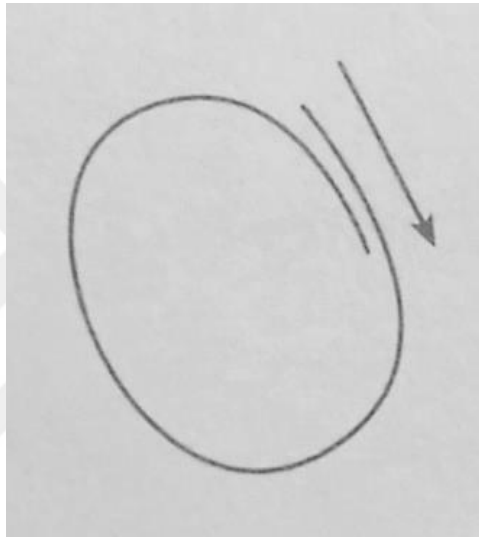
Şekil 2.8. Bir çizginin kendisine eklenen tamamlayıcı unsurlarla birlikte gösterimi (Klee, 2016, 26).

Şekil 2.9. Başka bir çizginin kendisine eklenen tamamlayıcı unsurlarla birlikte gösterimi (Klee, 2016, 26).

Şekil 2.10. Kendi içinde kıvrımlar oluşturan bir çizgiye örnek (Klee, 2016, 27).

Şekil 2.11. Bir düzlemsel alanın çizgisel bir hareketle başlayan oluşum süreci (Klee, 2016, 28).

Çizgi, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun görüşleri doğrultusunda incelendiğinde, Klee; çizginin en doğru şekilde anlaşılıp, özümsemesi için öncelikle doğanın derinlemesine incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Klee, bu yaklaşımla yaptığı çeşitli şematik çalışmalarla da, doğada bulunan farklı çizgi türlerini ortaya çıkarmaktadır. Eyüboğlu'nda ise, çizgi konusu incelenirken, ilk önce doğadaki biçimlerin içlerinde barındırdığı çizgilerin gözlemlenmesi gereklidir. Ardından ağırlıklı olarak geçmiş dönemlerdeki halk sanatlarının araştırılıp, gözlemlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Her iki sanatçının da belirttiği gibi, çizgi konusunun tam anlamıyla anlaşılması için ilk önce doğanın derinlemesine gözlemlenmesi gerekmektedir.

2.11.6. Işık ve gölge

Işık ve gölge, bir çok sanat dalında faydalanılmakta olup, obje ya da figürlerin hacimlerini ortaya çıkarmak, vurgulamak için kullanılmaktadır (Üner, 2013). Resim sanatının tanımı içinde öncelikle ışığın önemi üzerine odaklanılmaktadır. Bir objenin resmi yapılırken, o objenin biçiminin anlaşılabilmesi için öncelikle o mekanda ya da objenin üstünde bir miktar ışık olması gereklidir. Işığın olmaması göze hiç bir biçimi, rengi, çizgiyi göstermeyecek, kavratamayacaktır. Üzerine belirli bir noktadan ışık alan bir ölü-doğa kompozisyonu düşünüldüğünde, o kompozisyon içinde ışık almayan alanlar gölge olarak nitelendirilmektedir. Böylece anlaşılmaktadır ki, bir şeyin resminin yapılabilmesi için öncelikle ışığın varolması gerekmektedir. Çizgiler, biçimler, kompozisyon ve renkler ancak ışığın varolmasıyla ortaya çıkabilmekte, incelenebilmektedir (Eyüboğlu, 2004).

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre, ışığa kavuşan her şeyi incelemek resmin temellerini oluşturmaktadır. Bir ressamı öncelikle doğanın görünen tarafı, yani üzerinde ışığın ve gölgenin olduğu yüzü ilgilendirmelidir.

Eyüboğlu, ışığı atölyelerinden dışarı çıkıp, bir dağ manzarası, günbatımı, tarla, bahçe gibi salt doğaya ait görüntüler üzerinden gözlemlemeye başlayan İzlenimci hareketin ressamlarına vurgu yapmaktadır. Sonrasında onların doğada görülene sıkı sıkıya bağlı kalmalarını eleştirdiği görülse de, onların resimdeki ışık kavramının algılanışını büyük bir şekilde değiştirdiklerini belirtmektedir.

Camille Pissarro, Claude Monet, Alfred Sisley gibi İzlenimci ressamlar, sözgelimi kendilerini gün ışığına açmışlardır. Bunu geleneksel usta-çırak ilişkisinin yok oluşuyla da bağdaştıran Eyüboğlu, izlenimci akımın ressamlarının ortaya çıkmasından önce, ressam adayları bir ustanın gözetimi altında çalışmışlardır. Zamanla etkisi azalan usta-çırak eğitim sistemi, ustasız kalan ressamlar, artık kendi kendilerini eğitmek zorunda kalmış ve usta rolünü doğada aramaya başlamışlardır (Eyüboğlu, 2004). Resim sanatının içinde şekillenen ve gelişen bu izlenimciler kuşağı, ışığın yeni ve farklı bir algılayış tanımını da ortaya çıkarmıştır. Eyüboğlu (2004), bu dönem, resimde ışık-gölge

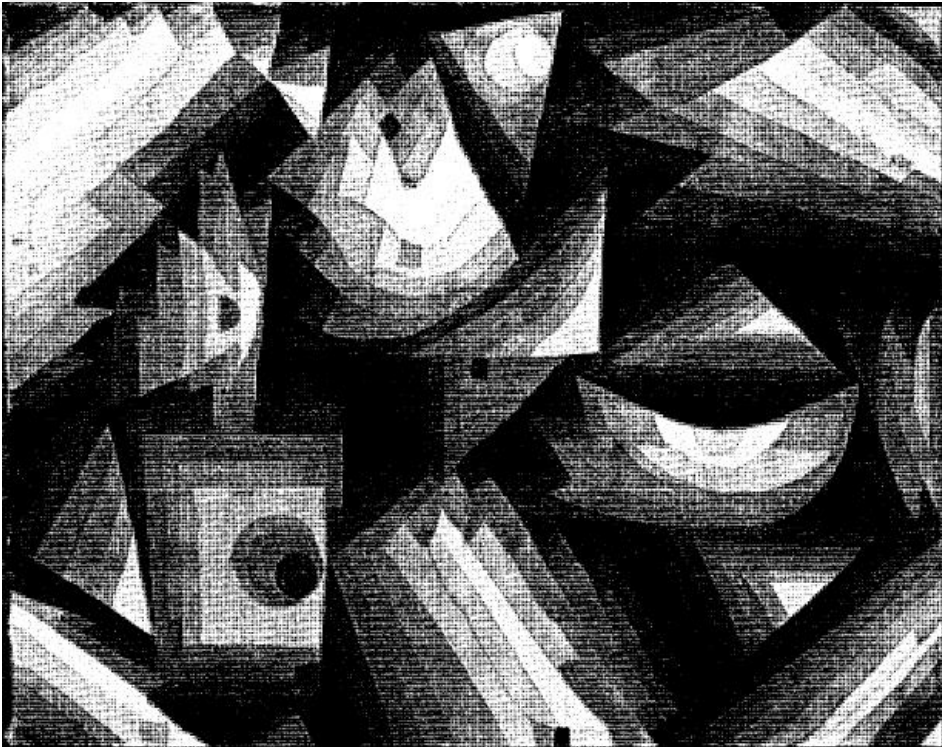
konusuna büyük değişiklikler getirirken, diğer yanda da artık ustasız kalan sanatçının aradığı bilgileri daha geç kavradığına dikkat çekmektedir. Buna örnek olarak, Leonardo Da Vinci'nin bir öğrencisine çok erken yaşlarda öğretebildiği önemli bir bilgiyi, modern dünyayla birlikte algısı ve eğitim yöntemleri değişen sanatçı adayına, o bilgiyi tam anlamıyla kavratılmak artık uzun yılları gerekmektedir. Eyüboğlu (2004), resimdeki ışık konusunu incelerken, ressamın ve resmin ışığın varolduğu sürece hayatta kalacağını, hayatı etkilemeye devam edeceğini belirtmektedir.

Paul Klee (1973)'e göre ışık ve gölge konusu incelendiğinde, siyah ve beyazın birbiriyle kurdukları karşıtlık üzerinden yorumlar geliştirdiği görülmektedir. Klee, doğada ışığı gözlemlerken onu beyaz renk ya da en açık ton ismiyle adlandırarak, üzerinden düşüncelerini geliştirmektedir. Işığın yokluğu olan gölge kavramını ise, siyah olarak adlandırmıştır. Bu görüşlerinden hareket ederek doğada beyaz her zaman vardır, ve doğanın özüne beyaz renk hakimdir. Bir başka yorumla doğada ışık hakimdir. Resimsel olarak düşünöldüğünde, bu ışığın, beyaz rengin üzerine, ancak daha koyu renklerle, gölgelerle yapılan hamlelerle biçimler görünür hale gelebilmektedir. Bir objeyi görünür kılan ilk başta ışık olsa da, ressamın onun biçimini tam anlamıyla kavramasını sağlayan, onun üzerindeki gölgelerin oluşturduğu, öne çıkardığı alanlardır. Klee, bu konuyu incelerken, örnek olarak Resim 2.24.'de görölen çalışmasını kullanmaktadır. Bunun yanında, ışık ve gölge konusunda, siyah ve beyazın birbiriyle kurdukları karşıt ilişkiler üzerinden, ton kavramına da değinmektedir.

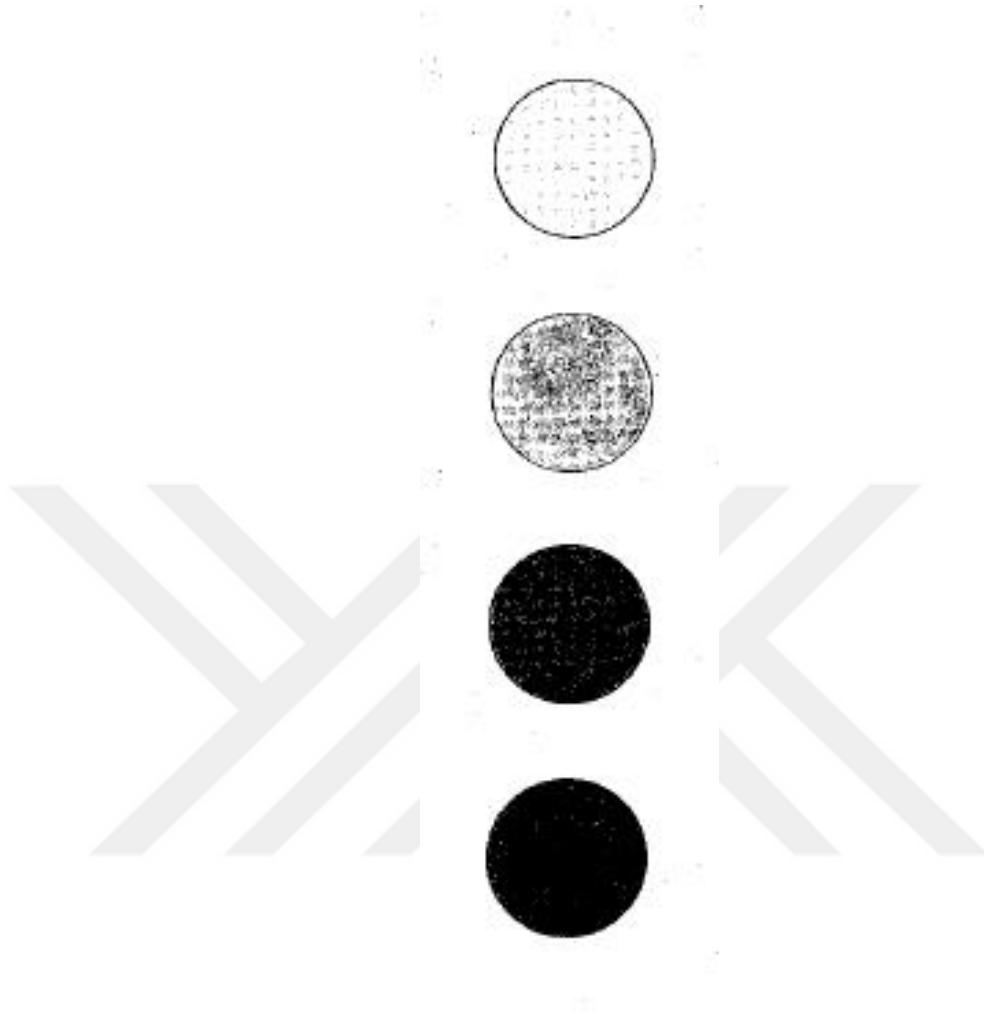
Klee'nin Resim 2.25., Şekil 2.12. ve Şekil 2.13.'de görölen çalışmalarında, siyah ve beyaz arasında bulunan gri tona da vurgu yaptığı görülmektedir. Bu, aynı zamanda ışık ve gölgenin arasında, ne tamamıyla aktif bir ışık, ne de tam anlamıyla pasif bir gölge, kısaca nötr bir alanı temsil etmektedir. Ton, ışık ve gölge konusundan hareketle, bu nötr yani gri alanların etkisiyle birden çok farklı değerlerde ışık ve gölge değerleri ortaya çıkmaktadır.

Resim 2.24. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunu incelerken kullandığı bir çalışması (Klee, 1973, 304).

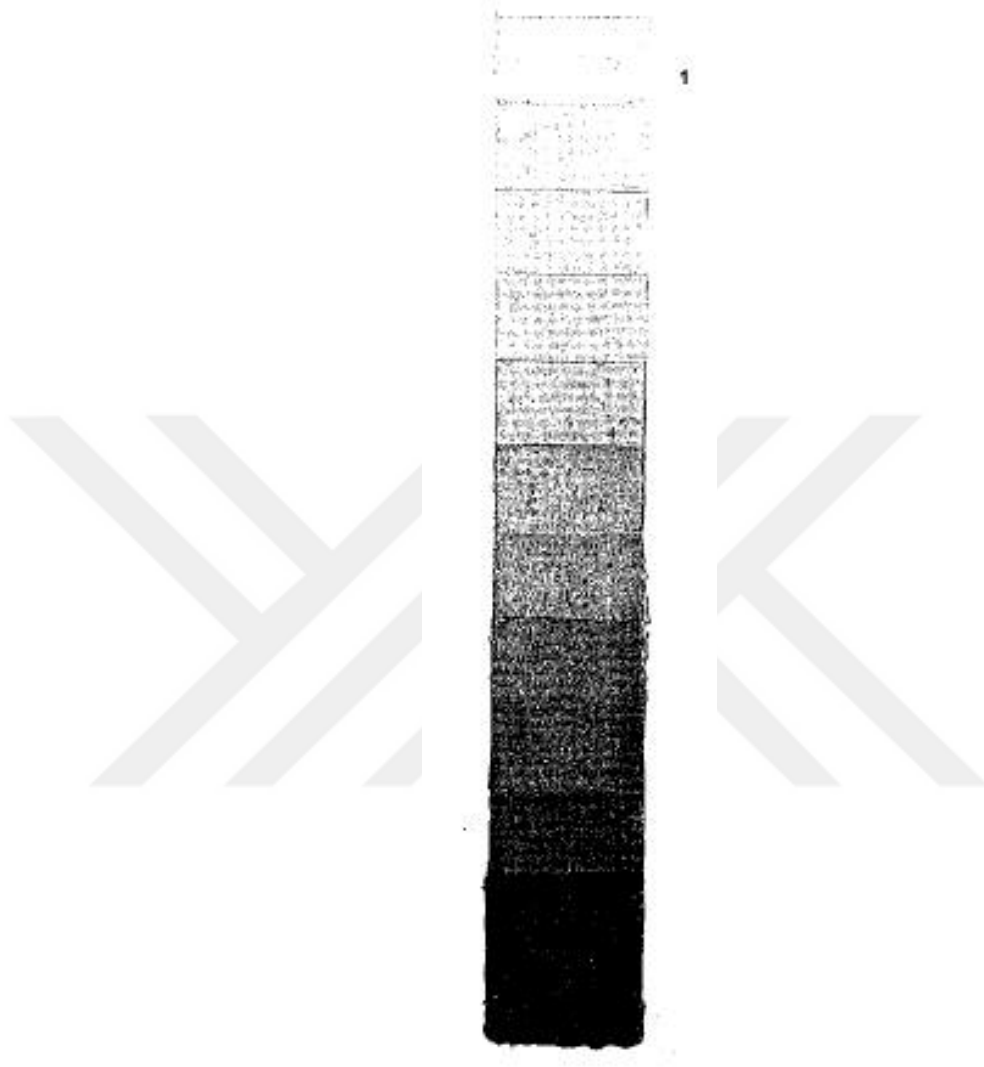

Resim 2.25. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusu içinde, ton kavramını incelerken kullandığı bir çalışması (Klee, 1973, 348).

Şekil 2.12. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunun içinde, dört değerden oluşan açık ve koyu ton geçişlerini incelediği bir çalışması (Klee, 1973, 339).

Şekil 2.13. Paul Klee'nin ışık ve gölge konusunun içinde, ton kavramını incelerken oluşturduğu, açıktan koyuya, ton geçişlerini incelediği bir çalışması (Klee, 1973, 312).

Işık ve gölge konusu, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun görüşleri doğrultusunda incelendiğinde, Bedri Rahmi'nin bu konuya daha edebi ve şiirsel gözle baktığı görülmektedir. Paul Klee'nin de doğayı bu konu üzerinden incelerken, benzer yönde bir tutumu olduğu sezilse de, o Bedri Rahmi'ye göre daha teorik ve bilimsel veriler üzerine odaklanmıştır. Eyüboğlu konuyu, tarihsel bir süreci örnek vererek de incelemektedir. Bunun yanı sıra Klee'nin ise ışık ve gölge konusunu incelerken, ton kavramına da vurgu yapmakta olduğu görülmektedir.

2.11.7. Sanat eğitimi

Sanat eğitimi; müzik, tiyatro, plastik ve görsel sanatlar gibi bir çok alanda, bu branşlarda hem uygulamada hem de eğitimcilikte yetkin olan öğretmenler tarafından şekillenen bir eğitim sistemidir. Günümüz sanat eğitimi sistemi, üniversiteler, özel atölyeler vb. kurumlarda uygulanmaya devam etmektedir. Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri ve Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin Resim-İş ve Resim Bölümleri incelendiğinde, bu branşların kendi içinde atölye derslerinin olduğu görülmektedir. Ülkemizde hem Eğitim Fakültesi, hem de Güzel Sanatlar Fakülteleri'nde resim eğitimi alan her öğrenci eğitimleri süresince, resim sanatıyla alakalı uygulamalı ve teorik bilgileri; atölye, temel sanat ve sanat tarihi gibi derslerde almaktadır. Bazı üniversitelerde atölyeler, farklı öğretim üyelerine paylaştırılmakta ve öğrenciye bu atölyeler arasından özgür iradeleriyle seçim hakkı tanınmaktadır. Bazı kurumlarda ise, gerek öğretim üyesinin az oluşu, gerekse yönetimin belirlediği kararlar, öğrenciler üniversitedeki eğitim hayatları boyunca farklı atölyelerde, farklı öğretim üyelerinden resim sanatını öğrenmektedirler. Bu yaklaşımla, günümüz çağdaş sanat eğitimi için faydalı olabilecek, yol gösterebilecek görüşler Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin görüşleri doğrultusunda, araştırmaya ışık tutması açısından incelenmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu (2004)'e göre sanat eğitimi, yaşadığı dönem ve gelecekteki eğitim sistemine bakışı itibarıyla usta-çırak eğitim sistemi üzerinden şekillenmeye devam etmelidir. Teknolojik ve felsefi açıdan da değişen ve gelişen her dönemin bu eğitim sistemini yorumlayarak, geliştirmesi gerektiğini savunmaktadır. Sözgelimi, günümüz sanat eğitiminde halen tartışılmakta olan, bir ressamın ya da ressam adayı olan öğrencinin fotoğraf sanatından faydalanmasının gerekip gerekmediği ile ilgili soru ve problemlerin ortaya çıktığı ve tartışıldığı görülmektedir. Bedri Rahmi'nin bu konu hakkında oldukça geniş bir vizyona sahip olduğu farkedilmektedir. Fotoğraf sanatının icadından ve gelişiminden önce, resim eğitimi alan bir öğrenci, yaşadığı çevrede veya yalnızca ustasının çalışmaları üzerinden resim sanatını öğrenebilmekteydi. Fakat fotoğraf sanatının gelişmesiyle, baskı sektörünün ve makinelerinin gelişimiyle, dünyanın başka bir ucundaki bir eseri kolaylıkla fotoğrafı üzerinden inceleyebilmektedir. Bu perspektifle sanat eğitimi alan öğrenciler,

Cézanne'ın ya da Holbein'in eserlerini, baskılarından inceleyerek onların öğrencisi konumuna gelmekle de vizyonunu genişletebilir.

Eyüboğlu (2004)'e göre, resme yeni başlayan bir öğrencinin öncelikle gözünün iyi eğitilmesi gereklidir. Bir model üzerinden ya da ölü-doğa kompozisyonu üzerinden hiçbir renk ya da yorum tasası içine girmeden, öğrenci ilk önce gözünü oran-orantı kavramıyla eğitmelidir. Bunun sebebi, öğrenci eğitiminin başlangıcında bir modelin oranlarını hesaplamaya çalışırken, eğer ona renkle ilgili uygulamalarda yaparsa, onun renk, çizgi estetiği ya da biçimi yorumlama üzerine harcadığı zamanı, ona en gerekli olan temel ölçü, oran-orantı bilgi ve deneyimlerinin uzağına itebilecektir. Bu durum bilgi eksikliği içinde kalan öğrencinin, sağlam ve olgun eserler üretebilmesine imkan tanımayacaktır. Bedri Rahmi, çağdaş sanat eğitimciliği içinde, eğitimciye düşen en önemli görevin, öğrencinin vizyonunu olabildiğince genişletmek olduğunu ifade etmiştir. Bunu öğrencinin zevkine uygun, ona yakın olan ressamların çalışmalarını önüne koyması, onların kopyalarını yapmasını ve zamanla onlar üzerinden yorumlar geliştirmesini ifade eder. Öğrenci müzeleri gezebilecek imkanlara sahip olmasa bile, onun önünde başlarda yalnızca klasik dönemlerden eserlerin, sonraları ise farklı dönemlerden ressamların eserlerinin baskılarının bulunduğu, kartpostal, dergi, kitap vb. yayınlar üzerinden, hem de kendi ürettiği çalışmalar yoluyla, öğrenciye bir usta öğretmen rolünü üstlenmelidir.

Paul Klee (1961)'e göre sanat eğitimciliği de Bedri Rahmi'yle oldukça benzer görüşler etrafında şekillenmektedir. Hem ders notları, hem de Bauhaus'ta eğitimcilik yaptığı yıllar göz önüne alındığında Klee, öğrencilerini öncelikle geçmiş dönemleri hem fikir anlamında, hem de üretilen eserler konusunda derin bilgi sahibi olmalarını istemektedir. Öğrenci, çağının değişen ve gelişen sanayi makineleri ve teknolojik gelişmelerini aralıksız takip etmeli ve çalışmaları doğrultusunda gerektiğinde onlardan faydalanabilmelidir. Öncelikle yaşadığı çevreye, kendi kültürel birikimiyle edindiği bilgileri yorumlayarak aktarmalı ve evrensel değerleri de gözardı etmemelidir. Bir sanatçı adayı, faydalı olanı üretmeyi kendine görev edinmelidir. Toplumun her kesimine hitap edebilecek şekilde, kendini toplumdan uzaklaştırmadan çalışmalarına devam etmesi gereklidir. Yine Klee (2013)'e göre, sanatçı bir taraftan da eğitimine sürekli

doğayı gözlemleyerek devam etmelidir. Sanatçı için eğitim, ölümüne değin devam etmektedir. Doğaya her bakışında onu daha derinlemesine gözlemlemeli ve kendi sanatına uyarlamalıdır.

Bu perspektifle Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat eğitimi konusundaki görüşleri günümüz sanat eğitimcileri ve öğrencileri için önemli noktaları içinde barındırmaktadır. Bu konuda Klee'nin, Eyüboğlu'na göre, daha çok uygulama aşamasında, şematik görseller kullanarak resim eğitimi hakkındaki görüşleri aktardığı, daha önceki bölümde başlıklar halinde açıklanmıştır. Bu yaklaşımla her iki sanatçının birbirinden tamamıyla farklı görüşler savunduğu düşünülmemektedir. İki sanatçı da değışen çağı en yetkin şekilde yakalamanın gerektiğini belirtmekte, sanat eğitimi almak isteyen her öğrenci için öncelikle usta yetkinliğinde bir eğitimcinin eğitimi altına girip, doğayı, çevresini ve kendinden önceki tüm sanat tarihini etraflıca araştırmaları ve ardından kendi üretimleri içinde çağdaş yorumlar ortaya çıkarmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma boyunca izlenmiş olan yöntemle alakalı; araştırmada kullanılan model, araştırmanın evreni, örnekleme, verilerin toplanma ve çözümlenme aşamalarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Bu araştırma kapsamında Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 1. ve 4. sınıf öğrencilerine, Paul Klee, Bedri Rahmi Eyüboğlu, sanat ve sanat eğitimi konularında bilgi düzeylerini ölçen anket çalışması uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler doğrultusunda, sanat eğitimine yeni başlamış öğrencilerle, mezuniyetine yakın olan öğrencilerin Paul Klee, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve sanat, sanat eğitimi çerçevesinde hazırlanan sorularla, bilgi düzeyleri karşılaştırılarak incelenmiş, anlamlı sonuçlar aranmıştır.

Anket çalışmasındaki 16 soruya verilen yanıtlar öğrencilerin cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma ve öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırılarak aralarında anlamlı ilişkiler olup olmadığı, bilgisayar ortamında istatistiksel değerlendirilerek analiz edilmiştir. Bu ilişkilerin her biri ayrı birer alt problem başlığı altında incelenerek, sonuçları çıkartılmış ve yorumlar oluşturulmuştur. Buna ek olarak, öğrencilerin cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri farklılıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri ve Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ile ilgili sonuçları da anket sorularına ek olarak, sonrasında iki alt problem altında incelenmiştir.

Öğrencilere uygulanan anket çalışması sonrası elde edilen veriler ise uzman bir istatistikçi tarafından ele alınarak, sonuçlar bilgisayar ortamında analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat eğitimi yaklaşımları irdelenirken, bu sanatçıların ders notları, kullandıkları teknikler ve kuramları, hem Paul Klee hem de Bedri Rahmi Eyüboğlu biyografisi kapsamında incelendiği için bu araştırma bir anlatı araştırması modeli olup, nitel bir araştırmadır.

Anlatı araştırmaları bir kişinin belli bir konu üzerindeki deneyimleri ya da biyografisinin incelenip belli bir sırayla aktarılmasıdır. Böylece hedeflenen kesim için derinlemesine anlamlandırılmış olur (Elliott, 2005). Karasar (1984, 79)'a göre de, "Bir kimsenin tanık olduğu bir olayı anlatırken gereksiz ayrıntılara girmeden onu amaca uygun olarak özetleyecek formüller simgeler bulma çabası anlatı araştırması modelidir".

Bu araştırmada ayrıca, öğrencilere konu ile alakalı bir anket çalışması uygulanmıştır. Anket ise halihazırda bir öğrenci durumunu incelediğinden betimsel bir araştırma olmakla beraber, iki farklı sınıfın öğrencilerini inceleyip onları birbirine yaklaştıran ve ayırt eden sorunlara odaklandığından bir durum çalışmasıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evren ve örneğini, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun eğitim alanında yapmış olduğu çalışmaları ve 2017-2018 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Resim-İş Bölümü'nde eğitim alan 1. sınıftan 40 ve 4. sınıftan da 40 öğrenci olmak üzere toplamda 80 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, nitel araştırma veri toplama tekniklerinden, belgesel tarama tekniği kullanılmıştır.

Bu yöntemde kütüphaneler ve internet ortamında bir tarama yapıp analiz edilmiştir. Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu tarafından hazırlanan ders notları, makale, dergi vb. yazıları üzerinden sanat ve sanat eğitimciliği hakkındaki fikirleri araştırılıp, veriler toplanmış, ardından bu bilgiler ışığında birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Bu şekilde veri toplama şekline belgesel tarama adı verilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Araştırmanın anket kısmında ise öğrencilere ilk önce cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ve mezun oldukları liseyle ilgili sorular sorulmuş, ardından konuyla alakalı bilgi birikimlerini ölçen sorular uygulanmıştır. Anketin asıl amacı, akademik eğitime yeni başlamış olan öğrencilerle, mezun olmaya yakın olan öğrencilerin konu ile alakalı bilgilerini ölçmek ve birbiriyle karşılaştırmaktır. Araştırma sonrası anketin sonuçları eğitimcilerle paylaşılacak ve akademik sanat eğitime katkı sağlanacaktır. Anketin uygulanış biçiminde ise, ilk önce 1. sınıf öğrencilerine ortak ders aldıkları bir sınıfta dersin öğretim üyesinden izin alınarak anket soruları dağıtılmıştır. Ardından araştırmacının gözetiminde yaklaşık 20 dakikalık bir sürede öğrencilerden soruları yanıtlamaları istenmiştir. Resim-İş bölümünün 4. sınıf öğrencileri resim, grafik ve baskı olarak üç anasanat atölyesine ayrıldıkları için zaman ve mekan olarak en uygun görülen dersin öğretim elemanı ile görüşülüp anket uygulanmıştır. 4. sınıf öğrencilerinden uzatmalı olan veya üstten ders alan öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Nitel araştırmalarda derleme, gözlem ve görüşme gibi teknikler kullanılarak araştırmaya şekil verilmektedir. Bu araştırmalarda genellikle istatistiksel veriler kullanılmamaktadır. Niceliksel değerlerden çok niteliksel değerler ön plandadır. Bu araştırma nitel veri analizi yöntemlerinden “betimsel analiz” yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Bu yaklaşımla “Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık

sık yer verilir. Bu tür analizde amaç elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 224).

Araştırmanın anket kısmından elde edilen verilerle akademik eğitimine yeni başlamış öğrenciler ve mezun olmaya yakın öğrencilerin konu hakkında bilgileri karşılaştırılarak incelenmiş ve bilgisayar ortamında sonuçlar istatistiksel değerlendirilerek analiz edilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, öğrencilere uygulanan anket çalışması doğrultusunda elde edilen veriler ve bu verilerin bilgisayar ortamında istatistiksel analiz sonuçları yer almaktadır. Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar tablo ve grafikler haline getirilmiş, elde edilen istatistiksel veriler doğrultusunda yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

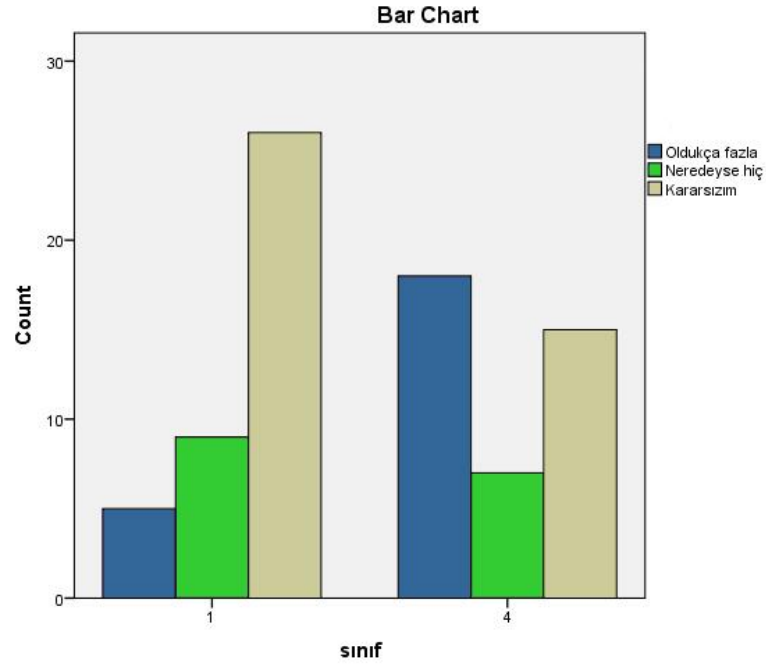
		Sanat eğitimi hakkında yazılanları takip ediyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Sınıf	1	5	9	26	40
	4	18	7	15	40
Toplam		23	16	41	80

Tablo 4.2. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	10.549 ^a	2	.005
Olabilirlik Oranı	11.038	2	.004
Doğrusal İlişki	9.488	1	.002
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak ilişki bulunmuştur.

Yorum: Analiz sonuçlarına göre 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin çoğunda sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlığı sorusunu yanıtlarken kararsız kaldıkları gözlemlenmektedir. 4. sınıfların sanat eğitimi konusunda yazılanları takip etme oranı 1. sınıf öğrencilerine göre daha fazladır. Mezun olmaya yakın olan öğrenciler alanları hakkındaki yazılanlara daha çok ilgi gösterdikleri söylenebilmektedir.

Grafik 4.1. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetleriyle sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetleriyle sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.3. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

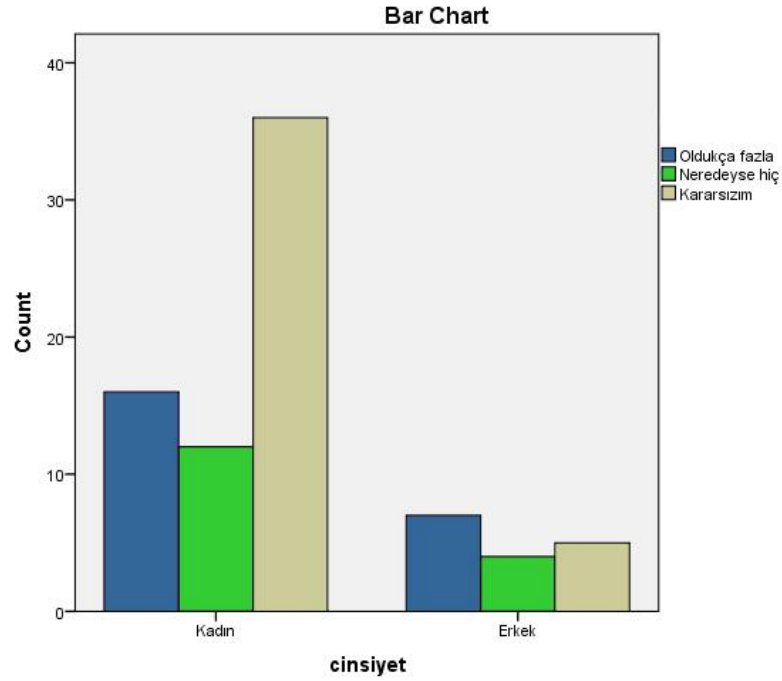
		Sanat eğitimi hakkında yazılanları takip ediyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Cinsiyet	Kadın	16	12	36	64
	Erkek	7	4	5	16
Toplam		23	16	41	80

Tablo 4.4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	3.376 ^a	2	.185
Olabilirlik Oranı	3.397	2	.183
Doğrusal İlişki	3.229	1	.072
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin cinsiyetleriyle sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Erkek öğrencilerin, kadınlara göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlığının daha fazla olduğu görülse de, 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasında kadınların sayısal anlamda daha fazla olduğu göz önüne alındığında, bu soru içinde anlamlı bir ilişki elde etmek mümkün olmamıştır.

Grafik 4.2. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.5. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

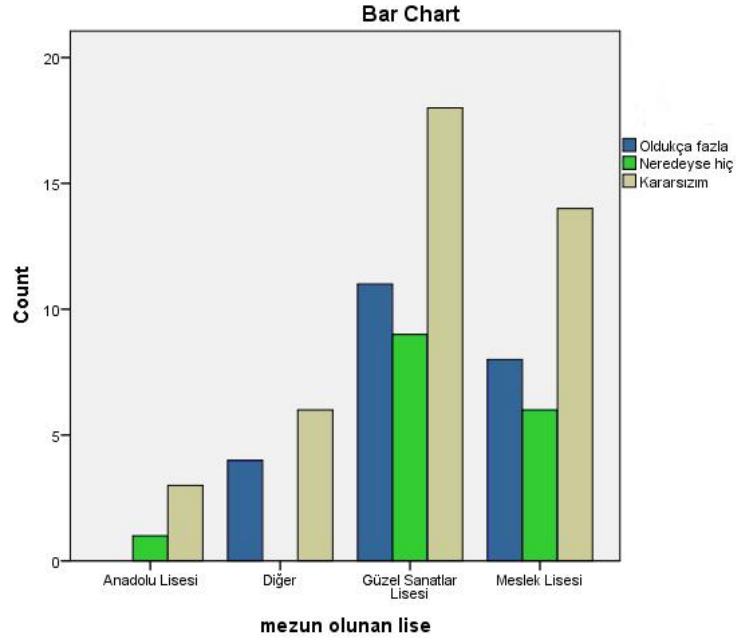
		Sanat eğitimi hakkında yazılanları takip ediyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	1	3	4
	Diğer	4	0	6	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	11	9	18	38
	Meslek Lisesi	8	6	14	28
Toplam		23	16	41	80

Tablo 4.6. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	4.637 ^a	6	.591
Olabilirlik Oranı	7.660	6	.264
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin sanat eğitimi konusunda yazılanları takip etme alışkanlıkları, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha fazla olsa da, toplam sınıf mevcudu oranına göre, sadece Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin verdiği oldukça fazla yanıtı, diğer liselerden mezun olan öğrencilerle karşılaştırıldığında anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Grafik 4.3. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.7. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Sanat eğitimi hakkında yazılanları takip ediyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	9	8	26	43
	21-23	14	7	13	34
	24-26	0	1	1	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		23	16	41	80

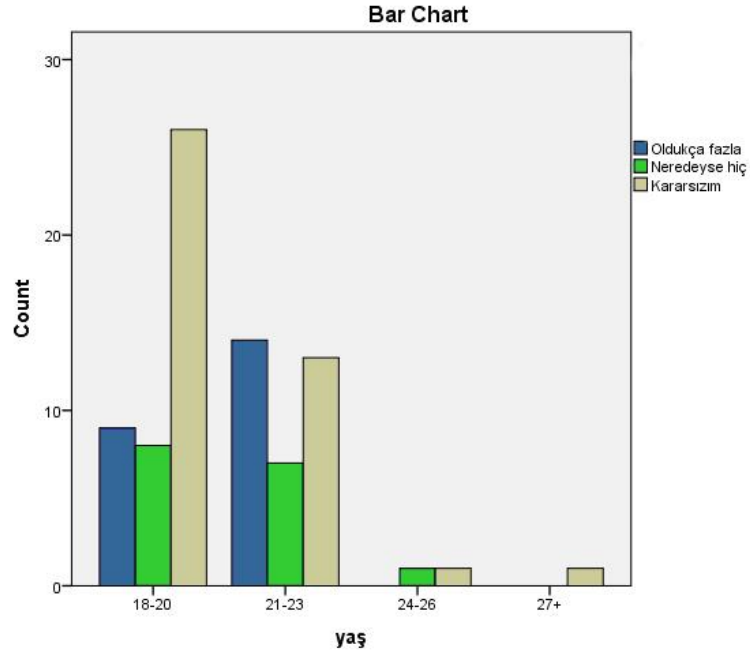
Tablo 4.8. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.051 ^a	6	.316
Olabilirlik Oranı	7.695	6	.261
Doğrusal İlişki	1.200	1	.273
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin yaşları ile sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlığı sorusunda toplam sınıf mevcudu içinde bakıldığında anlamlı bir sonuç elde etmek mümkün olmamıştır.

Grafik 4.4. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi hakkında yazılanları takip etme alışkanlıkları sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.9. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.

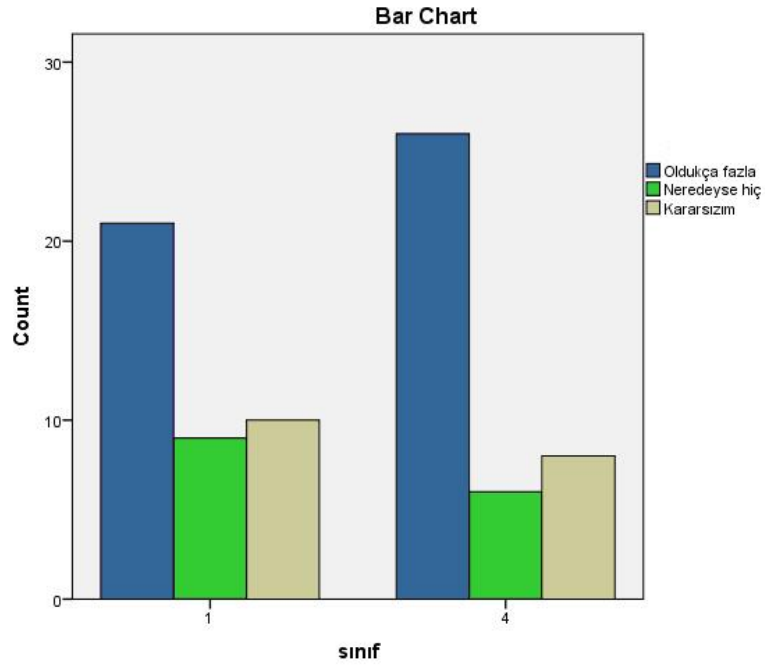
		Sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görüyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	21	9	10	40
	4	26	6	8	40
Toplam		47	15	18	80

Tablo 4.10. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	1.354 ^a	2	.508
Olabilirlik Oranı	1.360	2	.507
Doğrusal İlişki	.888	1	.346
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin verdikleri yanıtlara göre büyük bir çoğunluğu sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görmektedir. İki farklı sınıf düzeyine göre verilen yanıtlar arasında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır.

Grafik 4.5. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.6. Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.11. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.

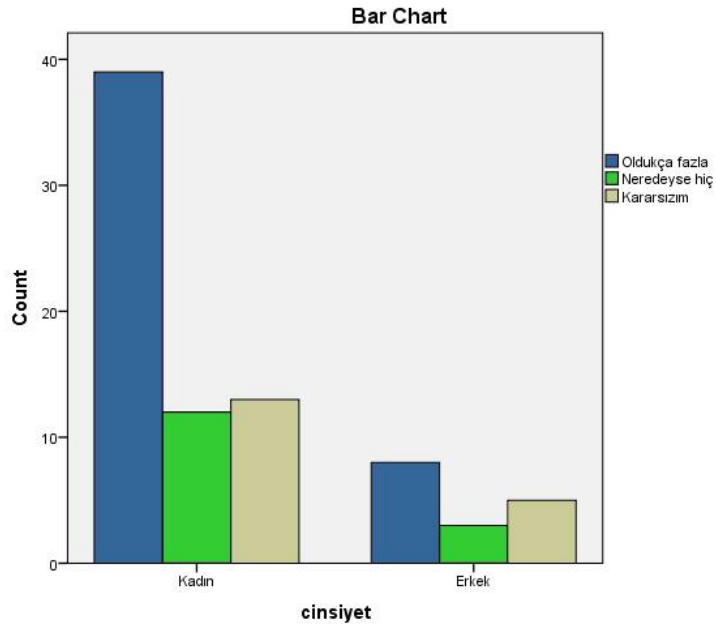
		Sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görüyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	39	12	13	64
	Erkek	8	3	5	16
Toplam		47	15	18	80

Tablo 4.12. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	.941 ^a	2	.625
Olabilirlik Oranı	.897	2	.639
Doğrusal İlişki	.888	1	.346
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrenciler arasındaki cinsiyet farklarına göre, hem kadınların, hem erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sanatçı ile sanat eğitimcisi arasında bir fark gördüğü belirlenmiştir.

Grafik 4.6. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.7. Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.13. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.

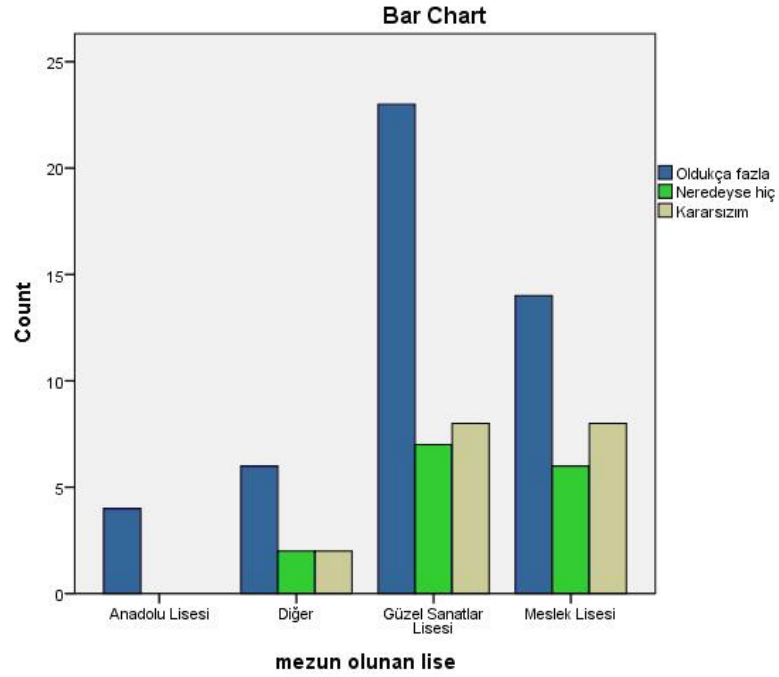
		Sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görüyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	4	0	0	4
	Diğer	6	2	2	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	23	7	8	38
	Meslek Lisesi	14	6	8	28
Toplam		47	15	18	80

Tablo 4.14. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	Df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	3.836 ^a	6	.699
Olabilirlik Oranı	5.262	6	.511
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin, sanatçı ve sanat eğitimcisi arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtlarla, diğer liselerden mezun öğrencilerin yanıtları arasında anlamlı bir sonuç belirlenmemiştir.

Grafik 4.7. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.8. Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.15. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının tablo şeklindeki gösterimi.

		Sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görüyor musunuz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	24	8	11	43
	21-23	21	6	7	34
	24-26	1	1	0	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		47	15	18	80

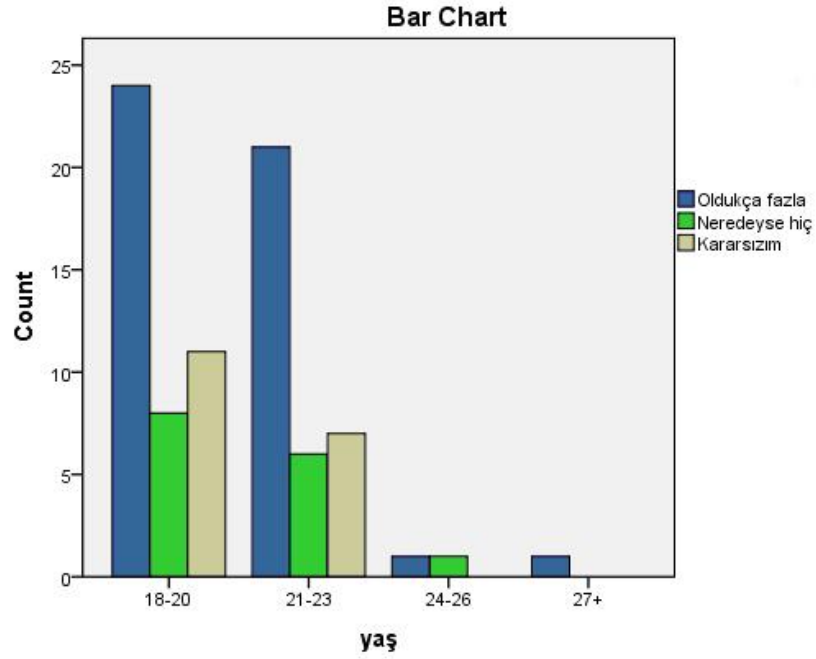
Tablo 4.16. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararlarının ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.595 ^a	6	.858
Olabilirlik Oranı	3.072	6	.800
Doğrusal İlişki	.828	1	.363
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme kararları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanatçı ve sanat eğitimcisi arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtlarla anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Grafik 4.8. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimcisi ve sanatçı arasında bir fark görme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.17. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili yanıtlarının tablo şeklindeki gösterimi.

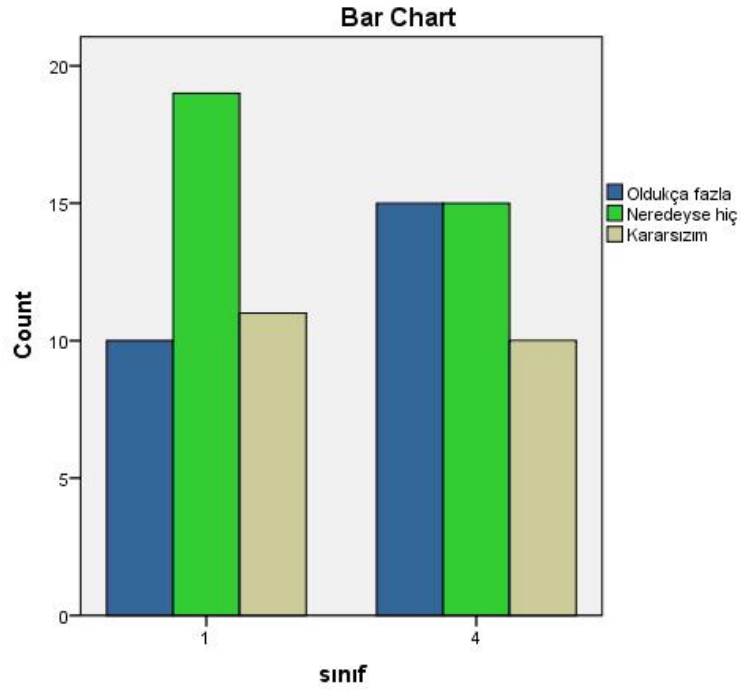
		Daha önce herhangi bir sanatçının notlarından faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	10	19	11	40
	4	15	15	10	40
Toplam		25	34	21	80

Tablo 4.18. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	1.518 ^a	2	.468
Olabilirlik Oranı	1.526	2	.466
Doğrusal İlişki	.776	1	.378
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin sınıf düzeyleri farklılıklarına göre, daha önceden bir sanatçının ders notlarından faydalanmaları hakkındaki soruya verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Grafik 4.9. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.10. Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.19. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

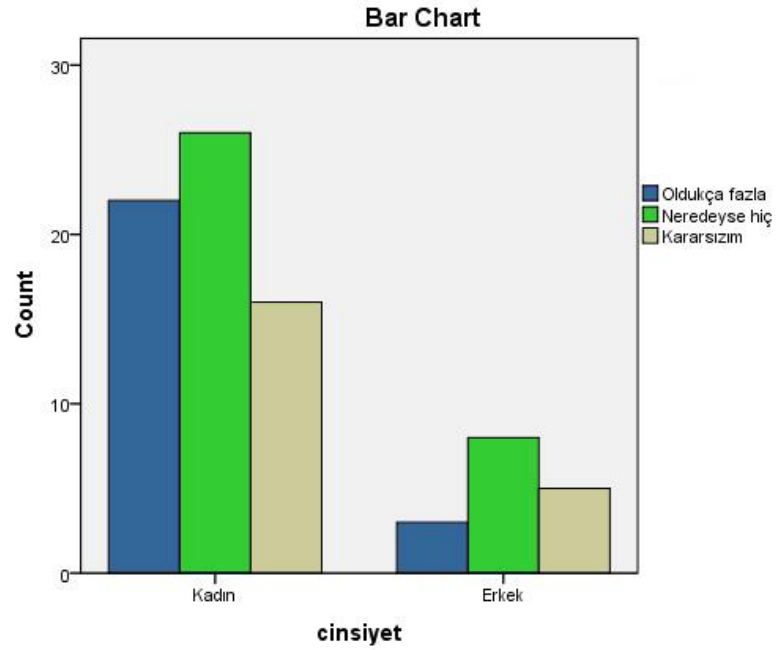
		Daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	22	26	16	64
	Erkek	3	8	5	16
Toplam		25	34	21	80

Tablo 4.20. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	1.455 ^a	2	.483
Olabilirlik Oranı	1.565	2	.457
Doğrusal İlişki	1.056	1	.304
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Toplam öğrenci sayısı içinde kadın öğrencilerin sayısal olarak üstünlüğünden dolayı, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları hakkındaki verilen yanıtlar arasında, erkek öğrencilerle anlamlı bir sonuç ortaya çıkarmamıştır.

Grafik 4.10. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

4.11. On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.21. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

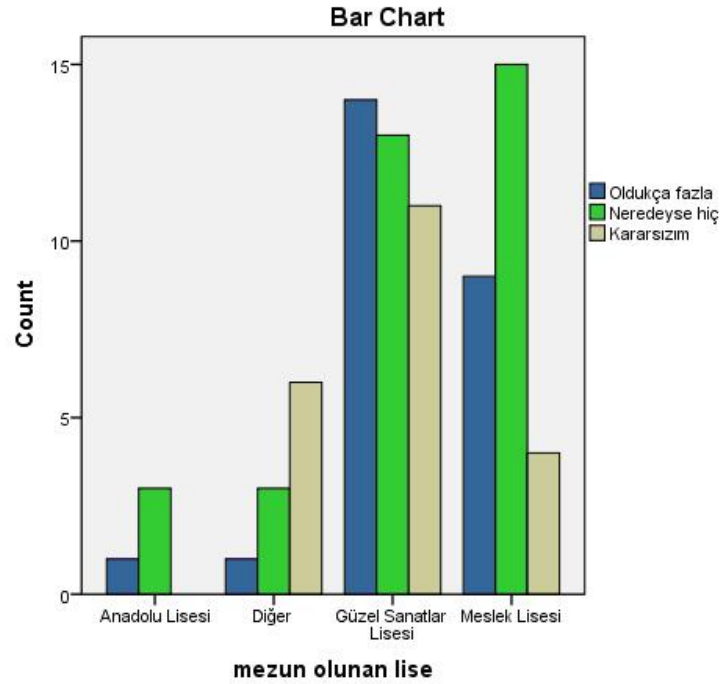
		Daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	1	3	0	4
	Diğer	1	3	6	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	14	13	11	38
	Meslek Lisesi	9	15	4	28
Toplam		25	34	21	80

Tablo 4.22. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	11.688 ^a	6	.069
Olabilirlik Oranı	12.218	6	.057
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu olan öğrencilerin, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlananların oranıyla, diğer liselerden mezun olan öğrenciler arasında anlamlı bir ilişki edilememiştir.

Grafik 4.11. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.12. On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.23. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	13	18	12	43
	21-23	11	14	9	34
	24-26	1	1	0	2
	27+	0	1	0	1
Toplam		25	34	21	80

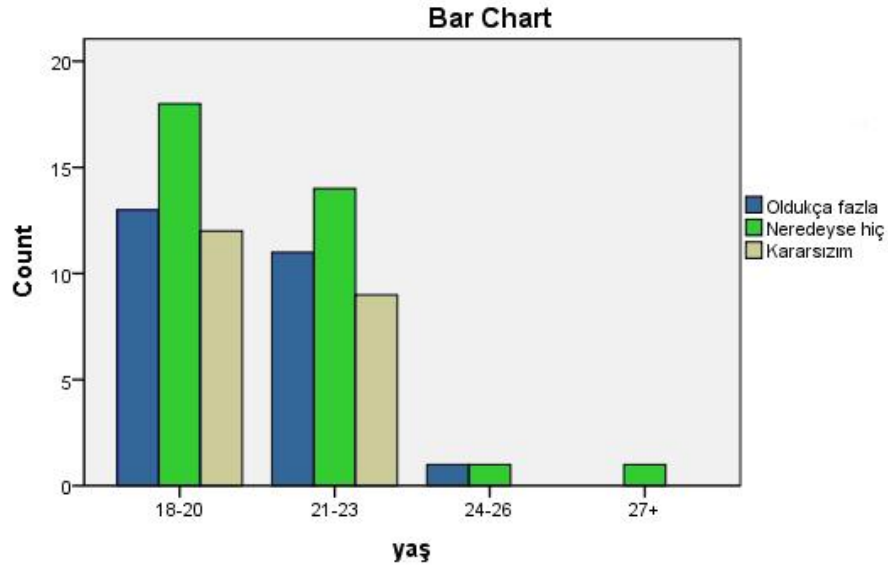
Tablo 4.24. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından faydalanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.221 ^a	6	.898
Olabilirlik Oranı	3.067	6	.800
Doğrusal İlişki	.219	1	.640
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin yaş aralığına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Toplam sınıf mevcudu içinde, öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları sorusuna verdikleri yanıtların, birbirleriyle karşılaştırıldıklarında anlamlı bir ilişki ortaya çıkarmadığı görülmüştür.

Grafik 4.12. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarıyla ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.13. On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.25. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

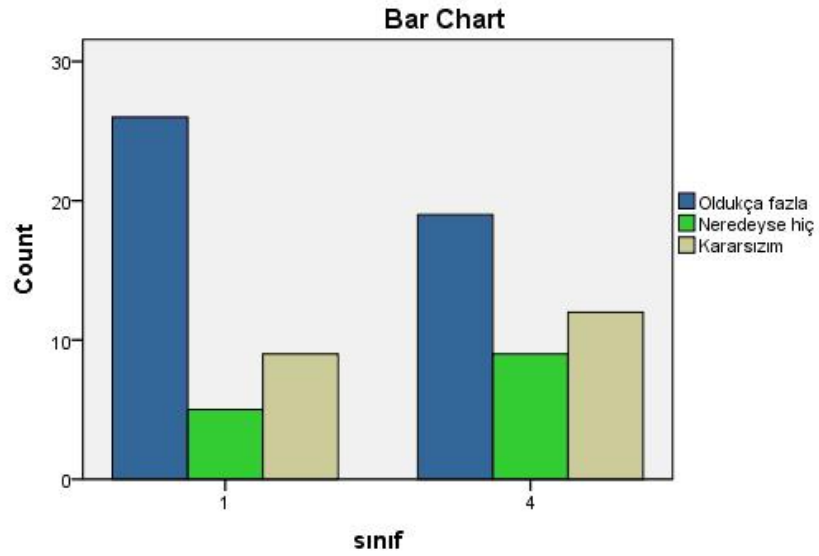
		Önceden yararlandığınız ders notları sizin için faydalı oldu mu?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	26	5	9	40
	4	19	9	12	40
Toplam		45	14	21	80

Tablo 4.26. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.660 ^a	2	.264
Olabilirlik Oranı	2.682	2	.262
Doğrusal İlişki	1.679	1	.195
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görmeleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları sorusuna verdikleri yanıtların büyük bir çoğunlunun oldukça fazla olarak işaretlendiği görülmüştür. Anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

Grafik 4.13. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.14. On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.27. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

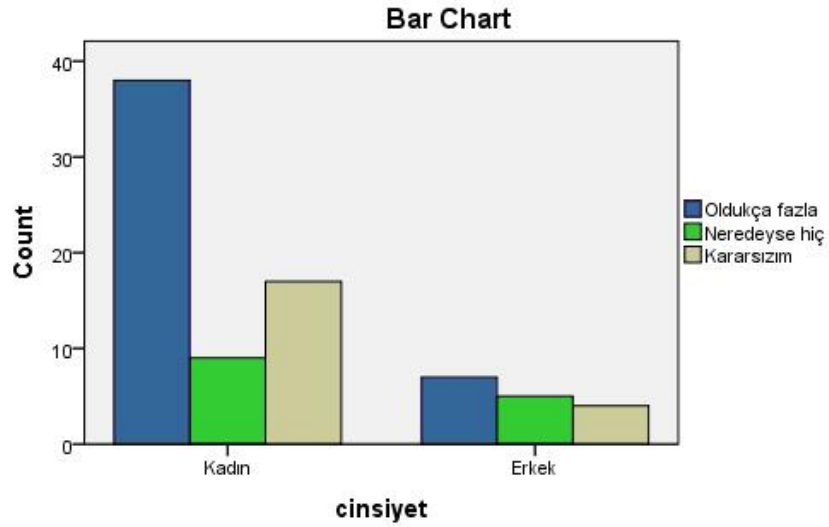
		Önceden yararlandığınız ders notları sizin için faydalı oldu mu?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	38	9	17	64
	Erkek	7	5	4	16
Toplam		45	14	21	80

Tablo 4.28. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.728 ^a	2	.256
Olabilirlik Oranı	2.465	2	.292
Doğrusal İlişki	.340	1	.560
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin cinsiyetlerine göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görmeleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Kadın ve erkek öğrencilerin daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların büyük bir çoğunluğunun oldukça fazla olarak işaretlendiği görülmüştür. Anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

Grafik 4.14. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.15. On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.29. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

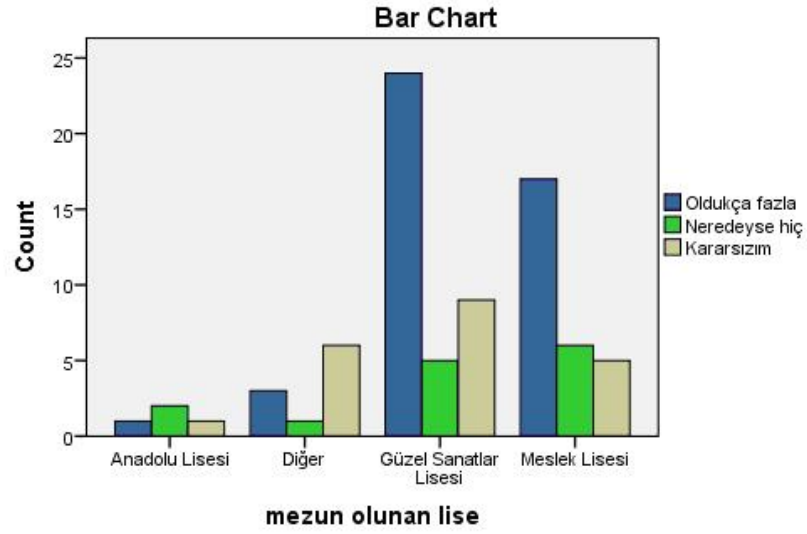
		Önceden yararlandığınız ders notları sizin için faydalı oldu mu?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	1	2	1	4
	Diğer	3	1	6	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	24	5	9	38
	Meslek Lisesi	17	6	5	28
Toplam		45	14	21	80

Tablo 4.30. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	10.921 ^a	6	.091
Olabilirlik Oranı	9.540	6	.145
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görmeleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin daha önce yararlandıkları ders notlarını kendilerine oldukça fazla faydalı görenler ile, diğer liselerden mezun öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

Grafik 4.15. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.16. On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına alan eğitimi alma durumlarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.31. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Önceden yararlandığınız ders notları sizin için faydalı oldu mu?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	26	6	11	43
	21-23	18	8	8	34
	24-26	1	0	1	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		45	14	21	80

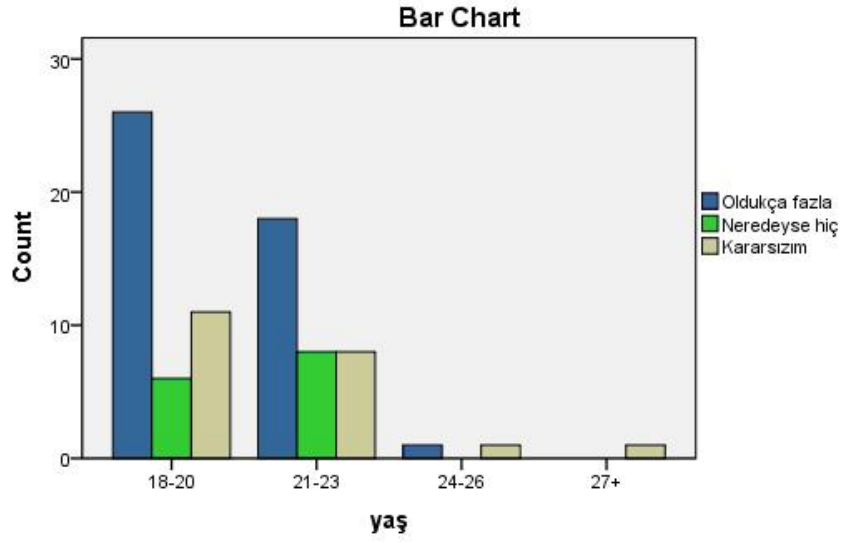
Tablo 4.32. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görüp görmemeleriyle alakalı soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	4.924 ^a	6	.554
Olabilirlik Oranı	5.004	6	.543
Doğrusal İlişki	1.259	1	.262
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin yaş aralıklarına göre daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlanmalarını kendilerine faydalı olarak görmeleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Daha önce yararlandıkları ders notlarını kendilerine yararlı olduğunu düşünen öğrenciler, yaş aralıklarına göre incelendiğinde, oldukça fazla yanıtı verenlerin tüm yaş aralıklarında sayısal olarak üstün olduğu saptanmıştır.

Grafik 4.16. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, önceden yararlandıkları ders notlarının kendilerine olan fayda düzeyi ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.17. On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.33. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Sanat eğitiminiz boyunca atölyede öğrendiğiniz bilgileri yazılı hale getirir misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	20	2	18	40
	4	19	12	9	40
Toplam		39	14	27	80

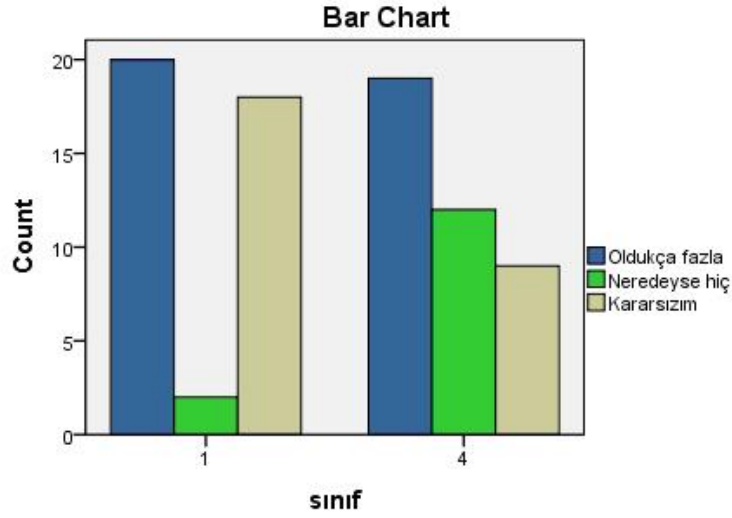
Tablo 4.34. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	10.168 ^a	2	.006
Olabilirlik Oranı	11.009	2	.004
Doğrusal İlişki	.984	1	.321
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 1. sınıf öğrencilerinin atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlıklarının oldukça fazla olduğu görülebilmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin kendi içinde verdiği yanıtlarda neredeyse hiç yanıtının da fazla olduğu görülmüştür. 40 kişilik 4. sınıf öğrencileri arasında 19 öğrenci oldukça fazla yanıtını verirken, 12 öğrenci de neredeyse hiç yanıtını vermiştir. 40 kişilik 1. sınıf öğrencileri arasında ise, 20 öğrenci oldukça fazla yanıtını verirken, sadece 2 öğrenci neredeyse hiç yanıtını vermiş, geriye kalan öğrenciler de kararsız kalmışlardır. Sonuçlara göre 1. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin yanıtları, 4. sınıftaki öğrencilerle karşılaştırıldığında, 1. sınıf öğrencilerinin

öğrendikleri bilgileri daha fazla yazılı hale getirdikleri görülmekte olup, öğrencilerin mezun olma aşamasına yaklaştıklarında öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlıklarının azaldığı yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.17. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.18. On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.35. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

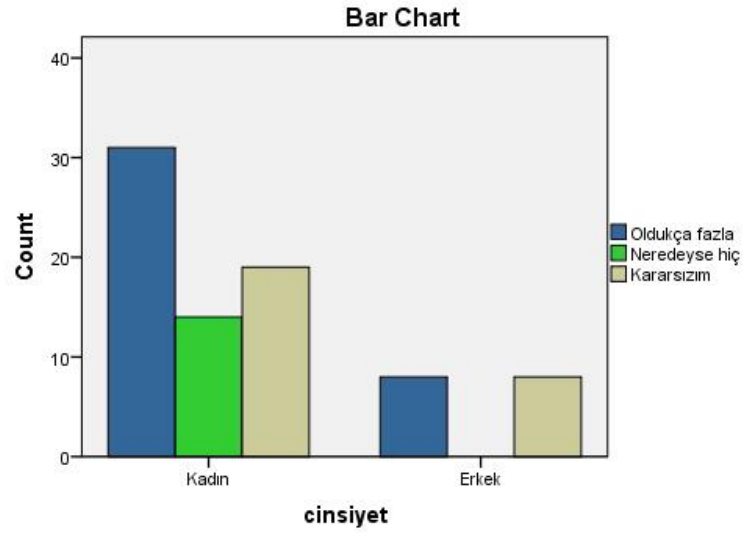
		Sanat eğitiminiz boyunca atölyede öğrendiğiniz bilgileri yazılı hale getirir misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	31	14	19	64
	Erkek	8	0	8	16
Toplam		39	14	27	80

Tablo 4.36. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	5.071 ^a	2	.079
Olabilirlik Oranı	7.669	2	.022
Doğrusal İlişki	.554	1	.457
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu öğrencilerin cinsiyetlerine göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin cinsiyet farklılıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlıkları karşılaştırıldığında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Grafik 4.18. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.19. On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.37. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

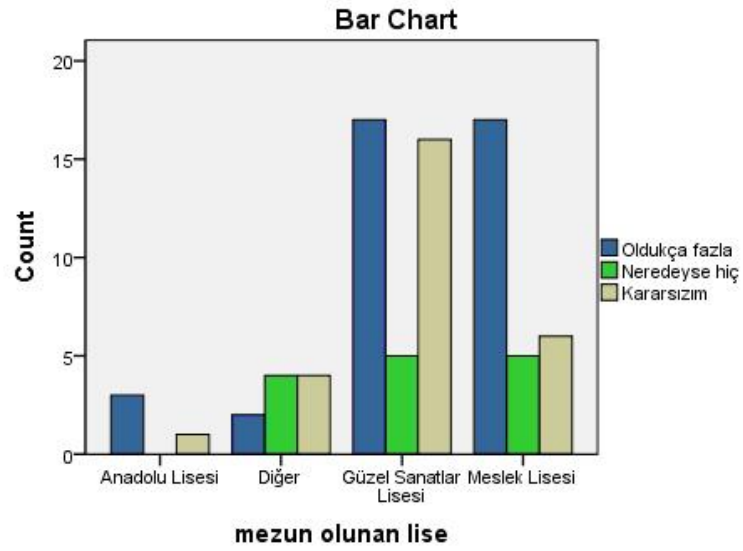
		Sanat eğitiminiz boyunca atölyede öğrendiğiniz bilgileri yazılı hale getirir misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	3	0	1	4
	Diğer	2	4	4	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	17	5	16	38
	Meslek Lisesi	17	5	6	28
Toplam		39	14	27	80

Tablo 4.38. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	9.465 ^a	6	.149
Olabilirlik Oranı	9.912	6	.128
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların anlamlı bir ilişki oluşturmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.19. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.20. Yirminci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.39. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Sanat eğitiminiz boyunca atölyede öğrendiğiniz bilgileri yazılı hale getirir misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	22	3	18	43
	21-23	16	10	8	34
	24-26	0	1	1	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		39	14	27	80

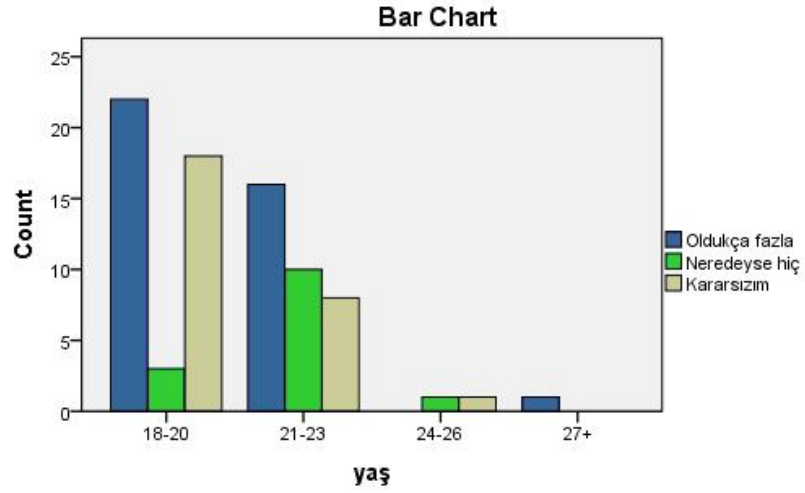
Tablo 4.40. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	10.829 ^a	6	.094
Olabilirlik Oranı	12.166	6	.058
Doğrusal İlişki	.333	1	.564
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme alışkanlığı arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların karşılaştırılmasıyla, aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.20. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, atölyede öğrendikleri bilgileri yazılı hale getirme sorusuna verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.21. Yirmi Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi veren kurumların

yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi veren kurumların

yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.41. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

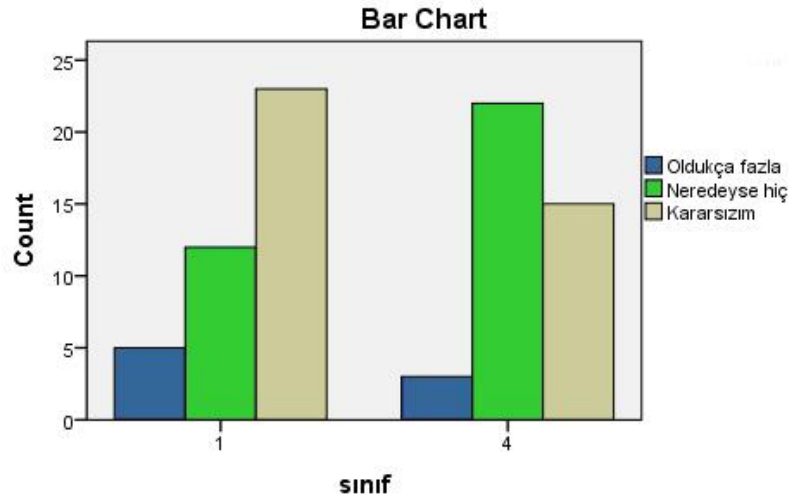
		Sizece sanat eğitimi veren kurumlar ne kadar yeterli?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	5	12	23	40
	4	3	22	15	40
	Toplam	8	34	38	80

Tablo 4.42. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	5.125 ^a	2	.077
Olabilirlik Oranı	5.187	2	.075
Doğrusal İlişki	1.023	1	.312
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyeleri hakkında öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre verdikleri yanıtlar incelenip, karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.21. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.22. Yirmi İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.43. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

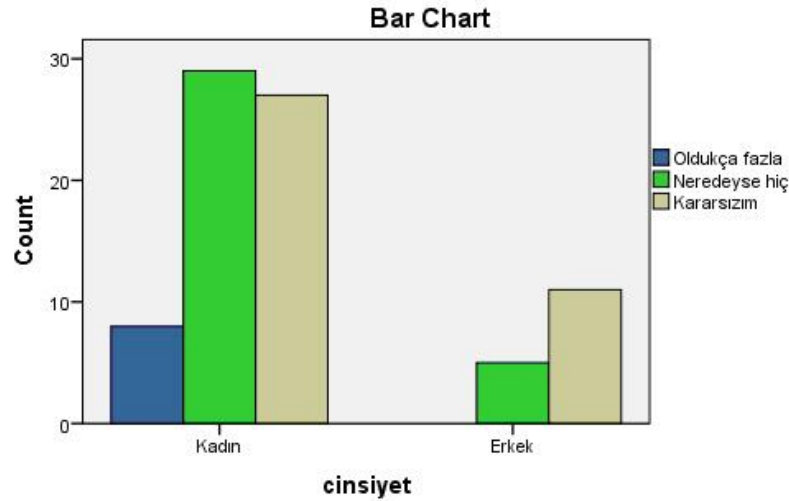
		Sizce sanat eğitimi veren kurumlar ne kadar yeterli?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	8	29	27	64
	Erkek	0	5	11	16
Toplam		8	34	38	80

Tablo 4.44. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	4.497 ^a	2	.106
Olabilirlik Oranı	5.942	2	.051
Doğrusal İlişki	4.440	1	.035
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle alakalı soruya öğrencilerin verdikleri yanıtlar, cinsiyet farklılıklarına göre karşılaştırıldığında, aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.22. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.23. Yirmi Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.45. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

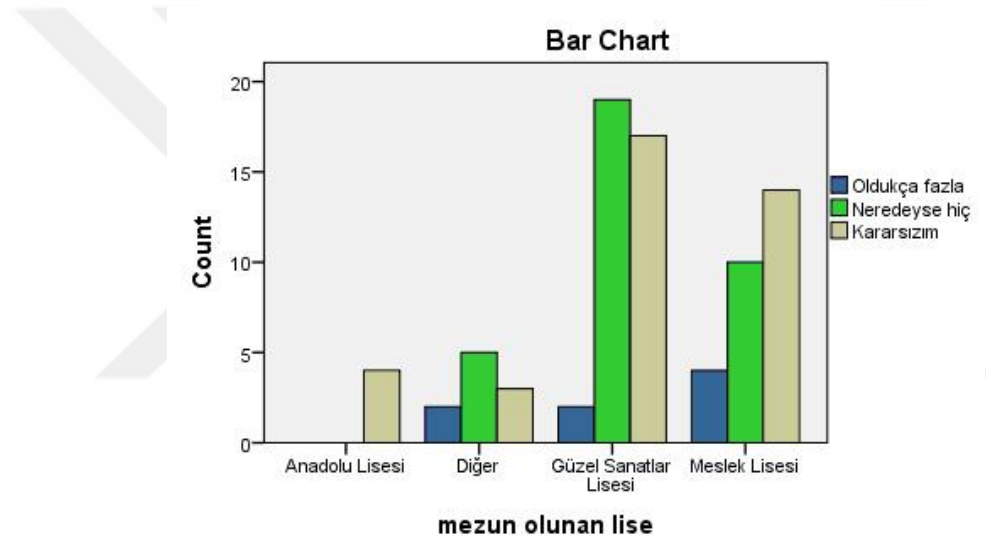
		Sizce sanat eğitimi veren kurumlar ne kadar yeterli?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	0	4	4
	Diğer	2	5	3	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	2	19	17	38
	Meslek Lisesi	4	10	14	28
Toplam		8	34	38	80

Tablo 4.46. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	8.469 ^a	6	.206
Olabilirlik Oranı	9.977	6	.126
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtlarla, diğer liselerden mezun öğrencilerin verdikleri yanıtların, birbirleri arasında karşılaştırıldıklarında anlamlı bir ilişki oluşturmadıkları gözlemlenmiştir.

Grafik 4.23. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.24. Yirmi Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.47. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

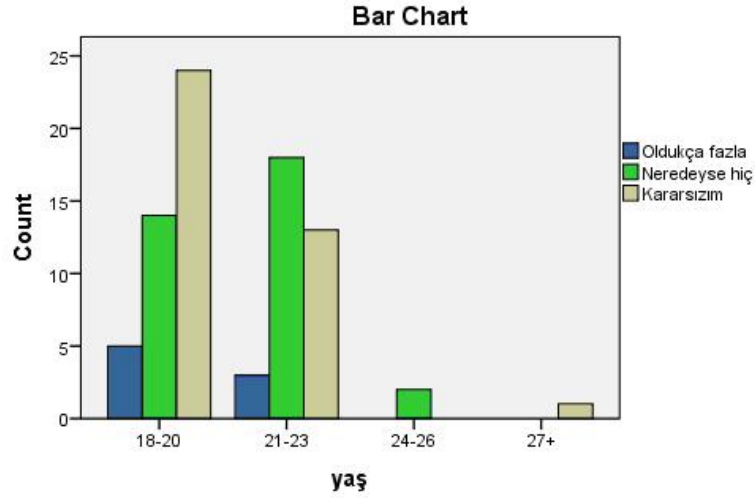
		Sizce sanat eğitimi veren kurumlar ne kadar yeterli?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	5	14	24	43
	21-23	3	18	13	34
	24-26	0	2	0	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		8	34	38	80

Tablo 4.48. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	7.084 ^a	6	.313
Olabilirlik Oranı	8.217	6	.223
Doğrusal İlişki	.428	1	.513
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili düşünceleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin yaş aralıkları birbirleriyle karşılaştırıldığında, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verilen yanıtların anlamlı bir ilişki oluşturmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.24. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.25. Yirmi Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.49. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Bauhaus Ekolü hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	2	29	9	40
	4	15	12	13	40
Toplam		17	41	22	80

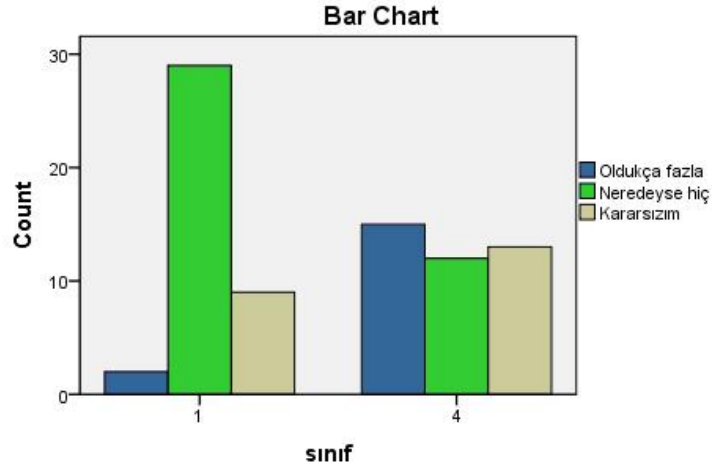

Tablo 4.50. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	17.717 ^a	2	.000
Olabilirlik Oranı	19.249	2	.000
Doğrusal İlişki	2.068	1	.150
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri karşılaştırıldığında, 4. sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyleri 1. sınıftaki öğrencilere göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. 1. sınıf öğrencilerden sadece 2 öğrencinin Bauhaus Ekolü hakkında bilgi sahibi olduğu görülürken, 4. sınıf öğrencilerinden 15'inin bu konu hakkında bilgi sahibi olduğu görülebilmektedir. 1. sınıf öğrencileri arasında bu konu hakkında hiç bir bilgisi olmayan 29 öğrenci bulunmaktayken, 4. sınıf öğrencileri arasında 12 öğrencinin hiçbir bilgisi olmadığı sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre, öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde Bauhaus hakkında daha çok bilgi edindikleri yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.25. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, sanat eğitimi veren kurumların yeterlilik seviyesiyle ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.26. Yirmi Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.51. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

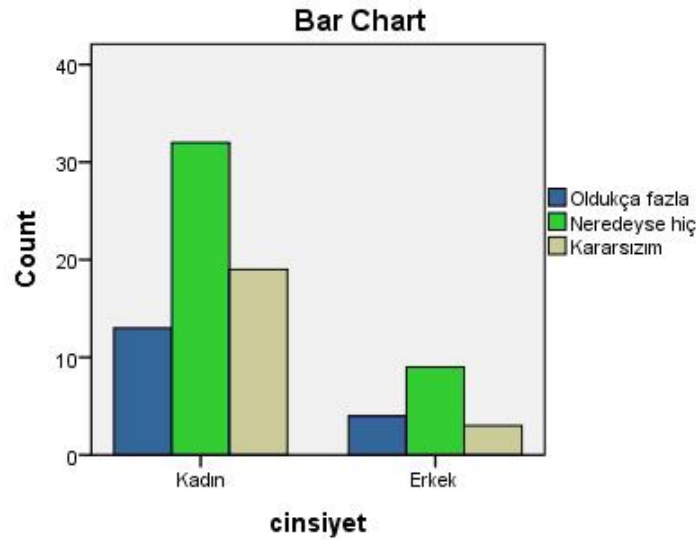
		Bauhaus Ekolü hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	13	32	19	64
	Erkek	4	9	3	16
Toplam		17	41	22	80

Tablo 4.52. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	.787 ^a	2	.675
Olabilirlik Oranı	.833	2	.659
Doğrusal İlişki	.638	1	.424
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgileri cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.26. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.27. Yirmi Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.53. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

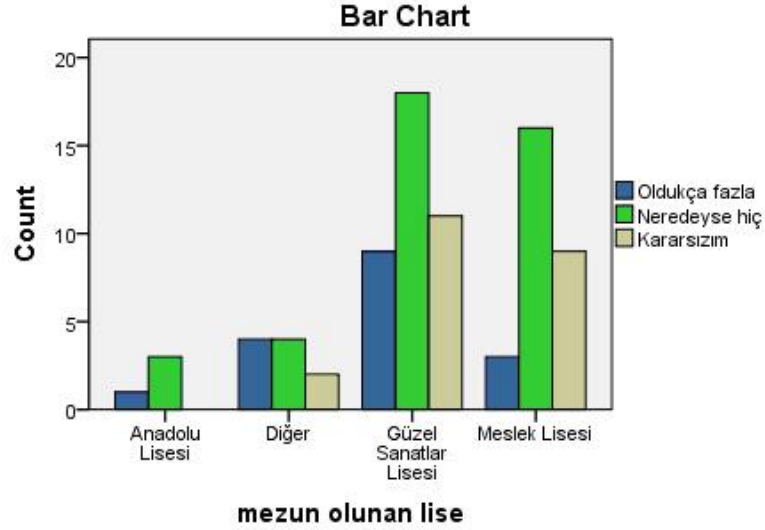
		Bauhaus Ekolü hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	1	3	0	4
	Diğer	4	4	2	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	9	18	11	38
	Meslek Lisesi	3	16	9	28
Toplam		17	41	22	80

Tablo 4.54. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	5.791 ^a	6	.447
Olabilirlik Oranı	6.841	6	.336
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Bauhaus Ekolü hakkında verdikleri yanıtlarla, diğer liselerden mezun öğrencilerin verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında anlamlı bir ilişki elde edilmemiştir.

Grafik 4.27. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.28. Yirmi Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.55. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

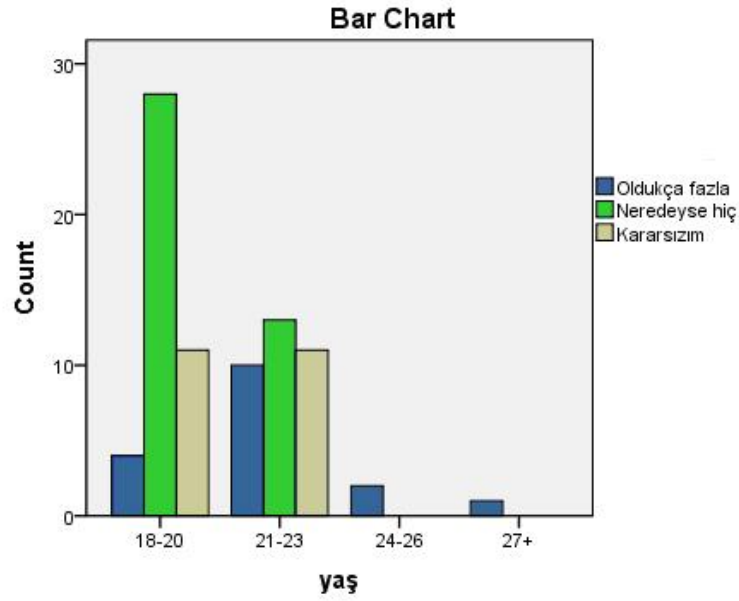
		Bauhaus Ekolü hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	4	28	11	43
	21-23	10	13	11	34
	24-26	2	0	0	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		17	41	22	80

Tablo 4.56. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	18.158 ^a	6	.006
Olabilirlik Oranı	16.962	6	.009
Doğrusal İlişki	4.992	1	.025
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bauhaus Ekolü hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verilen yanıtlar, öğrenciler arasındaki yaş aralıklarına göre incelendiğinde, 18-20 ve 21-23 yaş arasındakiler arasında toplamda 41 öğrenci neredeyse hiç yanıtını vermiştir. 18-20 yaş aralığındaki öğrenciler arasında bu konu hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünenler 4 öğrenciyken, 21-23 yaş aralığındakiler ise 10 öğrencidir. 24-26 ve 27 yaşın üzerindeki öğrenciler arasında bu soruya neredeyse hiç yanıtını veren hiçbir öğrenci bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, büyük çoğunluğu 20 yaşın altında olan öğrencilerin Bauhaus Ekolü hakkında daha az bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.28. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bauhaus Ekolü hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.29. Yirmi Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.57. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

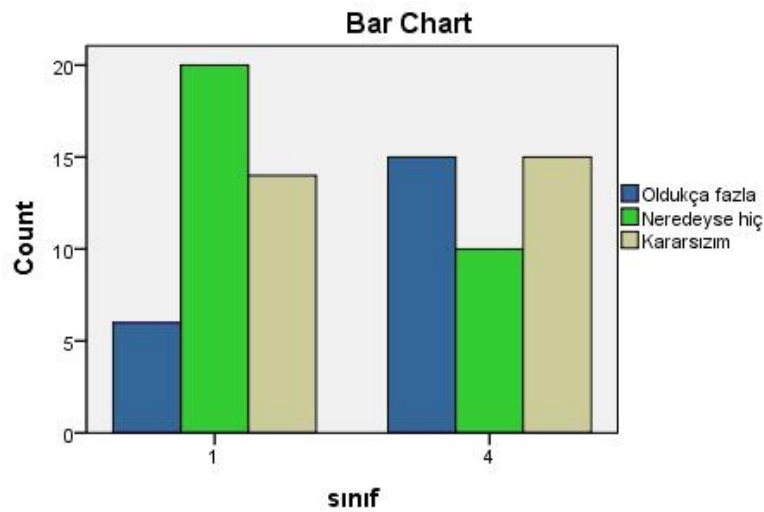
		Köy Enstitüleri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	6	20	14	40
	4	15	10	15	40
Toplam		21	30	29	80

Tablo 4.58. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.225 ^a	2	.027
Olabilirlik Oranı	7.417	2	.025
Doğrusal İlişki	1.285	1	.257
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrencilerin Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdiği yanıtlar sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, 1. sınıf öğrencilerinden 6'sının bilgi sahibi olduğu, 20'sinin ise neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. 4. sınıfta öğrenim alan öğrencilerden ise 15'i bilgi sahibiyken, 10 öğrenci neredeyse hiç yanıtını vermiştir. Bu sonuca göre, eğitiminde mezuniyet aşamasına gelen öğrencilerin Köy Enstitüleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.29. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.30. Otuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.59. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

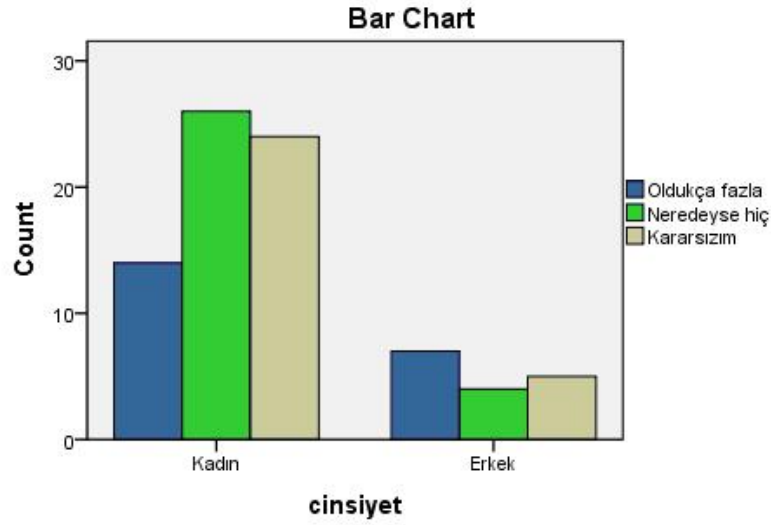
		Köy Enstitüleri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	14	26	24	64
	Erkek	7	4	5	16
Toplam		21	30	29	80

Tablo 4.60. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	3.305 ^a	2	.192
Olabilirlik Oranı	3.108	2	.211
Doğrusal İlişki	1.626	1	.202
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, cinsiyetlerine göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Köy Enstitüleri hakkındaki bilgileri cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.30. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.31. Otuz Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.61. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

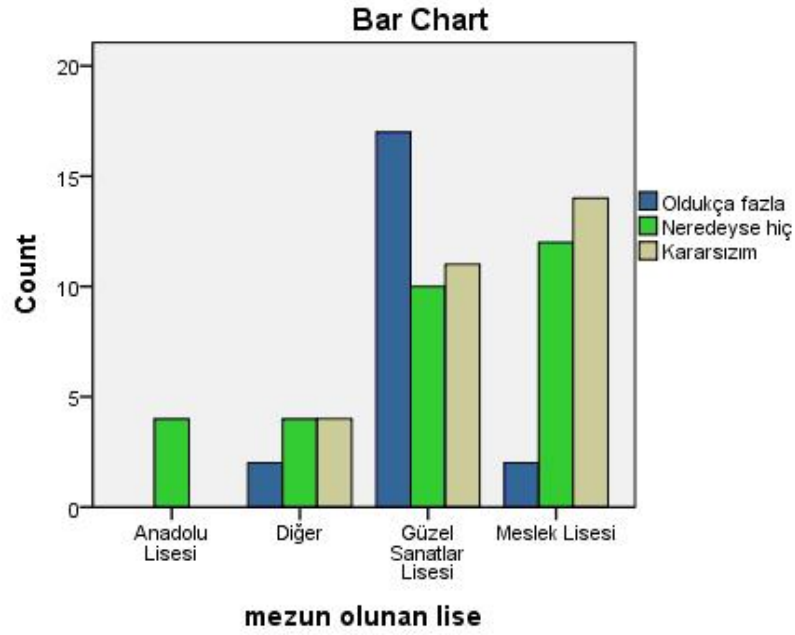
		Köy Enstitüleri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	4	0	4
	Diğer	2	4	4	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	17	10	11	38
	Meslek Lisesi	2	12	14	28
Toplam		21	30	29	80

Tablo 4.62. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	19.214 ^a	6	.004
Olabilirlik Oranı	21.160	6	.002
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Toplamda 4 kişiden oluşan Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerin hepsi, meslek lisesi ve diğer liselerden mezun öğrenciler arasından da 16 öğrenci, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadıkları yanıtını vermiştir. Bu liselerden mezun, toplamda 4 öğrenci bu konu hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir. Güzel Sanatlar Lisesi'nden mezun olan öğrencilerin yanıtları incelendiğinde ise, 17 öğrenci bu konu hakkında bilgi sahibi iken, 10 öğrenci neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiş, 11 öğrenci de kararsız kalmıştır. Bu sonuca göre, Güzel Sanatlar Lisesi mezunu olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre Köy Enstitüleri hakkında daha çok bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.31. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.32. Otuz İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.63. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

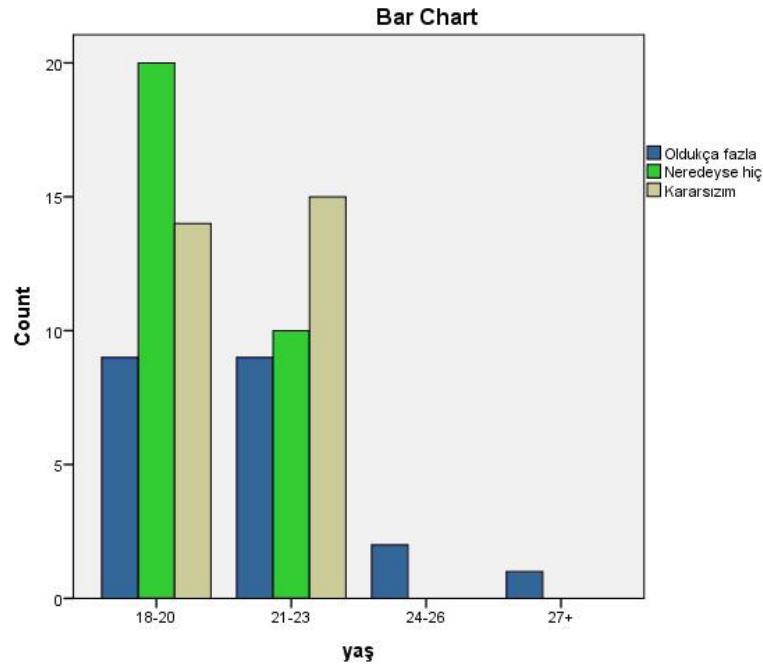
		Köy Enstitüleri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	9	20	14	43
	21-23	9	10	15	34
	24-26	2	0	0	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		21	30	29	80

Tablo 4.64. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	11.159 ^a	6	.084
Olabilirlik Oranı	10.740	6	.097
Doğrusal İlişki	1.393	1	.238
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Köy Enstitüleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verilen yanıtlar, öğrenciler arasındaki yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç elde edilmemiştir.

Grafik 4.32. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Köy Enstitüleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.33. Otuz Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.65. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

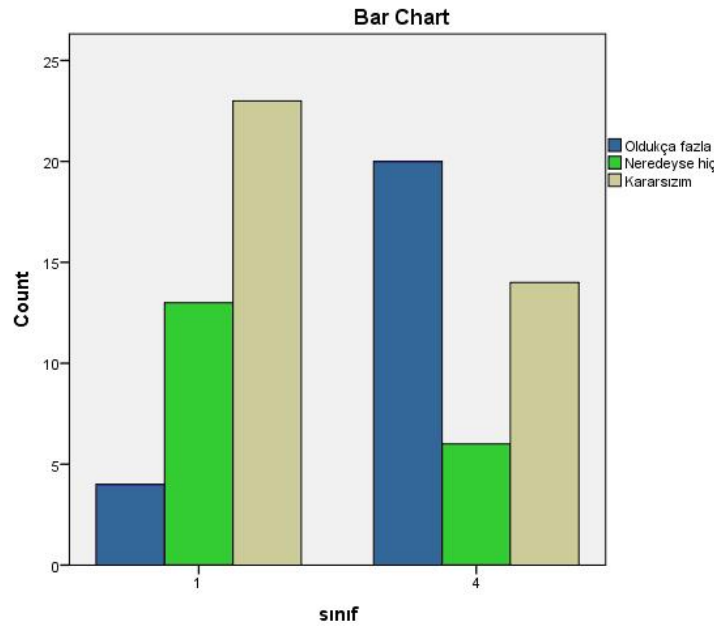
		Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında ne kadar bilgi sahisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	4	13	23	40
	4	20	6	14	40
Toplam		24	19	37	80

Tablo 4.66. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	15.435 ^a	2	.000
Olabilirlik Oranı	16.496	2	.000
Doğrusal İlişki	10.481	1	.001
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 4. sınıf öğrencileri arasında Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında bilgi sahibi olanların sayısı 20'dir. 1. sınıf öğrencilerinde ise bu sayı 4 kişidir. 1. sınıflar arasında 13 öğrenci bu konuda neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtirken, 23 öğrenci de kararsız kalmıştır. 4. sınıflarda ise bu konu hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığını belirten öğrenci sayısı 6 iken, kararsız kalanlar da 14 kişidir. Bu sonuca göre, mezun olmaya yakın olan 4. sınıf öğrencilerinin, 1. sınıf öğrencilerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.33. Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.34. Otuz Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.67. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	18	15	31	64
	Erkek	6	4	6	16
Toplam		24	19	37	80

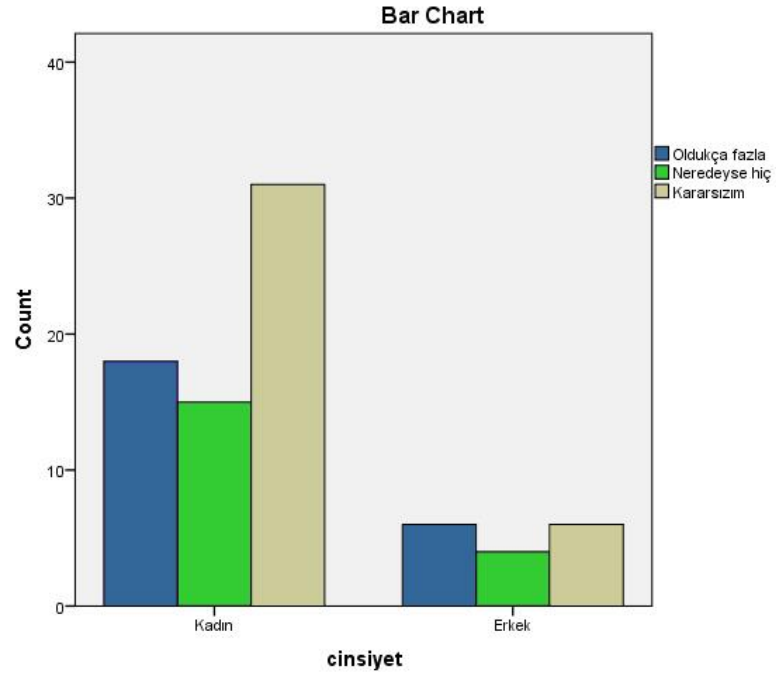
Tablo 4.68. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	.719 ^a	2	.698
Olabilirlik Oranı	.716	2	.699
Doğrusal İlişki	.709	1	.400
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetine göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya, öğrencilerin verdiği yanıtlar cinsiyet farklılıklarına göre karşılaştırılıp incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.34. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.35. Otuz Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.69. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

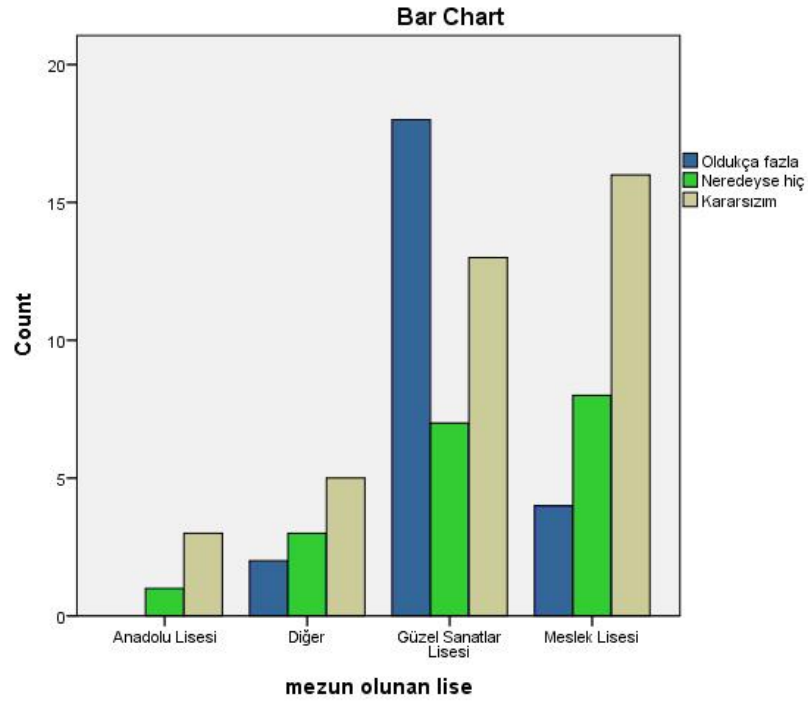
		Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında ne kadar bilgi sahisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	1	3	4
	Diğer	2	3	5	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	18	7	13	38
	Meslek Lisesi	4	8	16	28
Toplam		24	19	37	80

Tablo 4.70. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	11.209 ^a	6	.082
Olabilirlik Oranı	12.398	6	.054
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtlarla, diğer liselerden mezun öğrencilerin yanıtları incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Grafik 4.35. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.36. Otuz Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.71. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

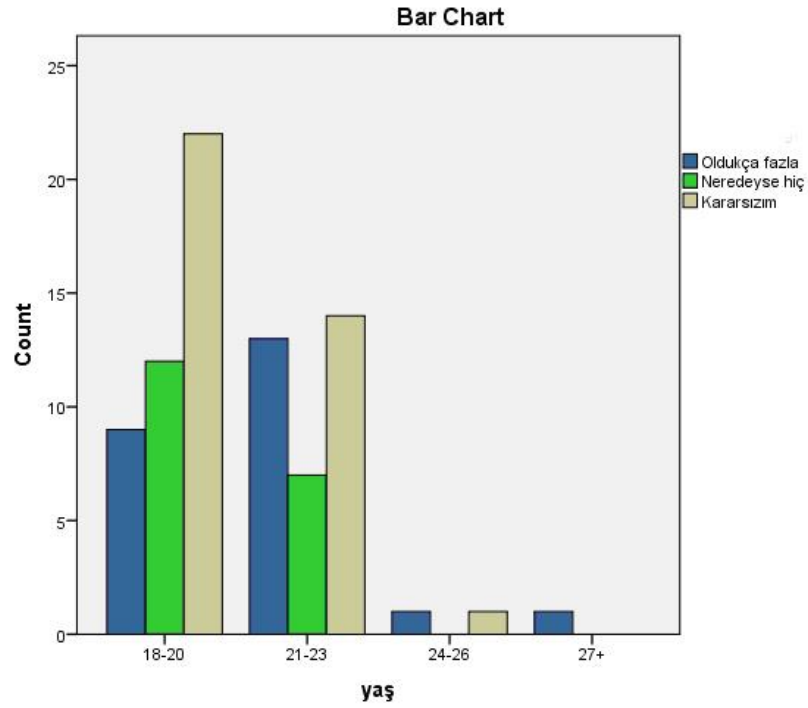
		Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında ne kadar bilgi sahisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	9	12	22	43
	21-23	13	7	14	34
	24-26	1	0	1	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		24	19	37	80

Tablo 4.72. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	5.898 ^a	6	.435
Olabilirlik Oranı	6.471	6	.372
Doğrusal İlişki	3.357	1	.067
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verilen yanıtlar, öğrencilerin yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.36. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.37. Otuz Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.73. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

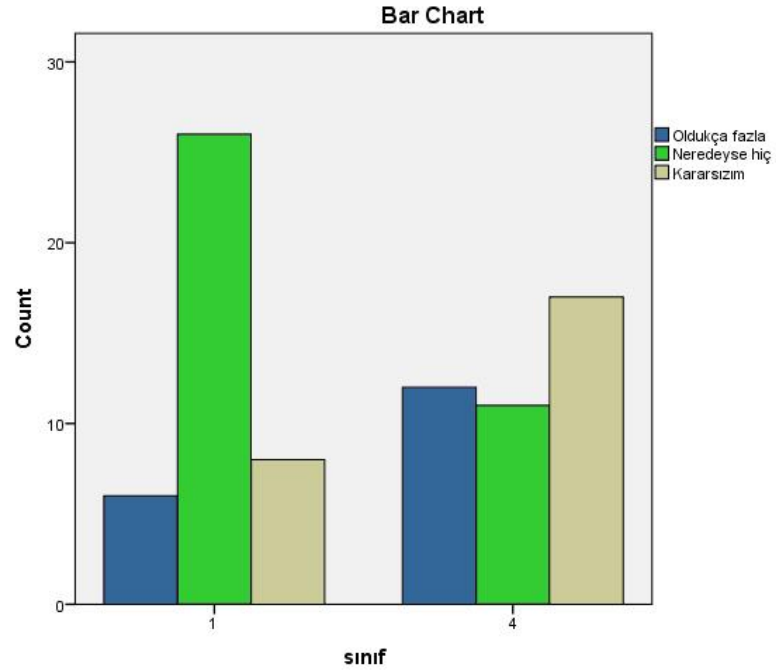
		D Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	6	26	8	40
	4	12	11	17	40
Toplam		18	37	25	80

Tablo 4.74. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	11.321 ^a	2	.003
Olabilirlik Oranı	11.612	2	.003
Doğrusal İlişki	.210	1	.647
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 1. sınıf öğrencilerinin D Grubu hakkındaki soruya verdiği yanıtlar arasında görüldüğü üzere, 26 öğrenci neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Geriye kalan öğrenciler arasında 6'sı bu konu hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken, 8'i kararsız kalmıştır. 4. sınıf öğrencileri arasında ise toplamda 11 kişi bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiş, 12'si oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir. Bu öğrenciler arasında 17'si D Grubu hakkındaki soruda kararsız kalmışlardır. Bu sonuca göre, mezun olmaya yakın olan 4. sınıf öğrencilerinin D Grubu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.37. Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.38. Otuz Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.75. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

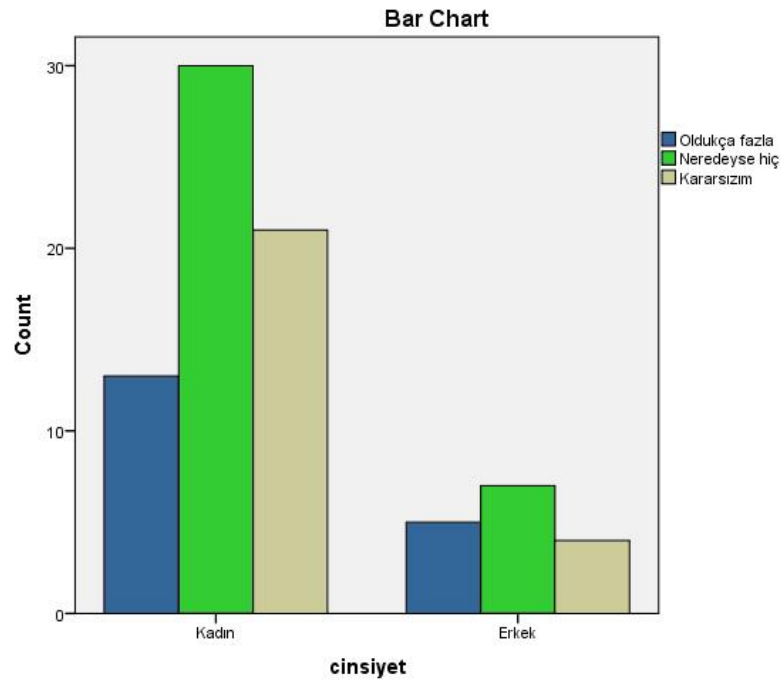
		D Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	13	30	21	64
	Erkek	5	7	4	16
Toplam		18	37	25	80

Tablo 4.76. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	.958 ^a	2	.620
Olabilirlik Oranı	.917	2	.632
Doğrusal İlişki	.839	1	.360
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin D Grubu hakkındaki soruya verdiği yanıtlar, cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.38. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.39. Otuz Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.77. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

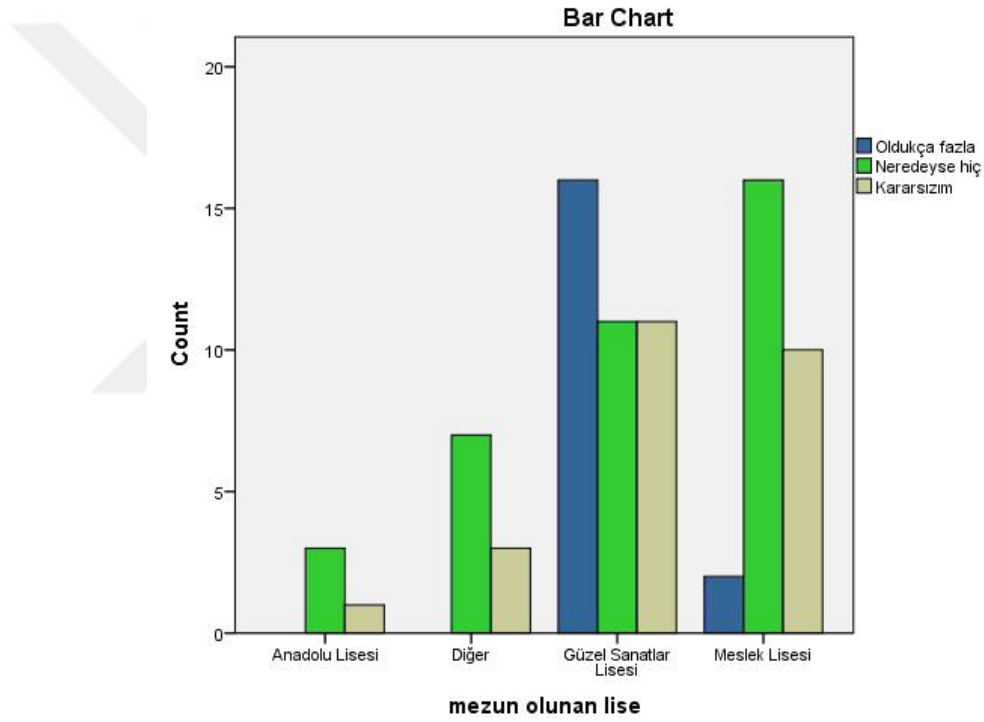
		D Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	3	1	4
	Diğer	0	7	3	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	16	11	11	38
	Meslek Lisesi	2	16	10	28
Toplam		18	37	25	80

Tablo 4.78. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	17.987 ^a	6	.006
Olabilirlik Oranı	20.921	6	.002
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Güzel Sanatlar Lisesi mezunu olan öğrencilerin arasında toplamda 16 kişi D grubu hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir. Anadolu Lisesi ve diğer liselerden mezun öğrencilerden hiçbirinin D Grubu hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Aralarından 4 kişi ise bu soruya kararsız kalmıştır. Meslek Lisesi mezunu öğrencilerinin yanıtları incelendiğinde ise yalnızca 2 öğrencinin bu konu hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduğu görülürken, 16'sının neredeyse hiç, 10 öğrencinin de kararsız kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre, Güzel Sanatlar Lisesi'nden mezun öğrencilerin diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre D Grubu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.39. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.40. Kırkıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.79. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

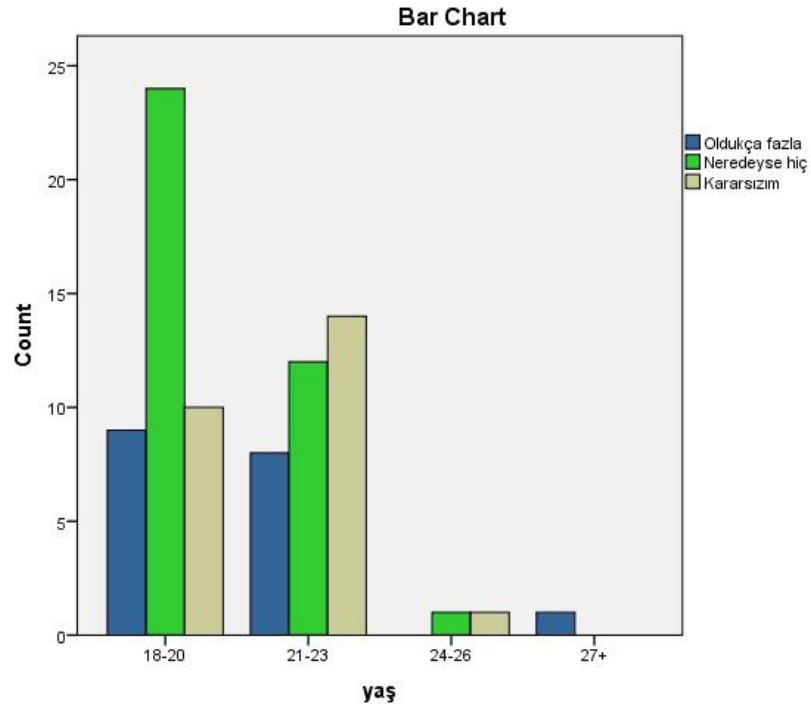
		D Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	9	24	10	43
	21-23	8	12	14	34
	24-26	0	1	1	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		18	37	25	80

Tablo 4.80. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.873 ^a	6	.248
Olabilirlik Oranı	7.842	6	.250
Doğrusal İlişki	.124	1	.725
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre D Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtları yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir.

Grafik 4.40. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, D Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.41. Kırk Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.81. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

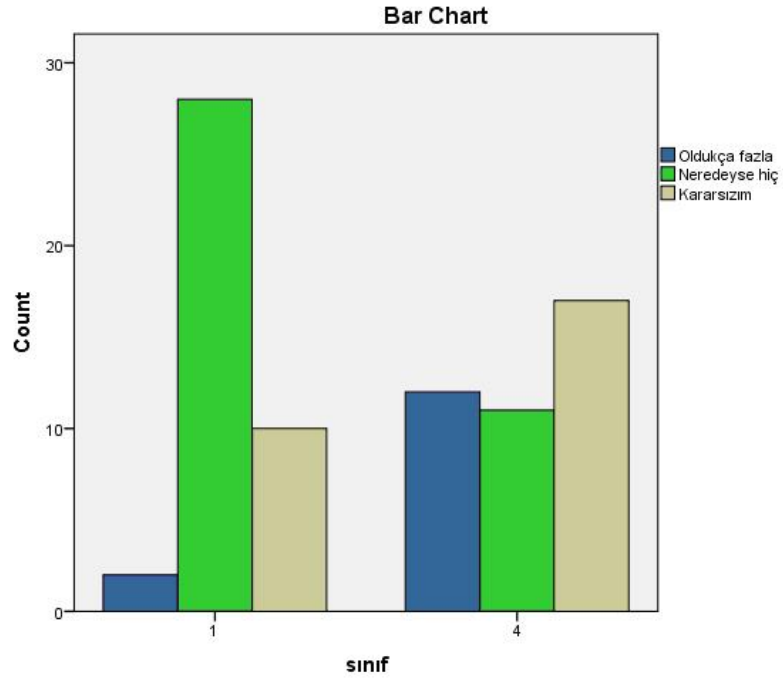
		Mavi Süvari Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	2	28	10	40
	4	12	11	17	40
Toplam		14	39	27	80

Tablo 4.82. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	16.368 ^a	2	.000
Olabilirlik Oranı	17.425	2	.000
Doğrusal İlişki	.229	1	.633
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 4. sınıf öğrencilerinin Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde, toplamda 40 öğrenciden, 12'sinin bu konu hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu düşündükleri, geriye kalan 11'inin neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadıkları, 17'sinin de kararsız kaldığı görülmektedir. 1. sınıf öğrencileri arasında ise, sadece 2 öğrenci Mavi Süvari Grubu hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu düşünürken, 28'i neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiş, 10 öğrenci de kararsız kalmıştır. Bu sonuca göre, mezun olma aşamasına gelen 4. sınıf öğrencilerinin Mavi Süvari Grubu hakkında, 1. sınıf öğrencilerine göre daha fazla bilgi sahibi oldukları yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.41. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.42. Kırk İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.83. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

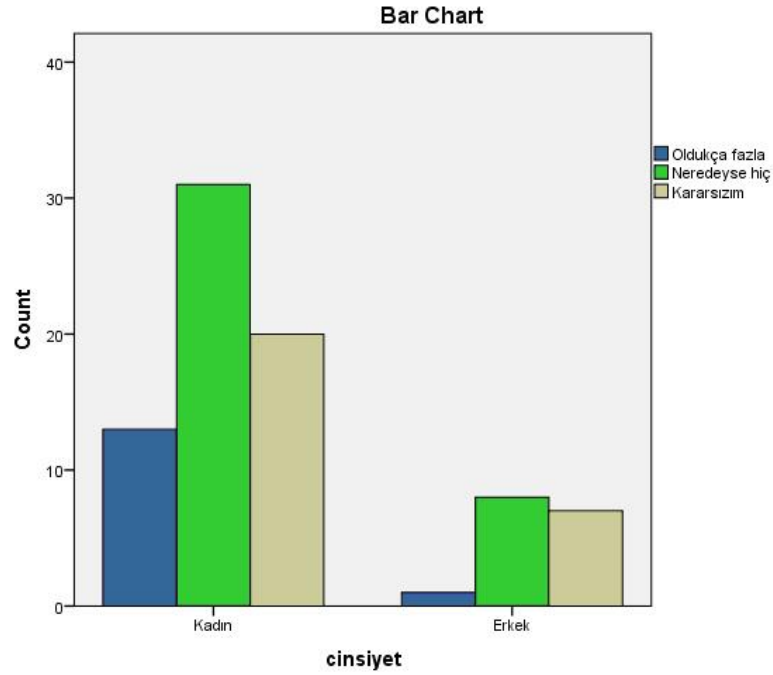
		Mavi Süvari Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	13	31	20	64
	Erkek	1	8	7	16
Toplam		14	39	27	80

Tablo 4.84. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	2.045 ^a	2	.360
Olabilirlik Oranı	2.377	2	.305
Doğrusal İlişki	1.835	1	.176
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetine göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtları cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.42. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.43. Kırk Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.85. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

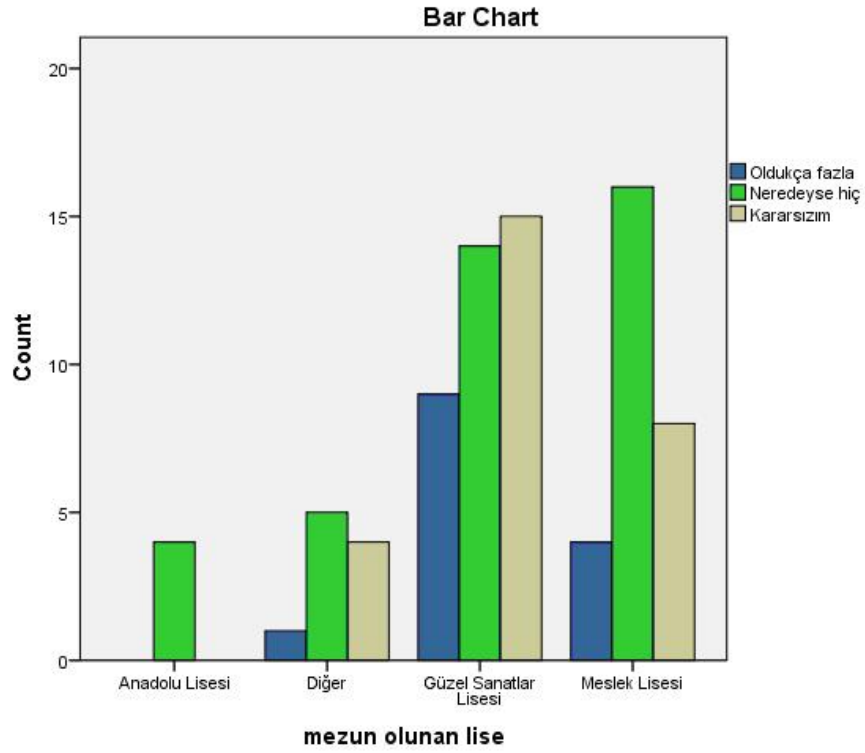
		Mavi Süvari Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	4	0	4
	Diğer	1	5	4	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	9	14	15	38
	Meslek Lisesi	4	16	8	28
Toplam		14	39	27	80

Tablo 4.86. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.742 ^a	6	.258
Olabilirlik Oranı	9.340	6	.155
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtları lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.43. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.44. Kırk Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.87. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Mavi Süvari Grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	4	28	11	43
	21-23	9	11	14	34
	24-26	1	0	1	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		14	39	27	80

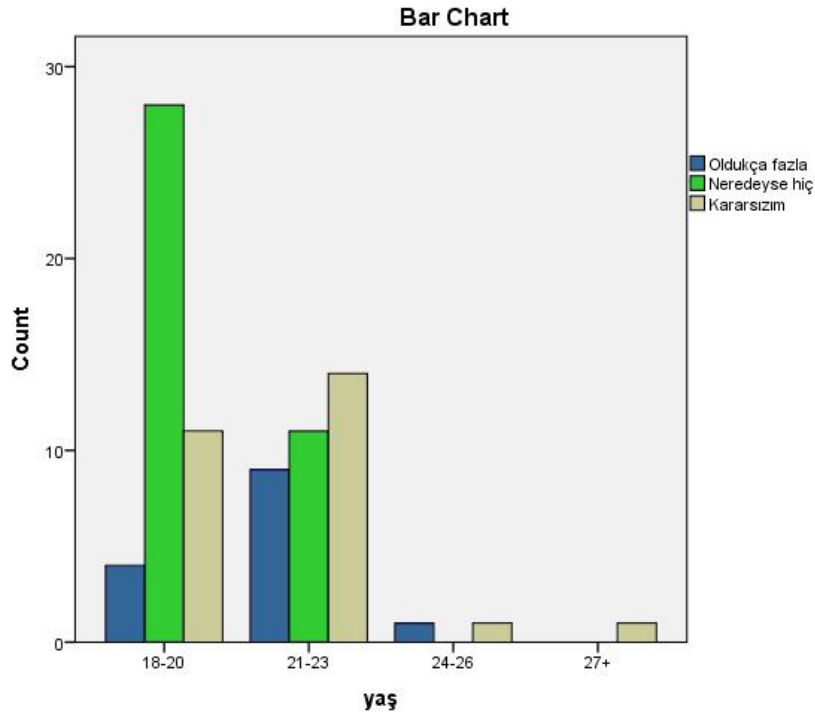
Tablo 4.88. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	13.160 ^a	6	.041
Olabilirlik Oranı	14.114	6	.028
Doğrusal İlişki	.121	1	.728
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Mavi Süvari Grubu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrencilerin Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdiği yanıtlar incelendiğinde, 18-20 yaş aralığındakilerden 28 öğrenci bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir. Aralarından 11'i kararsız kalırken, 4'ü Mavi Süvari Grubu hakkında bilgi sahibi olduklarını söylemektedir. Toplamda 37 kişiden oluşan 21 yaşın üzerindeki öğrencilerden, bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirten 11 öğrenci bulunmaktadır. Kararsız kalanlar sayısı ise 16 olup, Mavi Süvari Grubu hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduklarını düşünenlerin sayısı ise 10 öğrenciden oluşmaktadır. Bu sonuca göre, 21 yaşın altındaki öğrencilerin Mavi Süvari Grubu hakkında yeterli bilgi seviyesine sahip olmadıkları,

eğitim hayatları devam ederken, yaşları ilerledikçe daha fazla bilgi sahibi oldukları yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.44. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Mavi Süvari Grubu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.45. Kırk Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.89. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

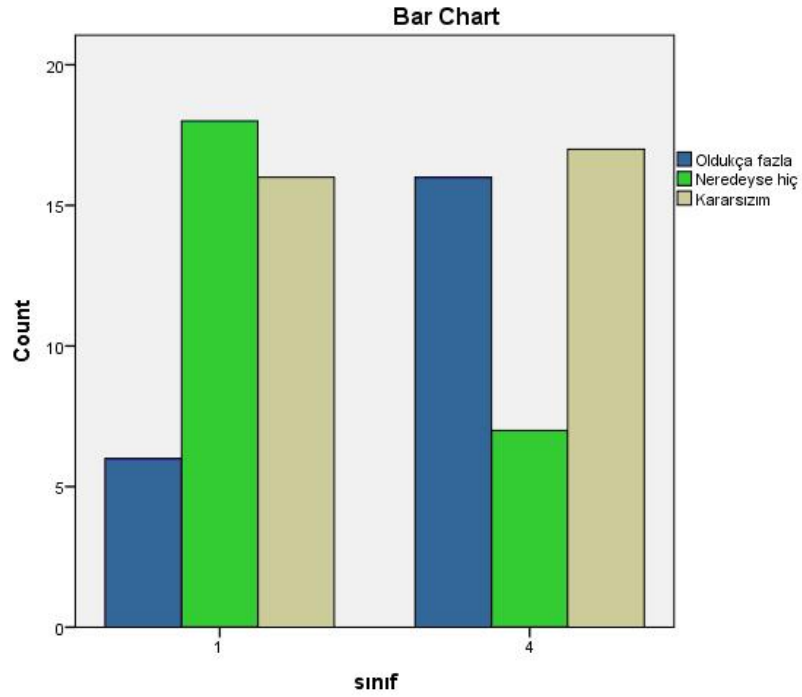
		Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	6	18	16	40
	4	16	7	17	40
Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.90. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarflı)
Pearson Ki-Kare	9.416 ^a	2	.009
Olabilirlik Oranı	9.757	2	.008
Doğrusal İlişki	1.495	1	.221
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 4. sınıfta eğitimine devam eden öğrenciler arasında Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soru için, oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu belirten 16 öğrenci bulunmaktadır. Bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirten öğrenci sayısı 7 olmakla beraber 17 öğrenci de kararsız kalmıştır. 1. sınıflar arasında ise 16 öğrenci bu konuda kararsız kalırken, 18 öğrenci neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiş, içlerinden yalnızca 6 öğrenci Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında bilgi sahibi olduklarını söylemiştir. Bu sonuca göre, mezun olma aşamasına gelen 4. sınıf öğrencilerinin, 1. sınıf öğrencilerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında daha fazla bilgi birikimine sahip oldukları yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.45. Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.46. Kırk Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.91. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

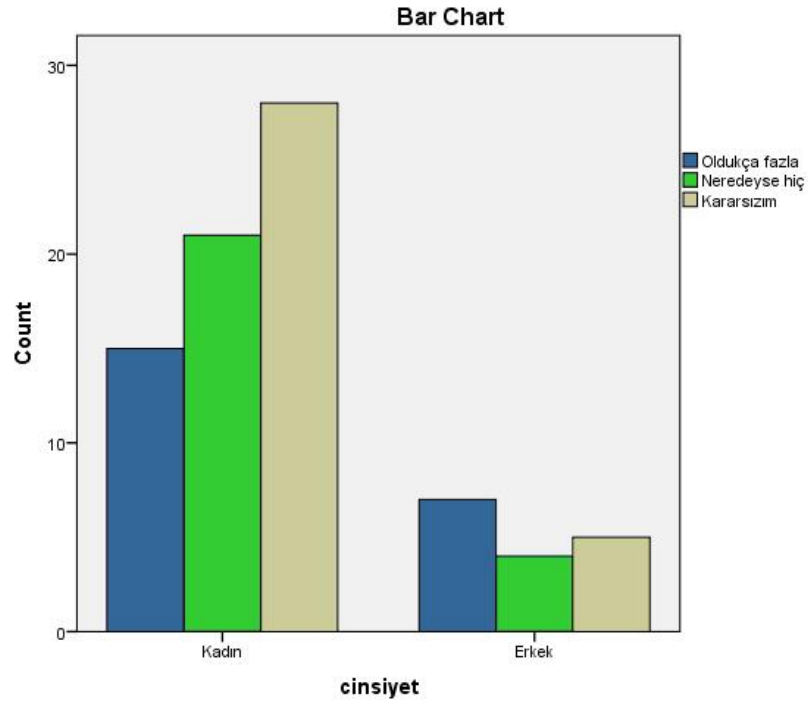
		Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	15	21	28	64
	Erkek	7	4	5	16
Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.92. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare test kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	2.655 ^a	2	.265
Olabilirlik Oranı	2.488	2	.288
Doğrusal İlişki	2.035	1	.154
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtları cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.46. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.47. Kırk Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.93. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	2	2	4
	Diğer	3	5	2	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	17	5	16	38
	Meslek Lisesi	2	13	13	28
Toplam		22	25	33	80

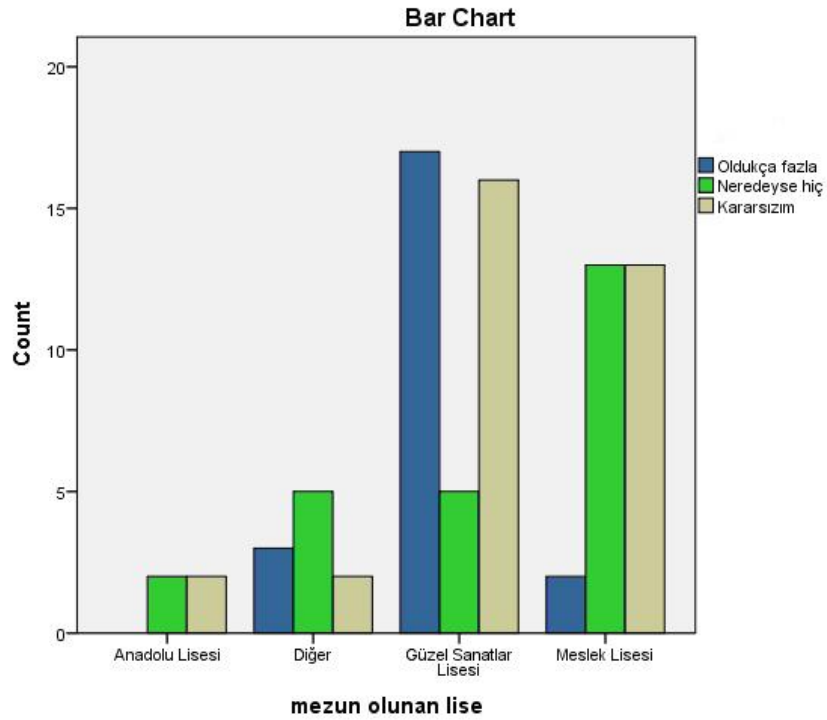
Tablo 4.94. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare test kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	18.425 ^a	6	.005
Olabilirlik Oranı	21.503	6	.001
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrenciler arasında toplamda 38 kişiden oluşan Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerinden 17 kişinin Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında bilgi sahibi oldukları görülürken, aralarından 5'inin neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığı, 16'sının ise kararsız kaldığı görülmektedir. Toplamda 42 kişiden oluşan diğer liselerden mezun öğrencilerin bu konu hakkındaki yanıtları incelendiğinde ise aralarında 5 kişinin bilgi sahibi olduğu, 17 öğrencinin kararsız kaldığı, 20'sinin de bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre, Güzel Sanatlar Lisesi

mezunu öğrencilerinin Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.47. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.48. Kırk Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.95. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

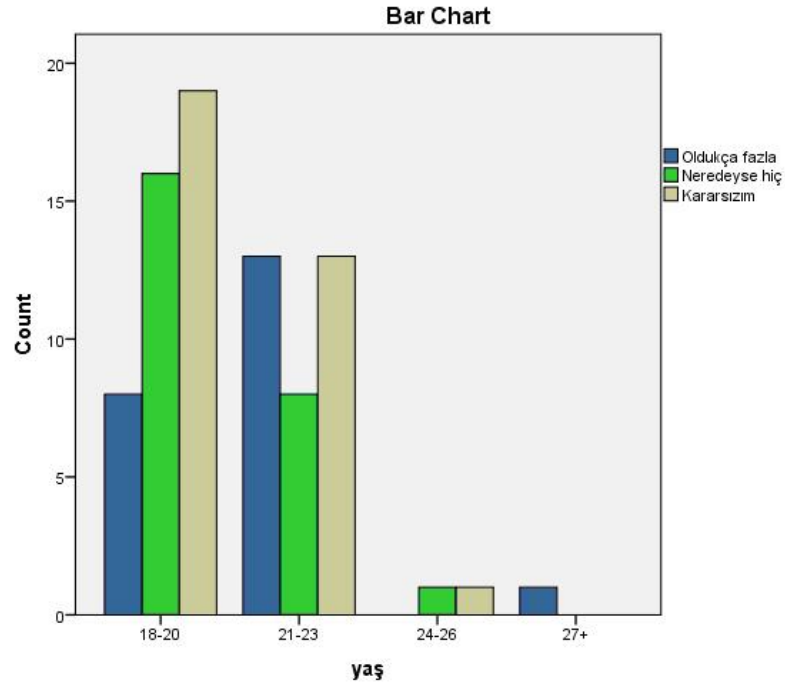
		Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	8	16	19	43
	21-23	13	8	13	34
	24-26	0	1	1	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.96. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.413 ^a	6	.284
Olabilirlik Oranı	7.908	6	.245
Doğrusal İlişki	2.170	1	.141
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtları yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.48. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.49. Kırk Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 4.97. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

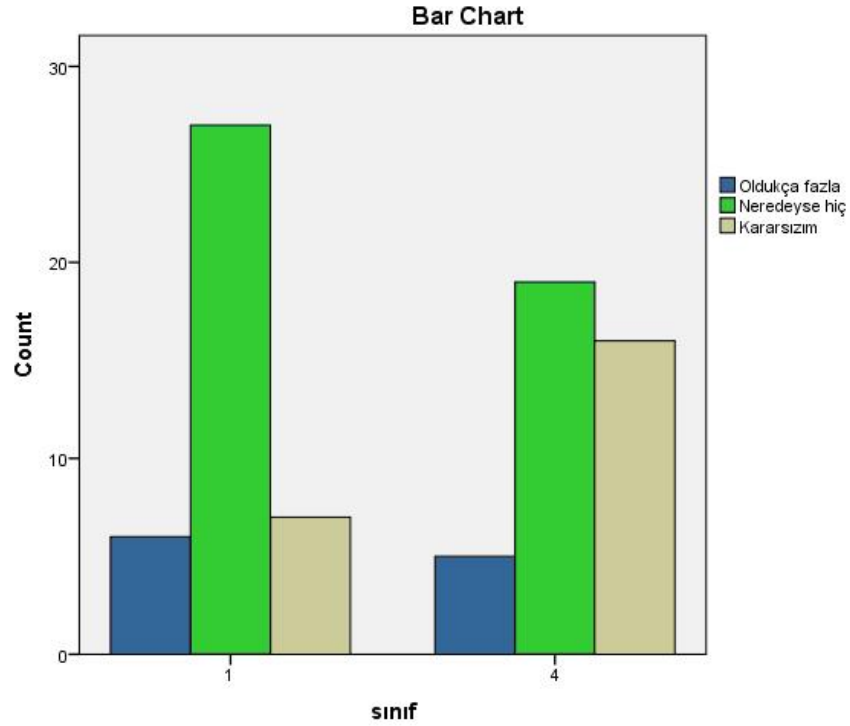
		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	6	27	7	40
	4	5	19	16	40
Toplam		11	46	23	80

Tablo 4.98. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	5.004 ^a	2	.082
Olabilirlik Oranı	5.107	2	.078
Doğrusal İlişki	3.067	1	.080
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtları, sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.49. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.50. Ellinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.99. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	6	41	17	64
	Erkek	5	5	6	16
Toplam		11	46	23	80

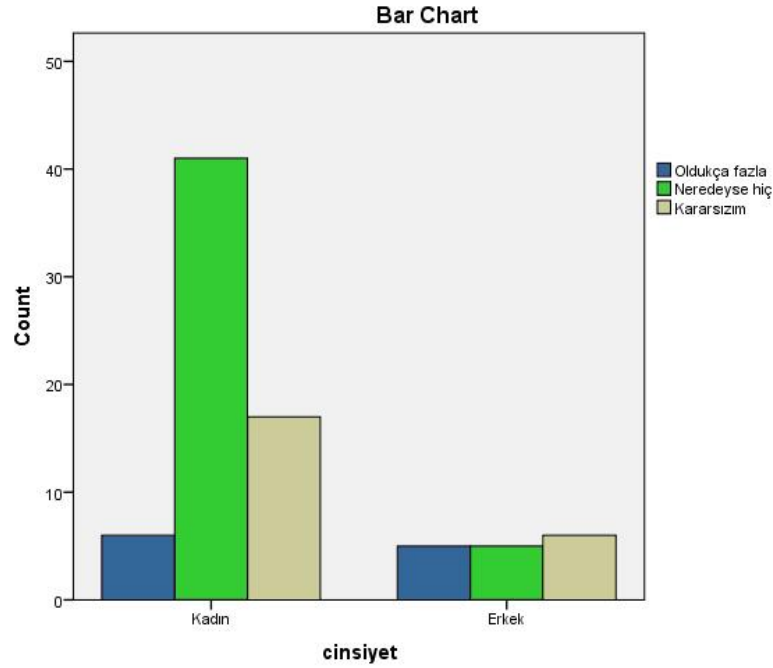
Tablo 4.100. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.384 ^a	2	.025
Olabilirlik Oranı	6.876	2	.032
Doğrusal İlişki	.376	1	.540
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: 1. ve 4. sınıflar arasında toplamda 64 öğrenciden oluşan kadın öğrencilerin, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalananların sayısı 6'dır. Geriye kalan 41 öğrenci bu konu hakkında neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtirken, 17'si ise kararsız kalmıştır. Toplamda 16 kişiden oluşan erkek öğrencilerin bu konu hakkında verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise, aralarında 5 öğrencinin bu konu hakkında ilgili olduğu, geriye kalan 5 öğrencinin neredeyse hiç yanıtını verdikleri, 6'sının da kararsız kaldığı görülmektedir. Bu sonuca göre, öğrencilerin Bedri Rahmi

Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları konusunda erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre daha ilgili olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Grafik 4.50. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu 'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.51. Elli Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.101. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

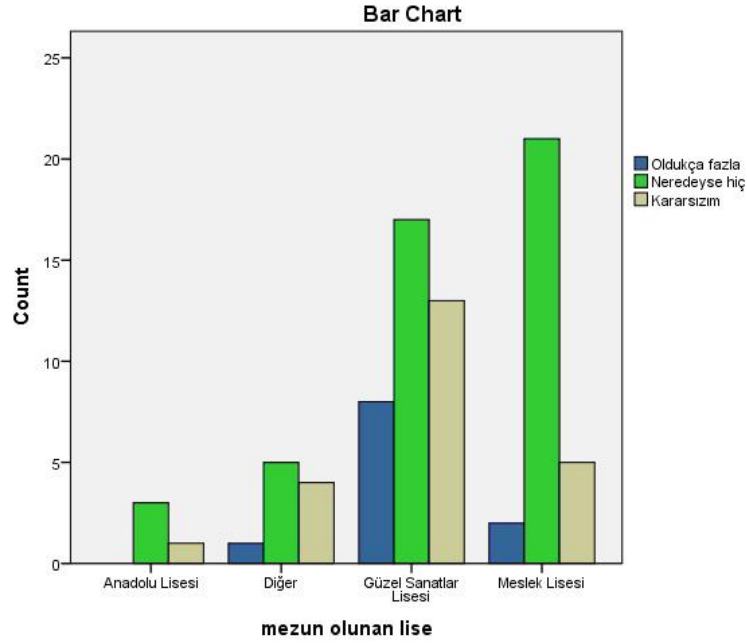
		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi	0	3	1	4
	Diğer	1	5	4	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	8	17	13	38
	Meslek Lisesi	2	21	5	28
Toplam		11	46	23	80

Tablo 4.102. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	7.903 ^a	6	.245
Olabilirlik Oranı	8.503	6	.204
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtları lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.51. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu ‘nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.52. Elli İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.103. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

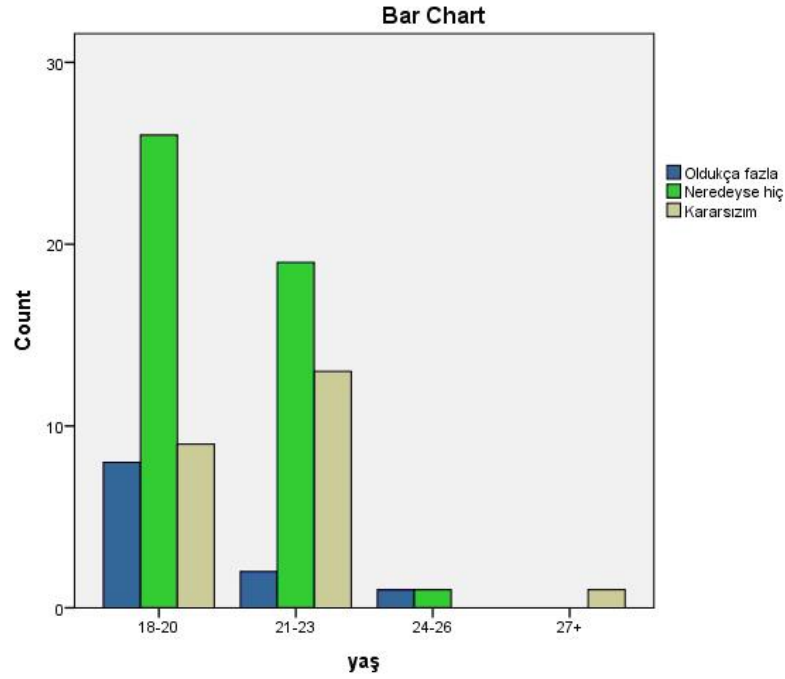
		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	8	26	9	43
	21-23	2	19	13	34
	24-26	1	1	0	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		11	46	23	80

Tablo 4.104. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	9.312 ^a	6	.157
Olabilirlik Oranı	9.467	6	.149
Doğrusal İlişki	2.800	1	.094
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtları yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.52. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu ‘nun ders notları ve makalelerinden yararlanmaları ile ilgili soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.53. Elli Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.105. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

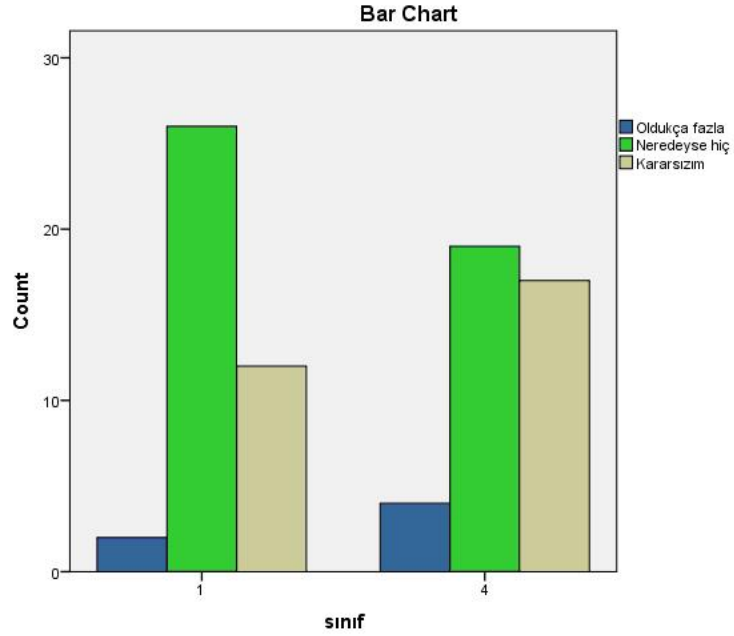
		Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	2	26	12	40
	4	4	19	17	40
Toplam		6	45	29	80

Tablo 4.106. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	2.618 ^a	2	.270
Olabilirlik Oranı	2.639	2	.267
Doğrusal İlişki	.313	1	.576
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.53. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.54. Elli Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.107. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

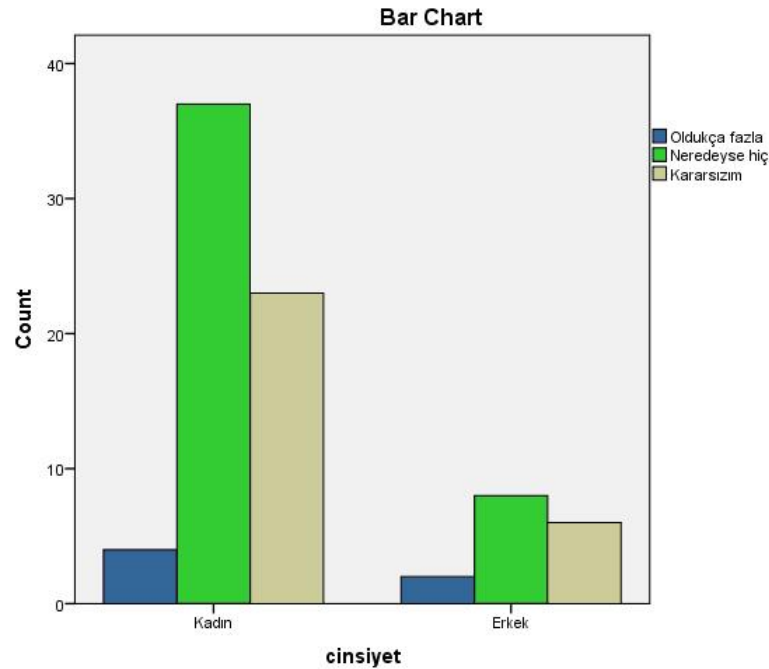
		Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	4	37	23	64
	Erkek	2	8	6	16
Toplam		6	45	29	80

Tablo 4.108. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	.814 ^a	2	.666
Olabilirlik Oranı	.736	2	.692
Doğrusal İlişki	.078	1	.780
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.54. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.55. Elli Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.109. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	3	1	4
	Diğer	0	7	3	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	6	19	13	38
	Meslek Lisesi	0	16	12	28
Toplam		6	45	29	80

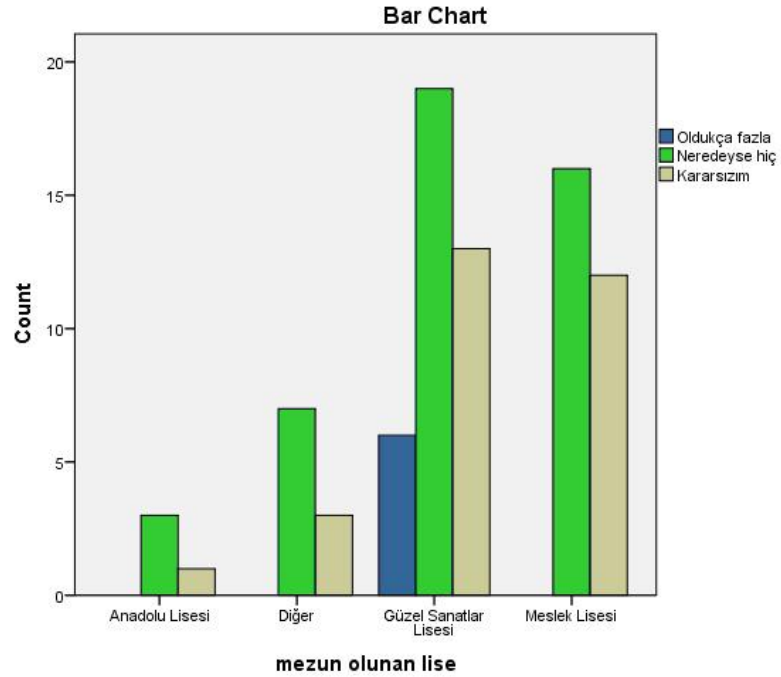
Tablo 4.110. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-kare	8.114 ^a	6	.230
Olabilirlik Oranı	10.383	6	.109
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Grafik 4.55. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.56. Elli Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.111. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

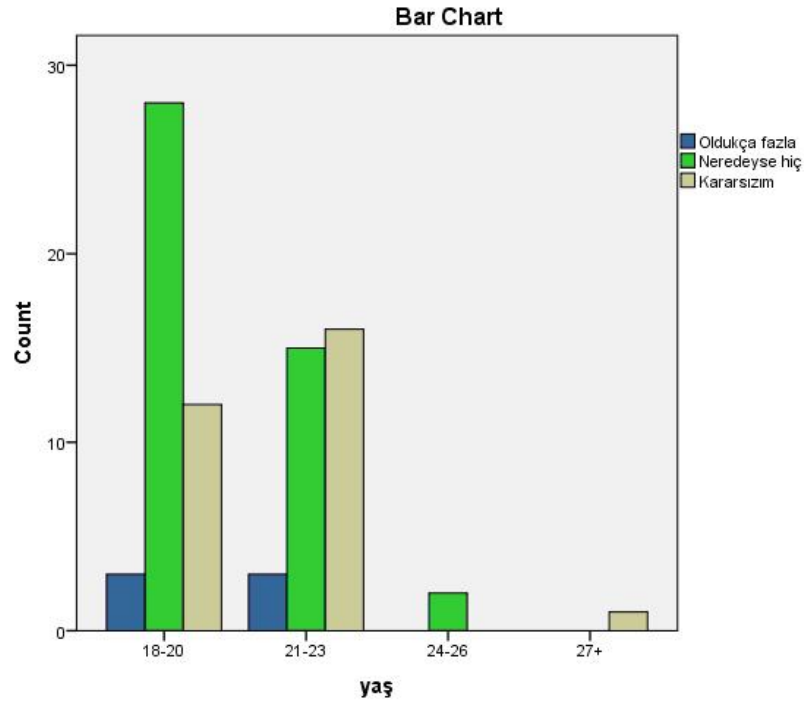
		Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	3	28	12	43
	21-23	3	15	16	34
	24-26	0	2	0	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		6	45	29	80

Tablo 4.112. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	6.821 ^a	6	.338
Olabilirlik Oranı	7.854	6	.249
Doğrusal İlişki	1.647	1	.199
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee hakkındaki bilgi düzeyi arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.56. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.57. Elli Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.113. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

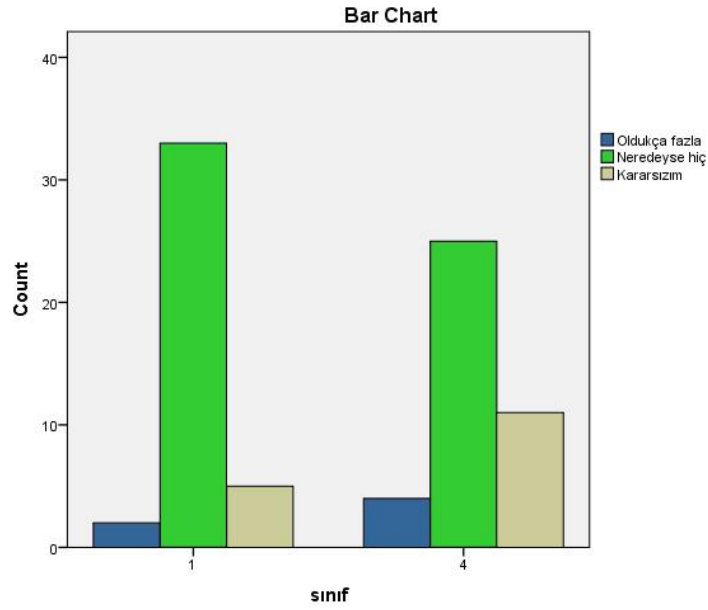
		Daha önce Paul Klee nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	2	33	5	40
	4	4	25	11	40
Toplam		6	58	16	80

Tablo 4.114. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	4.020 ^a	2	.134
Olabilirlik Oranı	4.093	2	.129
Doğrusal İlişki	.761	1	.383
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.57. Öğrencilerin eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.58. Elli Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.115. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

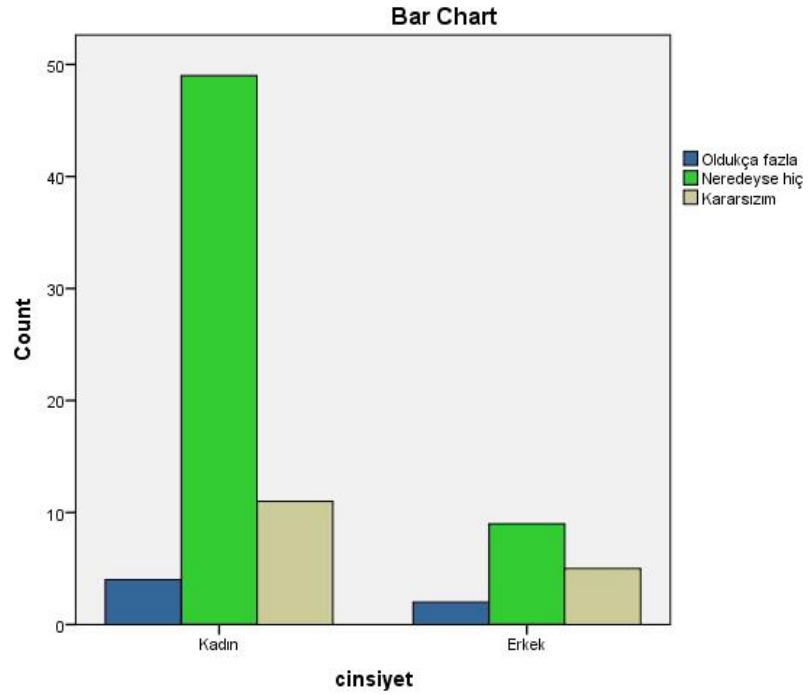
		Daha önce Paul Klee nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	4	49	11	64
	Erkek	2	9	5	16
Toplam		6	58	16	80

Tablo 4.116. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.661 ^a	2	.264
Olabilirlik Oranı	2.488	2	.288
Doğrusal İlişki	.297	1	.585
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.58. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.59. Elli Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.117. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Daha önce Paul Klee nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	4	0	4
	Diğer	0	9	1	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	6	22	10	38
	Meslek Lisesi	0	23	5	28
Toplam		6	58	16	80

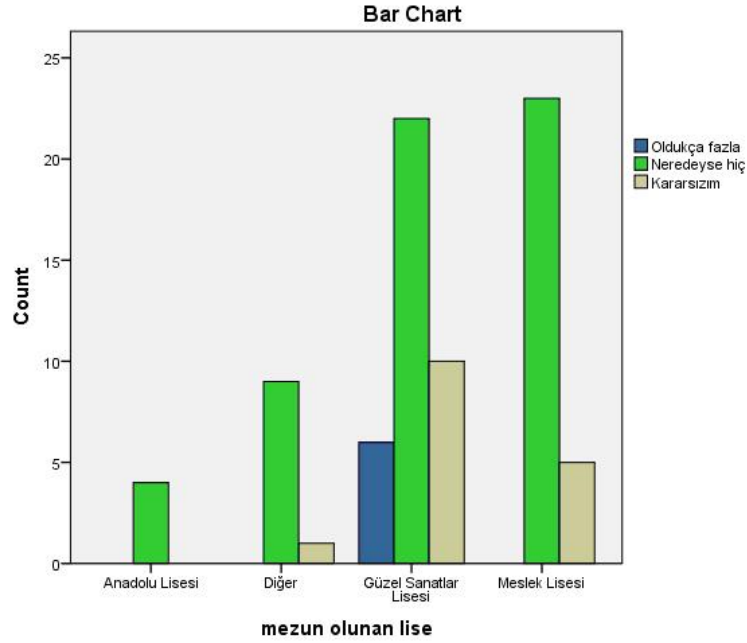
Tablo 4.118. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	11.071 ^a	6	.086
Olabilirlik Oranı	14.213	6	.027
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.59. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.60. Altmışıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.119. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

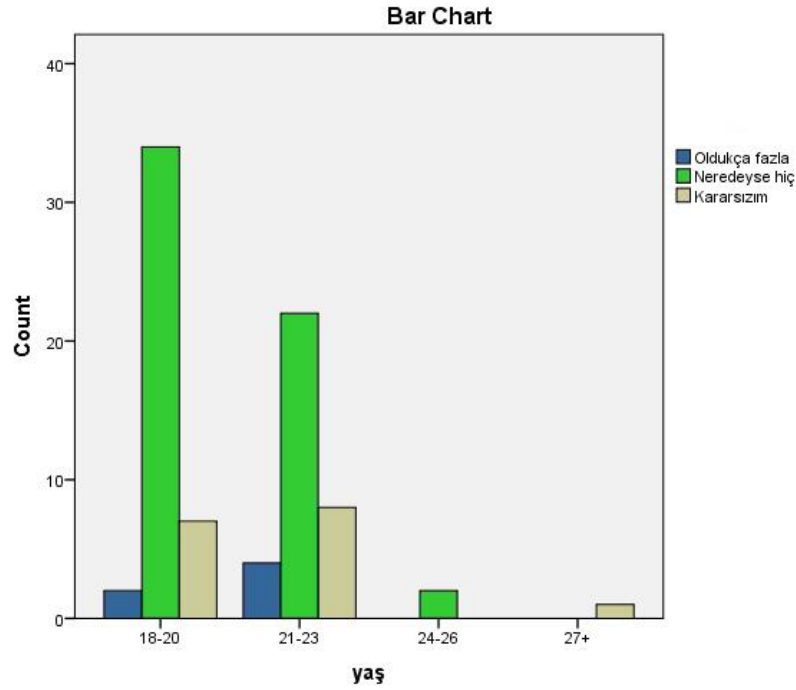
		Daha önce Paul Klee nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	2	34	7	43
	21-23	4	22	8	34
	24-26	0	2	0	2
	27+	0	0	1	1
Toplam		6	58	16	80

Tablo 4.120. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Pearson Ki-Kare	7.099 ^a	6	.312
Olabilirlik Oranı	6.808	6	.339
Doğrusal İlişki	.446	1	.504
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.60. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee'nin ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.61. Altmış Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.121. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

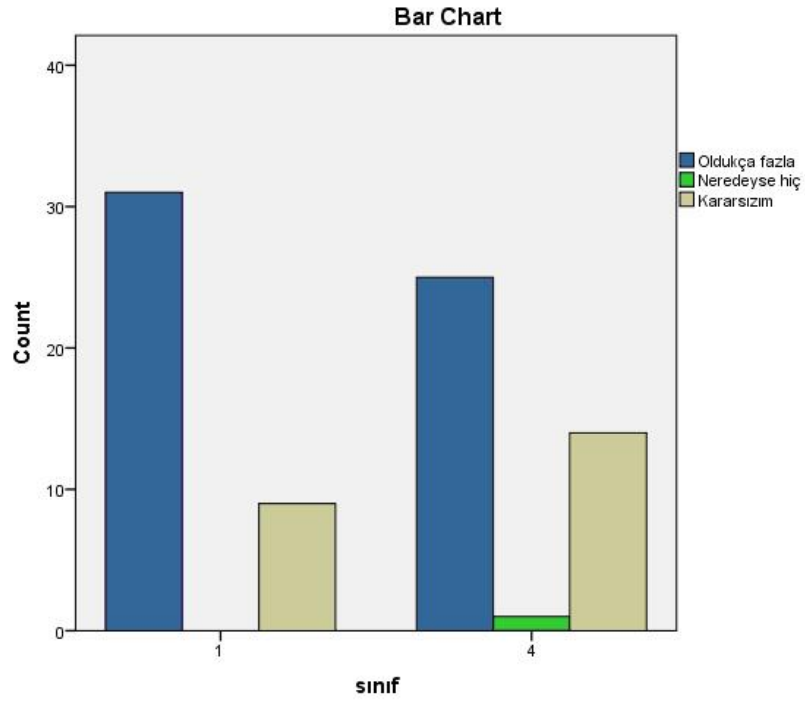
		Gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
sınıf	1	31	0	9	40
	4	25	1	14	40
Toplam		56	1	23	80

Tablo 4.122. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	2.730 ^a	2	.255
Olabilirlik Oranı	3.126	2	.209
Doğrusal İlişki	1.827	1	.176
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.61. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.62. Altmış İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.123. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

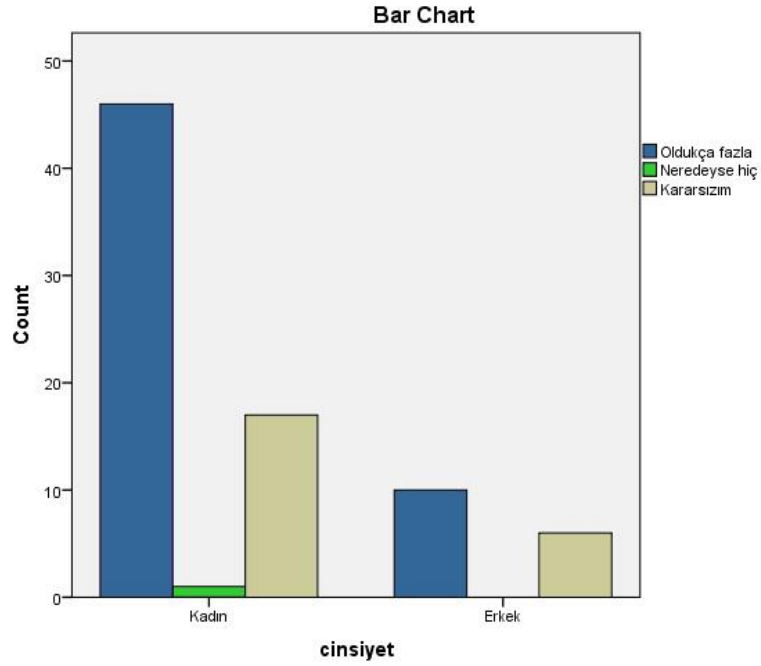
		Gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
cinsiyet	Kadın	46	1	17	64
	Erkek	10	0	6	16
Toplam		56	1	23	80

Tablo 4.124. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	.943 ^a	2	.624
Olabilirlik Oranı	1.109	2	.574
Doğrusal İlişki	.638	1	.424
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetine göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, cinsiyet farklılıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.62. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.63. Altmış Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.125. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	3	0	1	4
	Diğer	3	0	7	10
	Güzel Sanatlar Lisesi	28	1	9	38
	Meslek Lisesi	22	0	6	28
Toplam		56	1	23	80

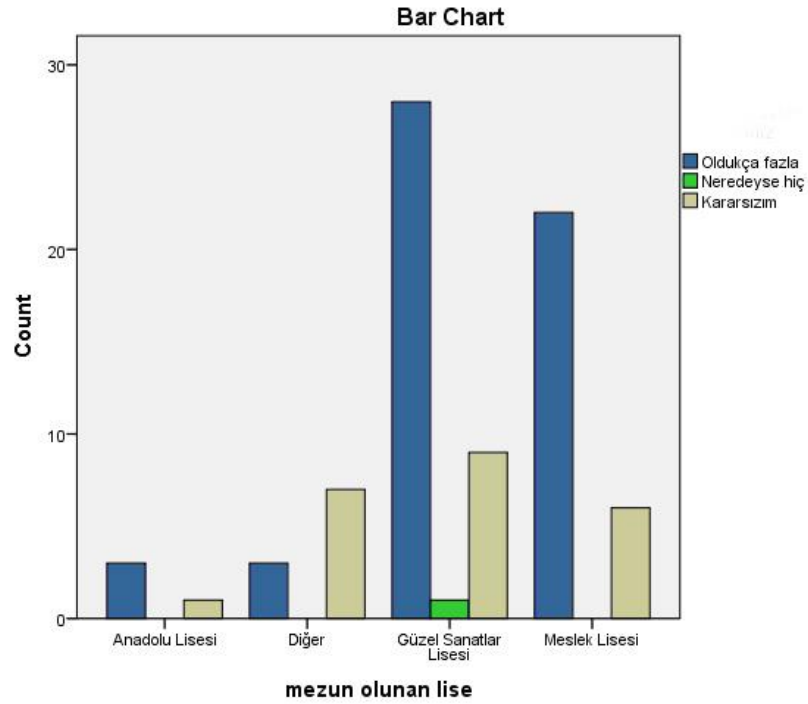
Tablo 4.126. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Pearson Ki-Kare	10.572 ^a	6	.103
Olabilirlik Oranı	9.937	6	.127
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.63. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.64. Altmış Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.127. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

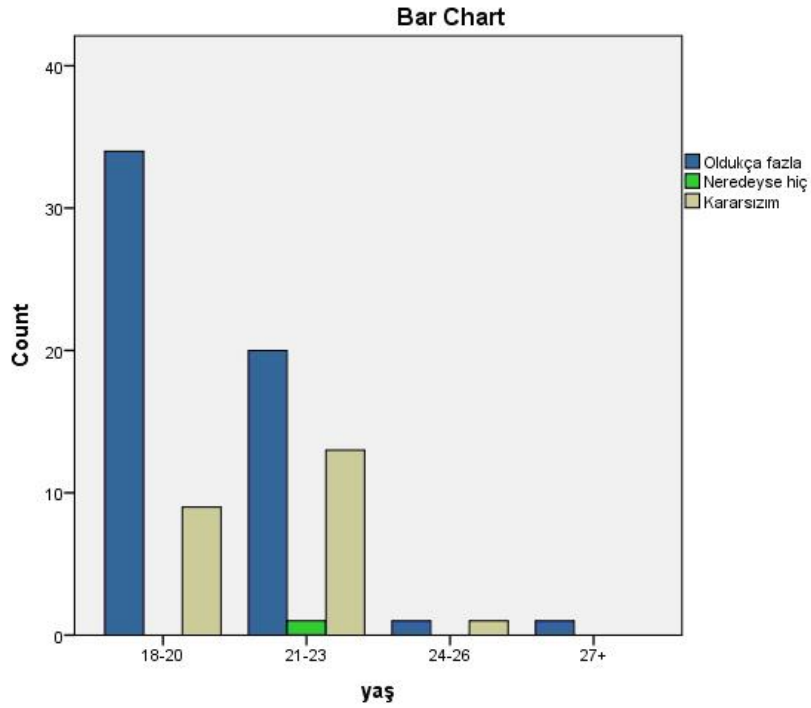
		Gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz?			Toplam
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
yaş	18-20	34	0	9	43
	21-23	20	1	13	34
	24-26	1	0	1	2
	27+	1	0	0	1
Toplam		56	1	23	80

Tablo 4.128. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapmak ister misiniz sorusuna verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2- Taraflı)
Pearson Ki-Kare	5.288 ^a	6	.507
Olabilirlik Oranı	5.884	6	.436
Doğrusal İlişki	1.925	1	.165
N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre geleceğe yönelik sanat eğitimi alanında araştırma yapma istekleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları, yaş aralıklarına göre incelendiğinde, aralarında anlamlı bir ilişki oluşturacak bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Grafik 4.64. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, geleceğe yönelik sanat eğitimi konusunda araştırma yapma istekleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtların grafik şeklindeki gösterimi.

4.65. Altmış Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.129. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla sınıf	1	1	1	0	2	
	4	3	0	1	4	
	Toplam		4	1	1	6
Neredeyse hiç sınıf	1	2	14	10	26	
	4	7	6	6	19	
	Toplam		9	20	16	45
Kararsızım sınıf	1	3	3	6	12	
	4	6	1	10	17	
	Toplam		9	4	16	29
Toplam sınıf	1	6	18	16	40	
	4	16	7	17	40	
	Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.130. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?		Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
		Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	2.625 ^b
	Olabilirlik Oranı	3.139	2	.208
	Doğrusal İlişki	.000	1	1.000
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	6.035 ^c	2	.049
	Olabilirlik Oranı	6.151	2	.046
	Doğrusal İlişki	2.623	1	.105
	N tane geçerli veri	45		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	2.203 ^d	2	.332
	Olabilirlik Oranı	2.210	2	.331
	Doğrusal İlişki	.002	1	.966
	N tane geçerli veri	29		
Toplam	Pearson Ki-Kare	9.416 ^a	2	.009
	Olabilirlik Oranı	9.757	2	.008
	Doğrusal İlişki	1.495	1	.221
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki soruya verdikleri yanıtlar, eğitim aldıkları sınıf düzeylerine göre incelenip karşılaştırıldığında, toplamda 40 kişiden oluşan 4. sınıf öğrencileri arasından 16'sı bu iki isim hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Toplam sayısı yine 40 kişiden oluşan 1. sınıf öğrencileri arasından bu iki isim hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten öğrenciler ise 6 kişidir. Öğrencilerden mezun olmaya yakın 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre,

Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu bu sonuca göre yapılabilmektedir.

4.66. Altmış Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.131. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	cinsiyet	Kadın	2	1	1	4
		Erkek	2	0	0	2
	Toplam		4	1	1	6
Neredeyse hiç	cinsiyet	Kadın	7	16	14	37
		Erkek	2	4	2	8
	Toplam		9	20	16	45
Kararsızım	cinsiyet	Kadın	6	4	13	23
		Erkek	3	0	3	6
	Toplam		9	4	16	29
Toplam	cinsiyet	Kadın	15	21	28	64
		Erkek	7	4	5	16
	Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.132. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?		Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	1.500 ^b	2	.472
	Olabilirlik Oranı	2.093	2	.351
	Doğrusal İlişki	1.071	1	.301
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	.494 ^c	2	.781
	Olabilirlik Oranı	.513	2	.774
	Doğrusal İlişki	.433	1	.510
	N tane geçerli veri	45		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	1.957 ^d	2	.376
	Olabilirlik Oranı	2.670	2	.263
	Doğrusal İlişki	.529	1	.467
	N tane geçerli veri	29		
Toplam	Pearson Ki-Kare	2.655 ^a	2	.265
	Olabilirlik Oranı	2.488	2	.288
	Doğrusal İlişki	2.035	1	.154
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri cinsiyet farklılıklarına göre birbirleriyle karşılaştırıldıklarında, aralarında anlamlı bir ilişki ortaya koyan bir sonuç gözlemlenmemiştir.

4.67. Altmış Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.133. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	mezun olunan lise	Güzel Sanatlar Lisesi	4	1	1	6
	Toplam		4	1	1	6
Neredeyse hiç	mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	2	1	3
		Diğer	1	5	1	7
		Güzel Sanatlar Lisesi	8	4	7	19
		Meslek Lisesi	0	9	7	16
		Toplam		9	20	16
Kararsızım	mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	0	1	1
		Diğer	2	0	1	3
		Güzel Sanatlar Lisesi	5	0	8	13
		Meslek Lisesi	2	4	6	12
		Toplam		9	4	16
Toplam	mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	2	2	4
		Diğer	3	5	2	10
		Güzel Sanatlar Lisesi	17	5	16	38
		Meslek Lisesi	2	13	13	28
		Toplam		22	25	33

Tablo 4.134. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Asimtotik Anlamlılık (2-terafli)
	Değer	df	
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	. ^b	
	N tane geçerli veri	6	
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	14.083 ^c	6
	Olabilirlik Oranı	17.315	6
	N tane geçerli veri	45	
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	9.011 ^d	6
	Olabilirlik Oranı	10.524	6
	N tane geçerli veri	29	
Toplam	Pearson Ki-Kare	18.425 ^a	6
	Olabilirlik Oranı	21.503	6
	N tane geçerli veri	80	

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi seviyeleri, lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre incelenip karşılaştırıldığında, toplamda 38 öğrenciden oluşan Güzel Sanatlar Lisesi mezunlarının 17'si bu iki isim hakkında oldukça fazla bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Geriye kalanlar arasında 5 öğrenci hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtirken, 16'sı da kararsız kalmıştır. Toplamda 4 kişiden oluşan Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerinin hiç biri bu iki isim hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Toplamda 38 kişiden oluşan Meslek Lisesi ve diğer liselerden mezun öğrencilerin yanıtları incelendiğinde ise, bu iki isim hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten öğrenciler 5 kişiden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre Güzel Sanatlar Lisesi mezunu öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre, Paul Klee ve

Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

4.68. Altmış Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.135. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	yaş	18-20	2	1	0	3
		21-23	2	0	1	3
	Toplam		4	1	1	6
Neredeyse hiç	yaş	18-20	3	13	12	28
		21-23	6	6	3	15
		24-26	0	1	1	2
	Toplam		9	20	16	45
Kararsızım	yaş	18-20	3	2	7	12
		21-23	5	2	9	16
		27+	1	0	0	1
	Toplam		9	4	16	29
Toplam	yaş	18-20	8	16	19	43
		21-23	13	8	13	34
		24-26	0	1	1	2
		27+	1	0	0	1
	Toplam		22	25	33	80

Tablo 4.136. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?		Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
		Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	
	Olabilirlik Oranı	2.773	2	.250
	Doğrusal İlişki	.238	1	.626
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	6.271 ^c	4	.180
	Olabilirlik Oranı	6.392	4	.172
	Doğrusal İlişki	1.922	1	.166
	N tane geçerli veri	45		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	2.480 ^d	4	.648
	Olabilirlik Oranı	2.603	4	.626
	Doğrusal İlişki	1.231	1	.267
	N tane geçerli veri	29		
Toplam	Pearson Ki-Kare	7.413 ^a	6	.284
	Olabilirlik Oranı	7.908	6	.245
	Doğrusal İlişki	2.170	1	.141
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri yaş aralıklarına göre birbirleriyle karşılaştırıldıklarında, aralarında anlamlı bir ilişki ortaya koyan bir sonuç gözlemlenmemiştir.

4.69. Altmış Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.137. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

		Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?			Toplam
				Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	sınıf	1	1	1	0	2	
		4	1	2	1	4	
	Toplam		2	3	1	6	
Neredeyse hiç	sınıf	1	4	26	3	33	
		4	2	15	8	25	
	Toplam		6	41	11	58	
Kararsızım	sınıf	1	1	0	4	5	
		4	2	2	7	11	
	Toplam		3	2	11	16	
Toplam	sınıf	1	6	27	7	40	
		4	5	19	16	40	
	Toplam		11	46	23	80	

Tablo 4.138. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?		Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-tarafli)
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	.750 ^b	2	.687
	Olabilirlik Oranı	1.046	2	.593
	Doğrusal İlişki	.588	1	.443
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	4.880 ^c	2	.087
	Olabilirlik Oranı	4.919	2	.085
	Doğrusal İlişki	3.575	1	.059
	N tane geçerli veri	58		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	1.049 ^d	2	.592
	Olabilirlik Oranı	1.635	2	.442
	Doğrusal İlişki	.109	1	.741
	N tane geçerli veri	16		
Toplam	Pearson Ki-Kare	5.004 ^a	2	.082
	Olabilirlik Oranı	5.107	2	.078
	Doğrusal İlişki	3.067	1	.080
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makaleleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları eğitim gördükleri sınıf düzeylerine göre birbirleriyle karşılaştırıldıklarında, aralarında anlamlı bir ilişki ortaya koyan bir sonuç gözlemlenmemiştir.

4.70. Yetmişinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.139. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Daha önce Paul Klee'nin ders notu, makalelerinden yararlandınız mı?		Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu ders notları, makalelerinden daha önce yararlandınız mı?			Toplam	
		Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım		
Oldukça fazla	cinsiyet	Kadın	1	2	1	4
		Erkek	1	1	0	2
	Toplam		2	3	1	6
Neredeyse hiç	cinsiyet	Kadın	4	37	8	49
		Erkek	2	4	3	9
	Toplam		6	41	11	58
Kararsızım	cinsiyet	Kadın	1	2	8	11
		Erkek	2	0	3	5
	Toplam		3	2	11	16
Toplam	cinsiyet	Kadın	6	41	17	64
		Erkek	5	5	6	16
	Toplam		11	46	23	80

Tablo 4.140. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)	
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	.750 ^b	2	.687
	Olabilirlik Oranı	1.046	2	.593
	Doğrusal İlişki	.588	1	.443
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	3.650 ^c	2	.161
	Olabilirlik Oranı	3.319	2	.190
	Doğrusal İlişki	.023	1	.880
	N tane geçerli veri	58		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	2.742 ^d	2	.254
	Olabilirlik Oranı	3.165	2	.205
	Doğrusal İlişki	.982	1	.322
	N tane geçerli veri	16		
Toplam	Pearson Ki-Kare	7.384 ^a	2	.025
	Olabilirlik Oranı	6.876	2	.032
	Doğrusal İlişki	.376	1	.540
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yorum: Öğrencilerin cinsiyet farklılıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları hakkında yanıtları incelendiğinde, toplamda 64 kadın öğrenciden 41'i bu konularda neredeyse hiç bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Bu öğrenciler arasından 6'sı bu konular hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtirken 17'si kararsız kalmıştır. Toplamda 16 kişiden oluşan erkek öğrenciler incelendiğinde ise, aralarında 5 kişinin bu konular hakkında bilgi sahibi olduğu görülürken, 6'sının kararsız kaldığı, geriye kalan 5 kişinin de bu konularda

neredeşye hiç bir bilgisi olmadığı grlmştdır. Kadın ğrencilerin kendi içindeki sayısal oranıyla, erkeklerin oranı karşılaştırıldığında, erkek ğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden daha fazla yararlandıkları yorumu yapılabilmektedir.

4.71. Yetmiş Birinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.141. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?			Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	mezun olunan lise	Güzel Sanatlar Lisesi	2	3	1	6
	Toplam		2	3	1	6
Neredeyse hiç	mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	3	1	4
		Diğer	1	5	3	9
		Güzel Sanatlar Lisesi	3	14	5	22
		Meslek Lisesi	2	19	2	23
Toplam		6	41	11	58	
Kararsızım	mezun olunan lise	Diğer	0	0	1	1
		Güzel Sanatlar Lisesi	3	0	7	10
		Meslek Lisesi	0	2	3	5
Toplam		3	2	11	16	
Toplam	mezun olunan lise	Anadolu Lisesi	0	3	1	4
		Diğer	1	5	4	10
		Güzel Sanatlar Lisesi	8	17	13	38
		Meslek Lisesi	2	21	5	28
Toplam		11	46	23	80	

Tablo 4.142. Öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi			
Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	.b	
	N tane geçerli veri	6	
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	4.129 ^c	6
	Olabilirlik Oranı	4.656	6
	N tane geçerli veri	58	
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	6.400 ^d	4
	Olabilirlik Oranı	7.657	4
	N tane geçerli veri	16	
Toplam	Pearson Ki-Kare	7.903 ^a	6
	Olabilirlik Oranı	8.503	6
	N tane geçerli veri	80	

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makaleleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları lisans öncesi alan eğitimi alma durumlarına göre birbirleriyle karşılaştırıldıklarında, aralarında anlamlı bir ilişki ortaya koyan bir sonuç gözlemlenmemiştir.

4.72. Yetmiş İkinci Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorum

H0: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4.143. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların tablo şeklindeki gösterimi.

Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?		Yaş	Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?			Toplam
			Oldukça fazla	Neredeyse hiç	Kararsızım	
Oldukça fazla	yaş	18-20	1	1	0	2
		21-23	1	2	1	4
	Toplam		2	3	1	6
Neredeyse hiç	yaş	18-20	5	25	4	34
		21-23	0	15	7	22
		24-26	1	1	0	2
	Toplam		6	41	11	58
Kararsızım	yaş	18-20	2	0	5	7
		21-23	1	2	5	8
		27+	0	0	1	1
	Toplam		3	2	11	16
Toplam	yaş	18-20	8	26	9	43
		21-23	2	19	13	34
		24-26	1	1	0	2
		27+	0	0	1	1
	Toplam		11	46	23	80

Tablo 4.144. Öğrencilerin yaş aralıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden yararlanmaları hakkındaki sorulara verdikleri yanıtların ki-kare testi kullanılarak elde edilen değerleri.

Ki-Kare Testi				
Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden yararlandınız mı?	Değer	df	Asimtotik Anlamlılık (2-taraflı)	
Oldukça fazla	Pearson Ki-Kare	.750 ^b	2	.687
	Olabilirlik Oranı	1.046	2	.593
	Doğrusal İlişki	.588	1	.443
	N tane geçerli veri	6		
Neredeyse hiç	Pearson Ki-Kare	9.346 ^c	4	.053
	Olabilirlik Oranı	10.285	4	.036
	Doğrusal İlişki	1.427	1	.232
	N tane geçerli veri	58		
Kararsızım	Pearson Ki-Kare	2.909 ^d	4	.573
	Olabilirlik Oranı	3.825	4	.430
	Doğrusal İlişki	.358	1	.550
	N tane geçerli veri	16		
Toplam	Pearson Ki-Kare	9.312 ^a	6	.157
	Olabilirlik Oranı	9.467	6	.149
	Doğrusal İlişki	2.800	1	.094
	N tane geçerli veri	80		

Hipotez sonucu: Yapılan analiz sonucu, öğrencilerin yaş aralıklarına göre Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yorum: Öğrencilerin Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makaleleri hakkındaki soruya verdikleri yanıtları cinsiyet farklılıklarına göre birbirleriyle karşılaştırıldıklarında, aralarında anlamlı bir ilişki ortaya koyan bir sonuç gözlemlenmemiştir.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde; Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makale vb. yazılarının karşılaştırılarak ve araştırmanın öğrencilere uygulanan anket çalışması doğrultusunda elde edilen verilerin sonuçları ve bunların doğrultusunda gelecekte yapılacak olan araştırmalara, sanat eğitimcileri ve öğrencilerine yönelik geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç

Araştırmanın Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makale vb. çalışmalarının karşılaştırılması kısmında elde edilen ve incelenen veriler doğrultusunda, bu iki sanat eğitimcisinin birbirine oldukça benzer görüşleri paylaştıkları görülmüştür. Öncelikle Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun yaşam öyküleri, sanat, eğitim anlayışları ve çalışmaları elde edilen ders notları, makale, gazete yazıları vb. verilerin doğrultusunda incelenmiştir. Bu yaklaşımla daha önce yapılan araştırmalarda, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nu tek bir başlık altında inceleyen akademik bir araştırma olmadığı saptanmıştır.

Paul Klee daha çok Avrupa'da etkin bir rol oynarken, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Türkiye'deki sanat ve sanat eğitimi üzerine daha yoğunluklu olarak çalışmıştır. Bu konuda elde edilen veriler, araştırmanın kuramsal temeller ve ilgili literatür kısmında, "Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun, Ders Notları ve Makaleleri Üzerinden İncelenmesi" başlığı altında bu iki sanat eğitimcisinin, özellikle resim eğitiminde temel konulardan olan yaratıcılık, renk, kompozisyon, biçim, çizgi, ışık ve gölge, sanat eğitimi başlıkları altında görüşleri incelenmiş, ortak fikir ve yorumları karşılaştırılarak somut veriler elde edilmiştir.

Bu konulardan her biri içinde, her iki isim de bir çok ortak görüşü kimi zaman farklı yollar izleyerek oluşturmuş, fakat benzer sonuçlar etrafında buluşmuşlardır. Araştırmanın sonucunda, Klee ve Eyüboğlu'nun sanat ve sanat eğitimi üzerine görüşlerinin oldukça benzer olduğu gözlemlenmiş ancak, ders notları ve makalelerindeki üsluplarında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat ve sanat eğitimi üzerine yazdıkları kendine has bir tarza sahiptir. Bedri Rahmi; halk kültürü ve sanatına yoğun ilgi duymaktadır. Yazın alanındaki çalışmalarında da sanki kendisi halkın içinden gelen bir bireymiş gibi samimiyetini korumaktadır. Kullandığı dil bazen sıcak bir sohbet havasına dönüşürken, bazen de öğrencilerine nasihat eden bilge bir öğretmen gibidir. Anadolu halk kültürünün şekillenme süreci büyük ölçüde sözlü aktarımla bir sonraki kuşaklara geçmiştir. Bu kültürün içinde pek çok büyük yazılı eserler bulunsa da, Anadolu'daki köylü halkın kültürle alışverişi en çok sözlü edebiyat ve şiir üzerinden olmuştur. Eyüboğlu da bu kültürü yazın alanında kullandığı dil üzerinde sıklıkla korumaya çalışmış, düşüncesini bu üslup üzerinden anlatmıştır (Çelik, 1996).

Paul Klee'nin izlediği metodlar ise biraz daha farklıdır. O düşüncelerini aktarırken Bedri Rahmi'ye göre daha fazla akılcı, sistematik bir yolu seçmiştir. Klee, fikirlerini yazılı bir şekilde aktarırken, çeşitli şematik sistemler oluşturmuştur. Resim eğitimi üzerine düşüncelerini, adeta bir matematik, fizik problemi çözercesine formüllere dökmüş, Bedri Rahmi'ye göre daha keskin bir üslubu yazınsal anlamda benimsemiştir. Aslında Klee ve Bedri Rahmi'nin düşünsel anlamda ne kadar benzerlikleri olsa da; ders notları, makaleleri vb. yazılarındaki tarz olarak bu farklılaşmaları, coğrafi olarak ait ve etkin oldukları bölgeyle de alakalıdır. Bu araştırmada sanat ve sanat eğitimi konusunun bir yanda Batı, bir yanda da Doğu'ya özgü üslupla şekillenmiş iki fikrin ortak bir paydada buluşturulma çabasıyla incelendiği görülebilir.

Bu araştırma kapsamında Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, 1. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanan anket çalışmasında, elde edilen veriler ise araştırmanın Bulgular ve Yorum kısmında incelenmiştir. Elde edilen bu veriler ışığında, sanat eğitimine yeni başlamış öğrencilerle, mezuniyetine yakın olan öğrencilerin Paul Klee, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve sanat, sanat eğitimi çerçevesinde hazırlanan sorularla, bilgi düzeyleri karşılaştırılarak incelenmiştir.

Anket çalışmasındaki 16 soruya verilen yanıtlar öğrencilerin cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma ve öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırılarak aralarında anlamlı ilişkiler olup olmadığı, bilgisayar ortamında istatistiksel değerlendirilerek analiz edilmiştir. Bu ilişkilerin her biri ayrı birer alt problem başlığı altında incelenerek, sonuçları çıkartılmış ve yorumlar oluşturulmuştur. Buna ek olarak, öğrencilerin cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri farklılıklarına göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimleri ve Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden faydalanmaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ile ilgili sonuçları da anket sorularına ek olarak, sonrasında iki alt problem altında incelenmiştir.

Sonuç olarak toplamda 72 adet alt problem ortaya çıkmıştır. Sonuçları elde edilip incelenen bu alt problemler arasında, 1, 17, 25, 28, 29, 31, 33, 37, 39, 41, 44, 45, 47, 50, 65, 67 ve 70. alt problemlerde anlamlı ilişkiler bulunmuş, geriye kalan alt problemlerde anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bu anlamlı ilişkilerin bulunduğu alt problemler incelendiğinde bunlar arasından:

Birinci alt problemde, 4. sınıf öğrencilerinin, 1. sınıf öğrencilerine göre sanat eğitimi hakkında yazılanlara daha çok ilgi duydukları sonucu elde edilmiştir.

On yedinci alt problemde, 1. sınıf öğrencilerinin atölyede öğrendikleri bilgileri, 4. sınıf öğrencilerine göre daha fazla yazılı hale getirdikleri sonucu elde edilmiştir.

Yirmi beşinci alt problemde, 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin, 1. sınıftaki öğrencilere göre, Bauhaus Ekolü hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yirmi sekizinci alt problemde, 20 yaşın altındaki öğrencilerin Bauhaus Ekolü hakkında oldukça az bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yirmi dokuzuncu alt problemde, 4. sınıf öğrencilerinin, 1. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilere göre, Köy Enstitüleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Otuz birinci alt problemde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun öğrencilere göre, Köy Enstitüleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Otuz üçüncü alt problemde, Cumhuriyet Dönemi Türk Ressamları hakkında, 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin, 1. sınıftaki öğrencilere göre daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Otuz yedinci alt problemde, 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin D grubu hakkında, 1. sınıftaki öğrencilere göre daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Otuz dokuzuncu alt problemde, güzel sanatlar liselerinden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre, D grubu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Kırk birinci alt problemde, 4. sınıfta öğrenimine devam öğrencilerin, 1. sınıftakilere göre, Mavi Süvari Grubu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Kırk dördüncü alt problemde, 21 yaşın altındaki öğrencilerin Mavi Süvari Grubu hakkında en az bilgi seviyesine sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Kırk beşinci alt problemde, 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında, 1. sınıftakilere göre daha fazla bilgi birikimine sahip oldukları sonucu elde edilmiştir.

Kırk yedinci alt problemde, güzel sanatlar lisesi mezunu olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun öğrencilere göre, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında daha fazla bilgi birikimine sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Ellinci alt problemde, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makaleleri konusunda, erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre daha ilgili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Altmış beşinci alt problemde, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında, 4. sınıfta öğrenimine devam eden öğrencilerin, 1. sınıftakilere göre, daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Altmış yedinci alt problemde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yetmişinci alt problemde, erkek öğrencilerin, kadın öğrencilere göre, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları ve makalelerinden daha fazla faydalandıkları sonucu elde edilmiştir.

Bunların dışında kalan diğer alt problemlerde, öğrencilere sorulan sorular doğrultusunda, cinsiyet, yaş, lisans öncesi alan eğitimi alma ve sınıf düzeylerine göre aralarında anlamlı sonuçlar elde edilmemiştir.

Araştırmanın anket uygulamasında elde edilen anlamlı sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin son sınıfa geldiklerinde, araştırmanın kapsadığı bazı konularda daha fazla bilgi sahibi olduğunu işaret eden sonuçlar ortaya çıkmıştır. Fakat yine de, mezun olma aşamasına gelen bu öğrencilerin sanat ve sanat eğitimi konuları içinde geniş bir bilgi seviyesi ve ilgisine sahip olmadıkları da görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin derste not tutma alışkanlıklarının son sınıfa geldiklerinde azaldığı da görülmektedir. Bu durumlar tezin Bulgular ve Yorum kısmında, sayısal değerlerle detaylıca gösterilmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmada Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makale vb. yazılarının incelenerek, yorumlanmasının paralelinde, bu konuyla ilgili, öğrencilere uygulanan anket çalışmasının verileri doğrultusunda şu şekilde öneriler yapılabilir:

- 1) Sanat eğitimi alan her öğrenciye, klasik sanat eğitimlerinin ardından, öğrencilerin gelecekteki sanatsal görüş ve beğenilerini şekillendirmek amacıyla, öğretim elemanları tarafından bireysel rehberlik eğitimi verilebilir.
- 2) Atölye derslerinde uygulamalı olarak, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makale vb. yazılarıyla birlikte, sanatçı ve eğitimci kişiliklerine ayrıca vurgu yapılarak, onların çalışmalarından daha fazla faydalanılabilir.
- 3) Bu araştırmanın sonrasında yapılacak olan araştırmalara öneri olması amacıyla, sanat eğitimi alan öğrencilere yönelik, Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sadece ürettikleri resimler üzerinden gözleme dayalı, karşılaştırmalı sorular sorularak bir anket çalışması yapılabilir.
- 4) Sadece Eğitim Fakültesi Resim-İş Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanan bu araştırmanın sonrasında yapılacak olan araştırmalara öneri olması amacıyla, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü öğrencilerine de bu konuyla alakalı uygulanacak bir

anket çalışmasıyla, Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin bilgi düzeyleri de birbiriyle karşılaştırılıp, yeni sonuç ve yorumlar elde edilebilir.

5) İlköğretim ya da yükseköğretim öğrencilerine Paul Klee'nin şiirleri okunarak, görselleştirmeleri, resimleri verilerek, onları şiirsel bir dile dönüştürmeleri istenebilir.

6) Yükseköğretim öğrencilerine, Paul Klee'nin resimleri üzerinden röprodüksiyon çalışmaları yapmaları istenebilir. Böylece renk, biçim ve kompozisyon konusunda önemli görüşleri bulunan Paul Klee'nin resimleri öğrencilerin estetik beğenisinin gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.

7) Yükseköğretim öğrencilerine, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun resimleri üzerinden röprodüksiyon çalışmaları yapmaları istenebilir. Böylece renk, biçim ve kompozisyon konusunda önemli görüşleri bulunan Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun resimleri öğrencilerin estetik beğenisinin gelişimini olumlu yönde etkileyebilir.

8) Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakülteleri, Resim ve Resim-İş bölümlerinde verilmekte olan atölye dersleri kendi içlerinde uygulamalı ve teorik olarak ayrılarak, aynı öğretim elemanı tarafından teorik bilgi ve uygulamalı eğitim verilmesi, öğrenciler için daha etkili bir öğretim şekli olabilir.

9) Eğitim ve Güzel Sanatlar Fakülteleri, Resim ve Resim-İş bölümlerinde verilmekte olan atölye derslerinin kendi içlerindeki ders işleyişleri belirli bir program çerçevesinde planlanabilir. Renk, biçim, ışık-gölge, kompozisyon gibi konuları ders ders belirleyerek öğrencilere eğitim verilebilir. Her bir konuyu sene sonunda ayrı ayrı değerlendirerek öğrencilerin de bu konular üzerinde dikkati toplanabilir.

10) Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin resim çalışmaları tek bir araştırmada incelenip, kitap ya da katalog haline getirilebilir. Böylece bu iki sanat eğitimcisinin resim eserleri üzerinden karşılaştırmaları yapılabilir.

11) İki farklı coğrafyaya ait Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'nin ders notları, makale vb. yazıları, bir sempozyum altında hem İsviçre hem de Türkiye'de sunulabilir.

12) Sanat eğitimi alan öğrencilere yönelik, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee'yle bağlantılı, İsviçre ve Türkiye arasında öğrenci değişim programları düzenlenebilir.

13) Almanya veya İsviçre'de sanat eğitimi alan öğrencilerle, Türkiye'de sanat eğitimi alan öğrencilerin sanat eğitimi, Paul Klee, Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi düzeyleri ölçölüp, karşılaştırılabilir.

14) Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Anadolu'nun çeşitli bölgelerine gerçekleştirdiği seyahatler ve orada aldığı gezi notları üzerine araştırma yapılıp, Bedri Rahmi'nin sanat, sanat eğitimi, estetik ve yaşamı algılayışına yönelik duruşuyla ilgili daha detaylı bilgiler elde edilebilir.

15) Sanat ve sanat eğitimi konusunda birbirine benzer çalışmaları olan Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi, yerli ve yabancı sanat eğitimcilerini tek bir araştırma altında toplayan daha fazla araştırma yapılarak literatüre kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksel, M. (1971). *Sanat ve Folklor* (5.000 adet). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Antmen, A. (2014). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Atılğan, S. (2009). *Cumhuriyet Dönemi Türk Plastik Sanatları*. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi. 7(14), 97-124.
- Berk, N. (Ekim 6, 1933). *Vakit Gazetesi*, 5 Ekim 1933. Aktaran: Pelvanoğlu, B. (2004). *D Grubu'nun Abecesi*. Milliyet Sanat Dergisi. Şubat 2004, s. 31.
- Buchholz, E. L. (2005). *Leonardo da Vinci*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E., Akgün, Ö., Karadeniz Ş., Demirel F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, A. (1996). *Bedri Rahmi Eyüboğlu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.
- Çomak, N. (2015). *Temel Tasarım Eğitimi Bağlamında Paul Klee'nin Ders Notlarının Çözümlemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Dede, B. (2017). *Amerikan Sanat ve Tasarım Okullarında Bauhaus Ruhu*. Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi. 5(7), 1751-1763.
- Elden, M. (2016). *Reklam Yazarlığı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Elliot, J. (2005). *Using narrative in social research: Qualitative and quantitative approaches*. London: Sage Publications.
- Erol, T. (1984). *Günümüz Türk Resminin Oluşum Sürecinde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yetiştirme koşulları, Sanatçı kişiliği*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ertürk, V. (2012). *Paul Klee'nin sanatı: Tinsel dünyası ve resimlerinin oluşum mantığı-mimari kurgusu*, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eyüboğlu, B. R. (1986). *Resme Başlarken*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Eyüboğlu, B. R. (1987). *Tezek*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Eyüboğlu, B. R. (2003). *Dol Bakır Dol*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Eyüboğlu, B. R. (2004). *Resme Başlarken*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Gockel, B. (2008). *Paul Klee's Picture-making and Persona: Tools for Making Invisible Realities Visible*. *Studies in History and Philosophy of Science*. 39, 418-433.
- Howe, J. A. (2001). *Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Işık, V. (2007). *Türk Resminde 1930-1970 Tarihlerinde Yapılan Sanat Tartışmaları ve Tartışmaların Odağındaki Sanatçı: Bedri Rahmi Eyüboğlu*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi. Sivas.
- Kandinsky, W. (2015). *Sanatta Ruhsallık Üzerine*. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*, Hacetepe Taş Kitapçılık.
- Kıvrak, E. (2010). *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Türkiye'deki Sanat Eğitimine Resim-Şiir İlişkisi Bağlamında Katkıları*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Klee, P. (1961). *Notebooks, Volume 1, The Thinking Eye*. London: Lund Humphries Publishers Limited.
- Klee, P. (1973). *Notebooks, Volume 2, The Nature of Nature*. London: Lund Humphries Publishers Limited.
- Klee, P. (2005). *Günlükler 1898-1918*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Klee, P. (2013). *Modern Sanat Üzerine*. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- Klee, P. (2016). *Bir Öğretmenin Eskiz Defteri*. İstanbul: Corpus Yayınları.
- Malcolm, D. C. (1976). *A Contemporary View of Paul Klee*, Doctor of Philosophy, Walden University, Minneapolis.
- Mangan, S. (2016). *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Seçme Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası*, Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Morris, R. C. (1 Ocak 2013). Paul Klee's Colorful Trail in Italy. 10 Şubat 2018 tarihinde <http://www.nytimes.com/2013/01/02/arts/02iht-conway02.html> sitesinden alınmıştır.
- Önal, M. A. (2016). *Paul Klee'nin Resimlerinde J.S. Bach Füg Formunun Yeniden Üretimi*, Sanatta Yeterlilik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.

- Özkan, Ö. (2012). *Çağdaş Türk Resminde Soyut ve Soyutlama Yaklaşımları Bağlamında Yapı ve İçerik Sorunları*. Sanatta Yeterlik Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Özsezgin, K. (2010). *Cumhuriyetin Elli Yılında Plastik Sanatlar* (1.000 adet). İstanbul: Tunca Sanat tarafından yayınlanmıştır.
- Partsch, S. (2015). *Klee*. London: Taschen.
- Prager, P. (2014). *Making Sense of the Modernist Muse – Creative Cognition and Play at the Bauhaus*. American Journal of Play. 7(1), 27-49.
- Siebenbrodt, M. ve Schöbe, L. (2009). *Bauhaus 1919-1933*. New York: Parkstone Press International.
- Spaeth, D. (1988). *Mies Van Der Rohe*. New York: Rizzoli International Publications.
- Stasny, P. (1999, September). *Bauhaus Pedagogy in Exile: Ludwig Hirschfeld-Mack and Art Education*. Verbal Declaration, Annual World Congress of the International Society for Education through Art, Australian Inst. of Art Education, Melbourne.
- Stoker, W. (2012). *Where Heaven and Earth Meet - The Spiritual in the Art of Kandinsky, Rothko, Warhol, and Kiefer*. New York: Rodopi.
- Strickland, C. ve Boswell J. (1992). *The Annotated Mona Lisa - A Crash Course in Art History from Prehistoric to Post-Modern*. Kansas: A Universal Press Syndicate Company.
- Uluğbay, S. Ş. (2013). *Sanatlar Arası Etkileşimde Vasili Kandinski ve Arnold Schoenberg*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Uygun, S. (2007). *Tanıkların dilinden bir dönem öğretmen okulları: İlköğretmen okulları ve Köy Enstitüleri*. Ankara: Milli Eğitim Eğitim Bakanlığı.
- Ülkü, C. (2008). *Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 4(1), 37-45.
- Üner, Ö. (2013). *Resmin Temelleri*. İstanbul: Say Yayınları.
- Valenti, P. (2006). *Paul Klee's Journeys to Italy and Tunisia*, Penn State University Press, Vol.15

Warren, S. (2006). *Post-modern Synaesthesia: Paul Klee and "The Nature of Creation"*. Culture and Organization. 12(2), 191-198.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: SeçkinYayıncılık A.Ş.

Araştırma Kapsamında İnternet Ortamından Elde Edilen Resim ve Fotoğrafların Kaynakçaları

Resim 2.1.

https://www.bauhaus100.de/bh100/export/sites/default/de/damals/werke/architektur/geb-aeude-der-kunsthochschule-weimar/weimar_0.jpg_1834366516.jpg (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.2.

<https://i.pinimg.com/564x/a7/d6/3e/a7d63eea377c2ab837c0d2a38bf52f3a.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.3.

<https://i2.wp.com/gazeteistanbul.com/wp-content/uploads/2017/04/koy-enstituleri.jpg?resize=696%2C491&ssl=1> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.4.

<http://www.egetelgraf.com/wp-content/uploads/2017/09/4-3.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.5.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/3b/Haremde_Goethe.JPG/500px-Haremde_Goethe.JPG (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.6.

<http://izlekler.com/wp-content/uploads/2015/11/Sabri-Berkel-Balıkçılar.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.7.

<http://www.leblebitozu.com/wp-content/uploads/2017/08/Nurullah-Berk-Nargile-İcen-Adam-1958.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.8.

http://www.milliyetsanat.com/allimages/news/041020120915364468605_3.jpg

(15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.9.

<http://www.artnet.com/WebServices/images/ll00051lldD84GFg1Gn72CfDrCWvaHBOcNm5D/bedri-rahmi-eyuboglu-saz-çalan.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.10.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7b/Wassily_Kandinsky%2C_1903%2C_The_Blue_Rider_%28Der_Blaue_Reiter%29%2C_oil_on_canvas%2C_52.1_x_54.6_cm%2C_Stiftung_Sammlung_E.G._B%C3%BChrle%2C_Zurich.jpg (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.11.

<http://www.franzmarc.org/images/paintings/the-large-blue-horses.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.12.

https://dg19s6hp6ufoh.cloudfront.net/pictures/612940605/large/Paul_Klee_-_In_his_Studio.jpeg?1456994372 (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.13.

https://cdn.1000kitap.com/resimler/yazar_resimler/64160_2nL4N_1498098027.jpg (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.17.

http://www.turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/work_2793.jpg (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.18.

<https://uploads1.wikiart.org/images/paul-klée/separation-in-the-evening-1922.jpg> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.19.

https://www.rugstoreonline.co.uk/ProductImages/resized_380_600/traditional-anatolian-rug-r7899-8504.JPG (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

Resim 2.23.

<http://www.artnet.com/artists/zhang-daqian/zhang-daqian-1899-1983-qian-xuantong-1887-1939-HQa58sqkhEq82AJygzE3AQ2> (15 Nisan 2018 tarihinde erişilmiştir.)

EKLER

EK-1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından bu araştırmanın yapılması için alınan izin belgesi.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Emre ALTINDAĞ
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi ABD

Sayın Emre ALTINDAĞ,

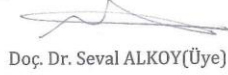
"Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlunun Ders Notlarının Karşılaştırılarak Sanat Eğitimi Boyutunda Uygulanması" konulu araştırmanız ile ilgili olarak Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna 18.10.2017 tarihli yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2017/253) kurulumuzun 15.11.2017 tarihli ve 2017/09 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhal DEMİRCİ (Üye)

EK-2. Araştırmanın anket çalışmasında katılımcılara verilen “Gönüllü Katılımcı Bilgilendirme Formu”

GÖNÜLLÜ KATILIMCI BİLGİLENDİRME FORMU

(VELİ / ÖĞRETMEN / KATILIMCI)

Bu araştırma Yüksek Lisans öğrencisi Emre ALTINDAĞ tarafından, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Resim- İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak Prof. Dr. Alpaslan UÇAR danışmanlığında yürütülmektedir. İletişim Bilgileri: Tel: 0551 104 0064, e-posta: emrealindag2@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, sanat eğitiminde önemli bir yer tutan Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun yayınlanmış makale ve ders notlarını inceleyip, birbirleriyle karşılaştırmaktır. Yapılan literatür taramasında bu iki sanat eğitimcisi ile ilgili çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Fakat iki farklı coğrafyada birbirine oldukça benzer bu iki sanat eğitimcisinin tek bir çalışmada karşılıklı olarak incelenmemiş olduğu saptanmıştır. Bu araştırma neticesinde sanat eğitimine önemli bir referans kaynağı oluşturulması amaçlanmaktadır. İhtiyaç duymanız halinde bu konu ile ilgili sorularınızı lütfen bize sorunuz. Katılımcıların araştırma dahil olması tamamıyla gönüllüğünüz esasına dayanmaktadır.

Uygulamanın istediğiniz anında herhangi bir neden veya koşul belirtmeden araştırma sürecinden çekilebilirsiniz. Bu konuda tarafınıza olumsuz dönecek herhangi bir sorumluluğunuz yoktur.

Bu araştırmayı onaylamanın size hemen dönecek bir faydası bulunmamakla beraber, araştırmanın sonrasında bu araştırmayla ilgili bilgi almanız ve grup sonuçlarını görmeniz mümkündür. Araştırma sonunda, araştırma sonucu ile bilgi talep etmeniz durumunda, elde edilen bilimsel bilgiler paylaşılabilir.

Lütfen sorularınızı araştırma sonunda araştırmacıya hiç çekinmeden sorunuz. Ayrıca, çalışmada, uygulama esnasında katılımcı dışında doğabilecek herhangi bir maddi hasardan, herhangi bir şekilde sorumlu tutulmayacaksınız. Araştırma süresinde kullanılan bütün materyal, dokümanların masrafları araştırmacıya ait olup, sizden herhangi bir başlık altında ücret talep edilmeyecektir. Uygulama esnasında katılımcı ile ilgili paylaştığımız kişisel kimlik bilgileriniz, kod numarası ile alınacak olup, anonim olarak kayıt altına alınacaktır. Araştırma sonuçları, Tez Jürisine sunulacaktır. Kabul görmesi halinde literatüre kazandırılacaktır. Araştırma ile ilgili daha fazla bilgi ve sorularınız için:

Araştırma Sorumlusu: Yüksek Lisans Öğrencisi Emre ALTINDAĞ – Karamanlı Mah. Şemsi Ahmet Paşa Caddesi no24 d8 Merkez BOLU. Araştırma Danışmanı: Prof. Dr. Alpaslan UÇAR Abant İzzet Baysal Üniversitesi , 0374 254 10 10 Gököy Kampüsü/ BOLU

Araştırmamıza ayırdığınız zaman ve göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

Araştırmanın koşullarını anladığımı ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı taahhüt ederim.

İMZA:

TARİH:

EK-3. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na araştırmanın yapılabilmesi için yazılan dilekçe.

**ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU'NA**

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı çerçevesinde Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Resim-İş bölümü lisans öğrencilerine yönelik **“Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Ders Notlarının Karşılaştırılarak Sanat Eğitimi Boyutunda Uygulanması”** başlıklı bir tez çalışması yapmak istiyorum. Bu araştırma için gerekli olan etik kurul onay belgesinin verilmesi için gereğini saygılarımla arz ederim.

18.10.2017

Adres : Karamanlı Mah.
Şemsi Ahmet Paşa Cad.
No: 24 /8
Bolu / MERKEZ
Gsm: 0551 104 00 64
E-posta: emrealtindag2@gmail.com

Emre ALTINDAĞ
(Yüksek Lisans Öğrencisi)

Ekler: Etik Kurul Başvuru Formu
İnsan Araştırmaları Başvuru Formu
Gönüllü Katılımcı Formu
Onam Formları
Araştırmanın Künyesi
Yöntem ve Araştırma Süreci Bilgileri
Araştırmada Kullanılacak Anket Formunun Ek Nüshası
Başvuru Kontrol Listesi

EK-4. Araştırmada kullanılan anket formu.

Anket formunu oluştururken üç uzman görüşü alınmış, sorular bu uzmanların görüş ve yorumları doğrultusunda hazırlanmış ve ankette yer alan sorular iki bölüm halinde uygulanmıştır.

1. Bölüm, Kişisel Sorular

- Cinsiyet Bilgisi

Kadın Erkek

- Yaş Bilgisi

18-20

21-23

24-26

27+

- Sınıfı

1

4

- Mezun Olunan Lise

Anadolu Lisesi

Fen Lisesi

Güzel Sanatlar Lisesi

Meslek Lisesi

Diğer

2. Bölüm, Araştırmayla İlgili Bilgi Soruları

1) Sanat eğitimi hakkında yazılanları takip ediyor musunuz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

2) Sanat eğitimcisi ile sanatçı arasında bir fark görüyor musunuz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

3) Daha önce herhangi bir sanatçının ders notlarından yararlandınız mı?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

4) Önceden yararlandığınız ders notları sizin için faydalı oldu mu?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

5) Sanat eğitiminiz boyunca atölyede öğrendiğiniz bilgileri yazılı hale getirir misiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

6) Sizce sanat eğitimi veren kurumlar ne kadar yeterli?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

7) Bauhaus ekolü hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

8) Köy Enstitüleri hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

9) Cumhuriyet dönemi Türk ressamı hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

10) D grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

11) Mavi Süvari grubu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

12) Bir sanatçı ve sanat eğitimcisi olan Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

13) Daha önce Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

14) Bir sanatçı ve sanat eğitimcisi olan Paul Klee hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

15) Daha önce Paul Klee'nin ders notları, makalelerinden faydalandınız mı?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

16) Gelecekte sanat eğitimi konusunda araştırmalar yapmak istiyor musunuz?

Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım

Soru sırası genelden özele doğru inerek, öğrencilerin ilk önce sanat eğitimi ve eğitimciliği hakkında bilgi ve görüşlerini ölçerek, araştırmanın konusunu oluşturan iki sanat eğitimcisi Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu hakkındaki bilgi birikimlerine doğru ilerlemektir. Anketin 2. bölümünde yer alan sorular, kapalı uçlu soru tipinde olup, “ Oldukça Fazla, Neredeyse Hiç, Kararsızım” şeklinde üç şıklıdır.

Bu ankette uzman görüşü alınarak hazırlanan sorular Prof. Dr. Alpaslan UÇAR, Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK ve Doç. Dr. Sevilay KİLMEN'in görüş ve yorumları doğrultusunda hazırlanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Emre Altındağ, 1990 yılında Bolu'da doğdu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nden 2015 yılında mezun oldu. 2016 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır.

Sergileri:

- 2014 İstanbul Uluslararası Sanat Fuarı, TÜYAP -Karma Sergi, Beylikdüzü, İstanbul.
- 2014 İpek - Ahmet Merey Resim Yarışması -Sergileme, MSGSÜ Osman Hamdi Bey Salonu, İstanbul.
- 2016 "WASTE", İstanbul The Art Studio -Karma Sergi, Kadıköy, İstanbul.
- 2016 "Kuşluktan İçeri" İstanbul The Art Studio -Kişisel Sergi, Kadıköy, İstanbul.
- 2017 AİBÜ, GSF Sergi Salonu -Duo Sergi, Bolu.
- 2017 "Birlikte Çeşitlilik", Pinelo Art Gallery -Karma Sergi, Harbiye, İstanbul.
- 2017 "Nuri İyem Resim Yarışması", Evin Sanat Galerisi –Sergileme, Bebek, İstanbul.

Karamanlı Mh. Şemsi Ahmet Paşa Cd. Abdullah Usta Apt.

No:24 Daire:8 B Blok Bolu, Merkez

e-posta: emrealtindag2@gmail.com

Tel: 0551 104 00 64